

ต้นฉบับผลงานที่ได้รับรางวัล
ในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2545

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก
และครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
สำหรับเด็กที่มีปัญญาอ่อน

พ
ทุนภูมิพล
2545

สถาบันวิทยบริการ

เลขรับที่ 1032

๐ 6 ส.ย. 2546 วันที่ 13.01.น.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ งานวินัยนิสิต สำนักงานนิสิตสัมพันธ์ อาคารจุลจักรพงษ์ โทร.87045-6

ที่ นส.0318/ 999

วันที่ ๙ มิถุนายน 2546

เรื่อง มอบต้นฉบับผลงานที่ได้รับรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2545

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิทยบริการ

ตามที่ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดประกวดผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2545 และคณะกรรมการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพลได้พิจารณาตัดสินผลงานที่ส่งเข้าประกวดเรียบร้อยแล้วนั้น

สำนักงานนิสิตสัมพันธ์จึงใคร่ขอส่งมอบต้นฉบับผลงานที่ได้รับรางวัลในเงินทุนภูมิพล จำนวน 7 ฉบับ รวมทั้งได้แนบประกาศผลการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2545 มาพร้อมกับบันทึกนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

[Signature]

(รองศาสตราจารย์สถุทธิ์เดช พัฒนเศรษฐพงษ์)

รองอธิการบดีด้านกิจการนิสิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

15.44 น. ๑๕ มิ.ย. ๒๕๔๖

น.ส. อ. น. น. น. น.

น.ส. อ. น. น. น. น.

๑๕ มิ.ย. ๒๕๔๖

๑๕ มิ.ย. ๒๕๔๖

๑๕ มิ.ย. ๒๕๔๖

๑๕ มิ.ย. ๒๕๔๖

๑๕ มิ.ย. ๒๕๔๖

๑๕ มิ.ย. ๒๕๔๖

ประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เรื่อง ผลการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2545

ตามที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประกาศให้นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา นำเสนอผลงานประเภทเรียงความและประเภทบทความวิชาการส่งเข้าประกวดชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2545 โดยกำหนดหัวข้อเรื่องการประกวดผลงานประเภทเรียงความ ชื่อ วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีถาจะแล้งแหล่งสยาม และหัวข้อเรื่องประเภทบทความวิชาการ ชื่อ การแก้ไขวิกฤตของชาติในอดีต : บทเรียนสำหรับปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ส่งผลงานเข้าประกวด จะต้องเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีหรือระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกำหนดเป็นเงื่อนไขพิเศษสำหรับผู้ส่งผลงานประกวดประเภทบทความวิชาการจะต้องเป็นการนำเสนอผลงานจากกลุ่มนิสิตซึ่งศึกษาต่างคณะตั้งแต่ 3 - 5 คน และในการพิจารณาผลงานที่ส่งเข้าประกวด คณะกรรมการจัดประกวดผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ปีการศึกษา 2545 ได้มอบให้กรรมการผู้มีรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการตรวจอ่านให้คะแนน คือ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนถ บุนนาค
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง
3. รองศาสตราจารย์สุณีย์ ลินธุเดชะ
4. รองศาสตราจารย์ ชุตินวงศ์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข
6. อาจารย์สวัสดิ์ จงกล
7. อาจารย์ศุภมิตร ปิติพัฒน์
8. อาจารย์จิราภรณ์ ภัทรภานุภัทร

บัดนี้คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาตัดสินผลงานการประกวดชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2545 เรียบร้อยแล้วเป็นดังนี้

ประเภทรางวัลเรียงความ

รางวัลดีเยี่ยม ไม่มีผู้สมควรได้รับรางวัล

รางวัลที่ 1 จำนวนเงิน 10,000 บาท ได้แก่

นางสาวธันตติยา ไพธิมู

คณะอักษรศาสตร์

เลขประจำตัว 4340063522

รางวัลที่ 2 จำนวนเงิน 8,000 บาท ได้แก่

นายอภิชาติ ลิ่มมัททวาริทธิ์

คณะครุศาสตร์

เลขประจำตัว 4443712827

รางวัลที่ 3 จำนวนเงิน 5,000 บาท ได้แก่

1. นางสาวคันสนีย์ ธนสารสมบัติ

คณะนิติศาสตร์

เลขประจำตัว 4246133834

2. นางสาวพิมพ์ฤดี เตชะปัญญาพล

คณะอักษรศาสตร์

เลขประจำตัว 4240116022

รางวัลชมเชย จำนวนเงิน 2,000 บาท ได้แก่

1. นางสาวกรรณิการ์ ยอดเพชรผ่องศรี

คณะเศรษฐศาสตร์

เลขประจำตัว 4245503129

2. นายมีนะเมษฐ์ ศิริสุข

คณะศิลปกรรมศาสตร์

เลขประจำตัว 4146515835

ประเภทรางวัลบทความวิชาการ

รางวัลดีเยี่ยม รางวัลที่ 1 และรางวัลที่ 2 ไม่มีผู้สมควรได้รับรางวัล

รางวัลที่ 3 จำนวนเงิน 8,000 บาท ได้แก่ผลงานของกลุ่มนิสิต
ประกอบด้วย

1. นางสาวชะญานิชฐ์ พุทธานู
คณะสหเวชศาสตร์
เลขประจำตัว 4137015937
2. นางสาวเพ็ญนภา ชัยกิจ
คณะวิทยาศาสตร์
เลขประจำตัว 4332205023
3. นางสาวอรวิ เจิดอำไพ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
เลขประจำตัว 4334337625

ทั้งนี้ นิสิตผู้ได้รับรางวัลที่ 1, 2 และ 3 จะได้ขึ้นรับพระราชทานรางวัลในวันพิธีพระราชทาน
ปริญญาบัตร ปีการศึกษา 2545 จึงขอให้ นิสิตผู้ได้รับรางวัลดังกล่าว มารายงานตัวเพื่อรับทราบกำหนดการ
ช่อมรับพระราชทานรางวัล ที่สำนักงานนิสิตสัมพันธ์ อาคารจุลจักรพงษ์ ชั้น 2 ภายในวันศุกร์ที่ 20
มิถุนายน 2546 และสำหรับนิสิตที่ได้รับรางวัลชมเชยให้ นิสิตมารับเงินรางวัลได้ที่ ส่วนการคลัง อาคาร
จามจุรี 5 ชั้น 3 ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 23 มิถุนายน 2546 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2546

(รองศาสตราจารย์สถุทธิ์เดช พัฒนเศรษฐพงษ์)

รองอธิการบดีด้านกิจการนิสิต

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

นางสาวรณัดิตยา โทริมุ
คณะอักษรศาสตร์ ชั้นปีที่ 3
เลขประจำตัว 4340063522

วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีอาจจะแจ้งแหล่งสยาม

หากเมล็ดพันธุ์เล็ก ๆ ภายใต้ผืนดินอันอุดมสมบูรณ์ ได้รับน้ำ แร่ธาตุ และแสงแดดอุ่น ๆ อยู่ชั่วระยะ
เวลาหนึ่ง ก็ค่อย ๆ งอกงาม เจริญเติบโตขึ้นเป็นต้นกล้า และแตกกิ่งก้านสาขาเป็นร่มไม้ใหญ่ตามกาลเวลาที่
ผ่านไป ต้นไม้ใหญ่ต้นนี้ขึ้นต้นผ่านฝน ผ่านหนาว ผ่านร้อนมาอย่างอดทน มีทั้งช่วงที่ผลิดอก ออกผล แดก
ยอดเขียวสะพรั่ง และช่วงที่ต้องเผชิญกับลมพายุจากกิ่งก้านอ่อนลู่ไปตามแรงลมที่ถาโถมเข้ามา กิ่งอาจจะหัก
หัก ไม่หักบ้าง แต่ลำต้นยังคงแข็งแรงมั่นคง สุดท้ายก็ผ่านพายุฝนนั้นมาได้และขึ้นต้นให้ร่มเงาแก่สิ่งมีชีวิต
น้อยใหญ่สืบมา ต้นไม้ต้นนี้ก็เปรียบได้กับราชอาณาจักรสยาม ราชอาณาจักรที่ได้สถาปนาความเจริญรุ่งเรือง
และสั่งสมอารยธรรมความเป็นไทยมากว่า 220 ปี นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
ทรงขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชจักรีวงศ์ ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่างอยู่เย็นเป็นสุข
บนผืนแผ่นดินไทย ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารแห่งองค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเปี่ยมสิ้นไปด้วยพระเมตตา
จวบจนปัจจุบัน แม้ในบางช่วงเวลาก็มีวิกฤตการณ์อันทำให้แผ่นดินลูกเป็นไฟ ไพร่ฟ้าข้าไทได้รับความ
ทุกข์ยากเดือดร้อนบ้าง แต่ราชอาณาจักรสยามก็ยังคงรักษาเอกราชอธิปไตยไว้ได้และยังคงเป็นบ้านหลัง
ใหญ่อันอบอุ่นให้ปวงชนชาวไทยทุกคนได้อยู่อาศัย ทั้งนี้ก็ด้วยพระปรีชาญาณและพระบุญญาธิการแห่งองค์
พระมหากษัตริย์ไทยที่นำพาชาติ นำพาพสกนิกรของพระองค์ให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มาได้
ดังปรากฏในหน้าประวัติศาสตร์ไทยให้เรา ได้ภาคภูมิใจจนถึงปัจจุบัน

แผ่นดินสยามสงบร่มเย็นเรื่อยมา นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรง
สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ในปีพุทธศักราช 2325 จวบจนแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 3 ลางร้ายของแผ่นดินได้เริ่มปรากฏ เมื่อมีการเข้ามาของหมอสอนศาสนาชาวตะวันตกเพื่อเผยแพร่
คริสต์ศาสนาบนแผ่นดินไทย ซึ่งเป็นแผ่นดินแห่งพระพุทธศาสนา การเข้ามาของหมอสอนศาสนาเป็น
สัญญาณว่าอิทธิพลของชาติตะวันตกได้เริ่มแผ่ขยายมายังประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
แล้ว และก็เป็นจริงดังคาด เพราะในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ไทยต้อง
เผชิญกับลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกที่กำลังแข่งขันกันแสวงหาอาณานิคม ในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก ด้วย
หวังจะได้ครอบครองดินแดนโพ้นทะเลอันอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และได้ประกาศศักดาใน
สถานอนุภาพทางทหารให้นานาชาติได้ประจักษ์ อังกฤษและฝรั่งเศสหมาบมาจะเข้ามาครอบครอง
ดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น อังกฤษจึงเป็นชาติแรกที่เข้ามาขอทำสนธิสัญญาเป็นไมตรีกับไทย
ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลขององค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเล็งเห็นว่า การปฏิเสธ

สัมพันธไมตรีกับอังกฤษรวมไปถึงประเทศตะวันตกอื่น ๆ และดำเนินนโยบายต่อต้านการเข้ามาของชาติตะวันตกนั้น จะนำพาความหายนะมาสู่แผ่นดินและไพร่ฟ้าของพระองค์ ดังนั้น พระองค์จึงทรงขอมลนามทำสนธิสัญญาฉบับแรกกับอังกฤษในปีพุทธศักราช 2398 ที่รู้จักกันในนามสนธิสัญญาบาวนิงริง เพื่อรักษาอำนาจอธิปไตยของประเทศไว้และใช้โอกาสนี้รับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการจากตะวันตกอย่างเลือกสรรมาปรับปรุงประเทศให้เจริญทัดเทียมกับชาติตะวันตก แม้ไทยจะต้องเสียผลประโยชน์จากเงื่อนไขของสนธิสัญญาที่กำหนดโดยอังกฤษและชาติตะวันตกอื่น ๆ แต่ก็ยังดีกว่าที่จะต้องเสียประเทศทั้งประเทศให้ตะวันตกเข้ามายึดครอง จึงนับว่าการเปิดสัมพันธไมตรีกับอังกฤษในครั้งนี้เป็นการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส กล่าวคือ นอกจากจะไม่ต้องตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกแล้ว ไทยยังได้เจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศตะวันตกต่าง ๆ ที่เข้ามาขอทำการค้ากับไทย ทำให้เศรษฐกิจไทยเจริญขึ้นอย่างมาก และยังเป็น การเปิดประตูรับความรู้ ศิลปวิทยาการจากตะวันตกมาปฏิรูปประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น เพื่อนำมาเป็น ข้อต่อรองกับตะวันตก ในการขอแก้ไขสนธิสัญญาในส่วนที่ไทยต้องเสียเปรียบชาติตะวันตก ไม่ว่าจะเป็น การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตทางการศาล การเสียสิทธิในการควบคุมการค้าและกำหนดอัตราภาษีเก็บ ภาษีในภายหลัง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ กล่าวได้ว่า การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินนโยบายสู่ตามสนธิสัญญาโดยยอมเสียผลประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อแลกกับความอยู่รอดของประเทศนั้น เป็นพระมหากรุณาธิคุณยิ่งต่อพสกนิกรไทย เพราะมิฉะนั้น คนไทยก็อาจจะไร้แผ่นดินอยู่

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แผ่นดินไทยก็ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ครั้งสำคัญอีกครั้ง เมื่อไทยถูกฝรั่งเศสอ้างสิทธิในการครอบครองหัวเมืองประเทศราชของไทย อันได้แก่ดินแดนบนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ที่รู้จักกันดีในนาม “วิกฤตการณ์ ร.ศ.112” วิกฤตการณ์ครั้งนี้ เป็นอีก หนึ่งวิกฤตการณ์ที่รุนแรงและสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้แก่พี่น้องคนไทย แต่ด้วยพระปรีชาชาญและสายพระมตรอันเนียบแหลมขององค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปวงชนชาวไทยจึงรอดพ้นจาก วิกฤตการณ์ทางการเมืองนี้มาได้ เชื่อว่าไทยจะยอมให้ชาติตะวันตกมารุกรานโดยหวาดกลัวเพียงแสนยานุภาพ ทางทหารที่เหนือกว่า คนไทยไม่เคยรักตัวกลัวตาย หากชีวิตและเลือดเนื้อที่เสียไปจะสามารถปกป้องผืน แผ่นดินไทยให้คงอยู่สืบไปชั่วลูกชั่วหลาน หากแต่การสู้รบอย่างเสียเลือดเสียเนื้อนั้นควรเป็นทางเลือกสุดท้าย ที่จะทำ ดังจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยในพสกนิกรของพระองค์และ ทรงพยายามทุกวิถีทางในอันที่จะรักษาอำนาจอธิปไตยของชาติไทยไว้ โดยปราศจากการเสียเลือดเสียเนื้อ พระองค์ทรงดำเนินการเจรจาทางการทูตและปรับปรุงการปกครองหัวเมืองให้เข้มแข็ง ด้วยหวังจะเป็น ตรีอ้อมมือเหตุการณ์แผ่ขยายอำนาจของฝรั่งเศส แต่เมื่อสันติวิธีไม่อาจทำให้ข้อขัดแย้งยุติลงได้ ทั้งยังทำให้

ฝรั่งเศสอีกเหิมคิดว่าไทยขาดกลัว จนถึงกับส่งกองเรือรุกร้าเข้ามาในน่านน้ำไทย พร้อมยื่นคำขาดให้ไทยปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะตัดความสัมพันธ์ทางการทูตและเข้ายึดครองน่านน้ำไทย ทำให้พระองค์ต้องทรงยอมยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศสไป ในปีพุทธศักราช 2436 แต่ทั้งนี้มิใช่เพราะจำนนด้วยเหตุผล หากแต่จำนนต่อความจำเป็น คังพระราชดำรัสของพระองค์ที่ว่าดินแดนประเทศราชที่ไทยเสียให้กับฝรั่งเศสนี้ก็เปรียบได้กับแขนขา แม้จะเสียไป แต่ก็ยังมีชีวิตอยู่ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องยอมเสียแขนขาเพื่อรักษาหัวใจเอาไว้ นับเป็นพระราชกุศโลบายที่เปี่ยมล้นด้วยความเข้าใจลักษณะของโลกโดยแท้

หลังจากวิกฤตการณ์ดังกล่าวผ่านพ้นไป พระองค์ทรงตระหนักว่าการผูกมิตรกับชาติตะวันตกอื่น ๆ จะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความอยู่รอดของประเทศชาติ เพราะลำพังอังกฤษที่เร้าหมายมันว่าจะเข้ามาช่วยคานอำนาจของฝรั่งเศสนั้นก็ไม่สามารถให้ความคุ้มครองไทยได้เลย ดังนั้น ในปีพุทธศักราช 2440 พระองค์จึงเสด็จประพาสประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป โดยเริ่มจากประเทศรัสเซีย เยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ ออสเตรีย-ฮังการี อิตาลี และประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย ซึ่งการเสด็จประพาสยุโรปของพระองค์ในครั้งนั้น นับว่าเป็นพระราชกรณียกิจที่ทรงคุณอันประเสริฐแก่ประเทศชาติและพสกนิกรชาวไทย เพราะนอกเหนือจากการได้ไปเจริญสัมพันธไมตรีและเปิดประเทศรับอารยธรรมความเจริญจากตะวันตกมาปรับปรุงบ้านเมืองให้ก้าวหน้าแล้ว สิ่งที่แฝงอยู่ก็คือ พระองค์ทรงทำให้ประเทศไทยได้เป็นที่รู้จักในสังคมโลก และทรงสนับสนุนส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย เพื่อถ่วงดุลย์อังกฤษกับฝรั่งเศส อันจะนำมาซึ่งความช่วยเหลือทางการเมืองในอนาคต เป็นการแสดงให้เห็นอังกฤษกับฝรั่งเศสเห็นว่าสิ่งที่ไทยไม่มีคืออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทัดเทียมเท่านั้น แต่ไทยไม่เคยอับปัญญา และแม้ว่าในเวลาต่อมา ไทยจะต้องเสียดินแดนให้แก่ชาติตะวันตกอีกหลายต่อหลายครั้ง แต่ก็ด้วยความจำเป็นทั้งสิ้น และถึงแม้จะเสียดินแดนประเทศราชไป แต่ไทยก็ยังคงความเป็นรัฐเอกราชไว้ได้ อาทิ การยอมเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงอันได้แก่หลวงพระบางฝั่งขวา มโนไพร และจำปาศักดิ์ ในปีพุทธศักราช 2446 เพื่อแลกกับการผ่อนปรนสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและการถอนตัวออกไปจากจันทบุรี หลังจากฝรั่งเศสยึดครองไว้ตั้งแต่หลังวิกฤตการณ์ ร.ศ.112 การยอมยกดินแดนพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ ให้แก่ฝรั่งเศสในปีพุทธศักราช 2449 เพื่อแลกกับการที่ฝรั่งเศสยกด่านซ้าย ทรายค และเกาะต่าง ๆ ได้แหลมสิงห์ไปจนถึงเกาะกูดให้แก่ไทย การยอมเสียไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และปะลิสให้แก่อังกฤษ ในปีพุทธศักราช 2452 เพื่อแลกกับการยกเลิกสัญญาลับที่ไทยทำกับอังกฤษ อันนำมาซึ่งการสูญเสียอิสรภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการภายในของไทยเอง ทั้งยังได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตของกนในบังคับอังกฤษกลับคืนมาอีกด้วย ดังนั้น หากเราคนไทยยึดถือพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็คงจะพอทำให้คลายจากความขี้ดมั่นถือมั่นและความโทมนัส โศกเศร้าจากการถูกชาติตะวันตกใช้กำลังอำนาจบีบบังคับอย่างไม่ชอบธรรมลงได้

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญอีกครั้งเมื่อ คณะราษฎร ได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 ทั้งนี้เป็นเพราะ คนรุ่นใหม่และสามัญชน ได้มีโอกาสรับการศึกษาแบบตะวันตกทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้เกิด แนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของไทยให้เป็นแบบประชาธิปไตย เพื่อให้ทัดเทียมนานา อารยประเทศ โดยได้รับอิทธิพลและแบบอย่างมาจากกระแสการปฏิวัติของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย ประกอบกับ ในช่วงดังกล่าว ประเทศไทยกำลังประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ข้าราชการและ สามัญชน ไม่พอใจที่รัฐบาลภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นำไปสู่ การขีดอำนาจของคณะราษฎร กล่าวได้ว่าวิกฤตการณ์ทางการเมืองในครั้งนี้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดีโดยไม่มี การเสียเลือดเนื้อก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงยินยอมให้ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยพระองค์จะทรงเป็นประมุขของประเทศภายใต้ รัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ พระองค์ยังได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ให้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศอีกด้วย แต่ทั้งนี้ มิใช่เพราะพระองค์เกรงกลัวอำนาจของ คณะราษฎร หากแต่เป็นเพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องมีระบอบการเมืองการ ปกครองที่เหมาะสมและสอดคล้องกับโลกตะวันตก ประกอบกับพระองค์ไม่ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเห็น พลกนิกรของพระองค์ต้องมาแข่งขันแก่กันเอง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

นอกจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นแล้ว วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจก็ถือเป็น วิกฤตการณ์ที่ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าแผ่นดินไทยไม่เคยแสงคนคิด เพราะ ในยามที่บ้านเมืองประสบกับภาวะ วิกฤตทั้งหมดก่นพงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ชาติจะต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งและได้รับความร่วมแรงร่วมใจจาก ประชาชนทุกคนในการฝ่าฟันปัญหา ไปให้ได้ ซึ่งวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นและ ได้บันทึกไว้ในหน้า ประวัติศาสตร์ชาติไทย คงจะเป็นเรื่องยืนยัน ได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ใน ประเทศไทยนั้น มัก ได้รับผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจจากภายนอกประเทศ ทั้งนี้ก็เพราะว่า ประเทศไทยแต่เดิมนั้นเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ผลิตเพื่อเพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศเท่านั้น จนเมื่อระบบการผลิตแบบเงินตราเข้ามามีอิทธิพล จึงได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องเปลี่ยนแปลงตาม กระแสโลก ไปด้วย ดังจะเห็น ได้ว่าเมื่อไทยได้ทำสนธิสัญญาบาวนึ่งกับอังกฤษ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้ทำให้เศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนจากการผลิตแบบพึ่งตนเองเพื่อการยังชีพมาเป็น เศรษฐกิจแบบการค้าที่จำเป็นต้องพึ่งพาสินค้าจาก โลกภายนอก ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ค่อย ๆ เพราะบ่มมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว จนมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัญหาก็ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและรุนแรง เมื่องบประมาณรายได้ไม่สมดุลกับงบประมาณรายจ่าย ทั้งนี้ก็เป็นเพราะในสมัยนั้นการทำนาไม่ค่อยได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย ทำให้เก็บภาษีไม่ค่อยได้มาก ประกอบกับรัฐได้ใช้เงินไปในการปรับปรุงกองทัพและพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งยังกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมของประเทศอีกด้วย ทำให้การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของพระองค์โดยการตั้งกรมการรองคมนตรีตรวจจัดงบประมาณการรับจ่ายเงินแผ่นดิน ในปีพุทธศักราช 2454 ไม่สามารถคลี่คลายปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ เพราะแม้ว่าหน่วยงานดังกล่าวจะช่วยดูแลไม่ให้รายได้ของรัฐรั่วไหลและช่วยตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป แต่รายได้ของรัฐก็ได้เพิ่มพูนขึ้นมาแต่ประการใด วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยืดเยื้อไปจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ต้องทรงเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตั้งแต่นั้นจนกระทั่งในรัชสมัยปีพุทธศักราช 2468 โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณรายจ่ายเกินรายได้ ที่ถือเป็นวิกฤตเร่งด่วนที่ต้องรีบแก้ไข พระองค์ได้ทรงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการคลี่คลายปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยของพระองค์ ดังจะเห็นได้ว่า พระองค์ทรงมุ่งสะสมเงินคลังของประเทศให้เพิ่มพูนงอกงามและทรงตัดทอนรายจ่ายให้อยู่ในกรอบของรายรับมาโดยตลอด จนเศรษฐกิจของประเทศไทยที่คาดว่าจะกระเตื้องขึ้น แต่แล้วก็เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกขึ้นมานเสียก่อน ในปีพุทธศักราช 2470 จนทำให้เศรษฐกิจไทยต้องทรุดลงไปอีกกระลอก แต่พระองค์ก็ได้ทรงขอรื้อฟื้นอุปสรรคที่ดาโถมซ้ำเข้ามาแต่อย่างใด พระองค์กลับทรงขมึ้นสู้กับปัญหาและเริ่มดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อประคับประคองเศรษฐกิจของประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตไปให้ได้ ทรงเริ่มที่พระองค์เอง โดยการลดรายจ่ายส่วนพระองค์ให้น้อยลงก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงหันไปขอความร่วมมือจากข้าราชการและประชาชนของพระองค์ แน่ใจว่าในภาวะเศรษฐกิจข้าวยากหมากแพงเช่นนี้ความร่วมมือคงไม่อาจเป็นอันได้ นอกจากการเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม พระองค์ทรงจัดสรรงบประมาณที่จะแจกจ่ายไปยังกระทรวงต่าง ๆ อย่างรอบคอบและรัดกุม รวมไปถึงทรงลดเงินเดือนของข้าราชการและคุลข้าราชการออก เพื่อเป็นการลดทอนรายจ่ายของประเทศให้น้อยลง ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ข้าราชการเป็นอย่างมากจนเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมืองในปีพุทธศักราช 2475 ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ไม่ว่าการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด แต่อย่างน้อยพระราชกรณียกิจที่พระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงทำเพื่อบ้านเมืองและพสกนิกรของพระองค์ก็เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าทุกพระองค์ทรงมีความปรารถนาดีและทรงพยายามทุกวิถีทางในอันที่จะนำพาประเทศชาติให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ทรงช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบาและบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ไพร่ฟ้าข้าไทของพระองค์ โดยไม่ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ทุกพระองค์ทรงเลือกที่จะขึ้น

ตั้งข้างประชาชนและทรงพร้อมทุกเมื่อที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชนของพระองค์ น้ำพระทัยอัน
ประเสริฐนี้เปรียบเสมือนน้ำทิพย์โสมใจปวงชนชาวไทยให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ โดยแท้
220 ปีแห่งการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ นอกเหนือจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจซึ่ง
ได้กล่าวแล้วข้างต้น วิกฤตการณ์ทางสังคมก็เป็นอีกวิกฤตการณ์หนึ่งที่ไม่อาจละเลยไม่กล่าวในที่นี้ได้ วิกฤต
สังคมนั้นต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ดังนั้น จึงอาจจะไม่
รุนแรงเป็นรูปธรรมชัดเจนเท่ากับวิกฤตทางการเมืองและเศรษฐกิจที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว่าที่
สังคมไทยจะมั่นคงแข็งแรงคงเช่นทุกวันนี้ได้ ต้องพานพบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย นับตั้งแต่
วัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่เข้ามาในสังคมไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้น
มา เหตุที่กล่าวว่าช่วงนี้เป็นช่วงที่สังคมไทยวิกฤตก็เพราะว่าถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญที่ต้องเลือก
ว่าสังคมไทยจะเป็นอย่างไรต่อไปในภาวะที่อิทธิพลของชาติตะวันตกกำลังเข้มขึ้นเช่นนี้ พระมหากษัตริย์
ไทยทุกพระองค์ต่างทรงเล็งเห็นความจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสความเปลี่ยนแปลง
ของโลก โดยการรับวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเลือกสรรและคงวัฒนธรรมไทยที่คงามไว้ การปฏิเสธไม่รับ
วัฒนธรรมตะวันตกเลยนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ การทำเช่นนั้นอาจเป็นการทำให้ประเทศล่าหลัง และไม่
เป็นที่ยอมรับในสังคมโลก แต่ในการเปลี่ยนแปลงนั้นก็ต้องค่อยเป็นค่อยไป มิฉะนั้นอาจเกิดความวุ่นวาย
ในสังคมได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา
พระองค์ได้ทรงเริ่มเปลี่ยนแปลงสังคม โดยเริ่มจากชนชั้นสูงก่อน อิทธิพลจากวัฒนธรรมและศิลปวิทยาการ
จากตะวันตกส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย อาทิ การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา การให้
ขุนนางสวมเสื้อเข้าเฝ้า เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่เห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัดจะเริ่มปรากฏในรัชสมัยของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยในรัชสมัยของพระองค์ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ
สังคมจนถึงระดับรากหญ้า โดยเห็นได้จากการปลดปล่อยลูกทาสตามพระราชบัญญัติกระเชียบรายลูกทาส
ลูกไท พุทธศักราช 2517 จนนำไปสู่การเลิกทาสตามพระราชบัญญัติห้ามขายคนเป็นทาสพุทธศักราช 2448
อันมีผลทำให้สังคมไทยไม่มีทาสอีกต่อไป นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงสถานะไพร่ให้เป็นคนสามัญ
อีกด้วย ซึ่งจะมีอิสระในการเลือกประกอบอาชีพได้ตามความสมัครใจ แต่ทั้งนี้ไพร่จะต้องมาเกณฑ์ทหารเพื่อ
ทำงานให้หลวงและเป็นกำลังพลป้องกันประเทศชาติ ตามพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารที่ออกมาในปี
เดียวกันกับพระราชบัญญัติห้ามขายคนเป็นทาส สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยได้ให้ความสำคัญกับ
สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งการยอมรับจากนานาประเทศ

เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น คงจะเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่าแล้วว่าแผ่นดินไทย
รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ มาได้ ก็ด้วยพระบารมีแห่งองค์บูรพมหากษัตริย์ราชเจ้าทุกพระองค์ และ

น้ำพระทัยอันเปี่ยมล้น ไปด้วยพระเมตตาของทุกพระองค์ยังคงตราตรึงอยู่ในหัวใจของคนไทยทุกคน แม้จะมี
ได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์ก็ตาม วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ในอดีตนั้นบางส่วนอย่างยิ่งที่ช่วยปลุกเร้าหัวใจรักชาติของ
พี่น้องไทยให้ลุกขึ้นมาพร้อมแรงร่วมใจกันฝ่าฟันวิกฤตที่กำลังถาโถมเข้ามาในปัจจุบัน แต่เหนือสิ่งอื่นใด ด้วย
พระมหากรุณาธิคุณขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทยทุก
หมู่เหล่า คือกำลังใจอันยิ่งใหญ่ที่หลอมรวมหัวใจไทยทุกดวงให้เป็นเนื้อเดียวกัน จะเห็นได้ว่าในรัชสมัยของ
พระองค์นั้น ก็ได้เกิดวิกฤตการณ์อันทำให้พี่น้องไทยต้องได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น
วิกฤตการณ์ทางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เมื่อเกิดการเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญจาก
รัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพลถนอม กิตติขจร โดยกลุ่มนิสิต นักศึกษาและประชาชนจนเกิดการจลาจล
นองเลือด เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เมื่อศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาชุมนุมคัดค้านการกลับมาของจอมพล
ถนอม กิตติขจร จนเกิดการปะทะกับกลุ่มผู้สนับสนุนจอมพลถนอม เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อวันที่ 17
พฤษภาคม 2535 เมื่อประชาชนพชุมนุมกันประท้วงการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย
ชุกชุมวัฒน์ ของกลุ่มผู้ไม่ทางทหารที่เรียกตนเองว่าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ โดยมีพลเอก
สุจินดา คราประยูรเป็นนายกรัฐมนตรี จนเกิดการนองเลือดขึ้น

ทุกวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นสงบลง ได้ก็ด้วยพระราชอำนาจทางการเมืองของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ดำรงตนอยู่ในทศพิธราชธรรมและทรงปฏิบัติพระราช
กรณียกิจภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนับเนื่องยาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ แต่ทุกครั้งที่เกิดวิกฤตการณ์
ทางการเมืองอันทำให้แผ่นดินลุกเป็นไฟ พระองค์จะทรงใช้พระราชอำนาจอันเปี่ยมล้น ไปด้วยพระเมตตา
และเที่ยงธรรมเข้าคลี่คลายวิกฤตการณ์ดังกล่าวเสมอมา ดุจสายฝนน้ำเย็นที่โปรยปรายลงมาดับ ไฟกลางเมือง
ที่แผดเผาปกนิกรของพระองค์ และเมื่อบ้านเมืองกลับสู่ความสงบเรียบร้อยแล้ว พระองค์ก็จะทรงก้าวกลับไป
ไปอยู่เหนือการเมืองดังเดิม นับเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจยิ่งที่ปวงชนชาวไทยได้เกิดมาภายใต้ร่มพระบรม
โพธิสมภารแห่งองค์พ่อหลวงผู้ทรงนำพาประเทศให้ล่วงพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาได้ทุกครั้ง
อย่างน่าอัศจรรย์

นอกจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองแล้ว วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในรัชสมัยขององค์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชก็มีความรุนแรงไม่แพ้กัน และได้ทำลายขวัญกำลังใจของ
พี่น้องไทยอย่างยากที่จะเรียกกลับมาใหม่ เมื่อประเทศไทยต้องประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนับตั้งแต่
ต้นปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ภาคธุรกิจเอกชน ห้างร้าน ธนาคาร สถาบันการเงิน ต่างได้รับผลกระทบ
จากการประกาศให้ค่าเงินบาทลอยตัวจนถึงกับต้องปิดกิจการ เลิกจ้างพนักงาน และขาดสภาพคล่องอย่าง
หนัก ประชาชนทุกคนก็ล้วนได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนในการดำรงชีพท่ามกลางภาวะข้าวยากหมากแพง

ของประเทศ ประเทศไทยต้องกลายเป็นหนึ่งต่างชาติจำนวนมหาศาล กล่าวได้ว่าในภาวะเช่นนี้ สภาพจิตใจ
ของคนไทยแทบจะสิ้นเรี่ยวแรงในการต่อสู้และท้อถอยหมดหวังไร้กำลังใจ แต่ในท่ามกลางความมืดมิด
ก็ปรากฏแสงสว่างอันโชติช่วงสุกโชนขึ้นกลางดวงใจของคนไทยทั้ง 60 ล้านดวง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น โดยทรงแนะให้ปวงชน
ชาวไทยหันมาดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางสายกลางในการดำเนินชีวิต
เพื่อให้เกิด "ความสมดุล ความพอดี มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน" ในยามเกิดวิกฤต อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่
ยั่งยืนในที่สุด เศรษฐกิจพอเพียงนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกชนชั้น เน้นการส่งเสริมให้ประชาชน
พึ่งพาตนเองได้ในเบื้องต้น และรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ในชุมชน โดยภาครัฐจะให้การสนับสนุนใน
ด้านทุน ปัจจัยการผลิต และช่องทางการตลาด รวมไปถึงการวิจัยและพัฒนา นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมา
ประยุกต์ใช้ เพื่อนำไปสู่การผลิตที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนในเรื่องการค้ำประกัน ขอให้เป็นเรื่องรองลงมา
ทรงเน้นย้ำอยู่เสมอว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเกษตรเป็นรากฐานจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้มาก
ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ดูเหมือนว่าในสายตาของคนไทย จะไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับการเกษตรมาก
นัก แต่กลับสนใจที่จะพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสทุนนิยมเสรี ที่เน้นแค่ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นหลัก
อันนำไปสู่การต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกจนเกินพอดี และเห็นการผลิตเพื่อค้าขายสำคัญกว่าการผลิตเพื่อ
"พอมีพอกิน อิ่มหมีตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง" นับเป็นอีกครั้งที่ปวงชนชาวไทยรอดพ้นจากวิกฤต
การณ์อันเลวร้ายมาได้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ค่อย ๆ ดีขึ้นเป็นลำดับ ก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์
พ่อหลวงโดยแท้ พระองค์ทรงพระราชทานแนวพระราชดำรินับประเสริฐมาให้คนไทยทุกคนได้น้อมนำไป
ปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ก็ได้ปรากฏให้เห็นที่ประจักษ์แล้วในพระปรีชาชาญของพระองค์ที่ไม่มีใครในแผ่นดิน
นี้จะเสมอเหมือน

แผ่นดินไทยผืนนี้ บรรพบุรุษได้พลั้งเลือดพลีร่างเพื่อปกป้องเอกราชอธิปไตยของชาติไว้ให้ลูกหลาน
ได้มีแผ่นดินเกิด และการที่บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองวัฒนาสถาพรมาได้จวบจนทุกวันนี้ ก็ด้วยพระบารมีและ
พระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์พระมหากษัตริย์ไทยที่ได้ทรงอุทิศพระวรกายตรากตรำกรำงานหนัก บำบัดทุกข์
บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกหย่อมหญ้า โดยมีได้คำนึงถึงความเหนื่อยยาก แม้ในยามที่บ้านเมือง
คับขัน เกิดวิกฤตการณ์อันนำความเดือดร้อนมาสู่พสกนิกร ทุกพระองค์ก็ไม่ทรงทอดทิ้งราษฎรให้เผชิญกับ
ความทุกข์ยาก โดยลำพัง หากแต่พระองค์ทรงขึ้นพระหัตถ์เข้ามาโอบอุ้มและทรงต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับ
ราษฎรของพระองค์เสมอมา จนสามารถผ่านพ้นช่วงเวลาอันเลวร้ายมาได้ทุกครั้ง ดังนั้น จึงถือเป็นที่โชคดี
ของคนไทยที่ได้เกิดมาบนแผ่นดินไทย และหากชีวิตนี้ ได้มีโอกาสทำความดีตอบแทนแผ่นดินเกิด ด้วยการ
ดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของ
ประเทศชาติแล้ว ก็คงไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย

รายชื่อหนังสือประกอบการเขียนเรียงความ

- ปิยนาด นุชนาค. ประวัติศาสตร์ไทยยุคประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2544.
- นิธิ วัติภูมิพงศ์. "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการเมืองไทย." ใน สุวิมล ฝั่งประเสริฐ และคณะ, บรรณาธิการ. พระเจ้าแผ่นดิน, 107-120. กรุงเทพฯ: เปเปอร์ เฮาส์, 2543.
- นิธิ วัติภูมิพงศ์. "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับเศรษฐกิจไทย." ใน สุวิมล ฝั่งประเสริฐ และคณะ, บรรณาธิการ. พระเจ้าแผ่นดิน, 127-139. กรุงเทพฯ: เปเปอร์ เฮาส์, 2543.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์. ตามรอยพระยุคลบาทสู่เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย. ในหลวง นายช่างใหญ่ของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, 2543.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 2 รัชกาลที่ 4- พ.ศ.2475. กรุงเทพฯ: กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2525.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีจะแล้งแหล่งสยาม

ไม่ว่ายุคสมัยใดก็ตาม トラบเท่าที่ความเป็นสังคมในชาติได้สถาปนาขึ้นแล้วอย่างมั่นคง トラบนั้นรัฐก็ยังคงต้องเผชิญการทำทาย ไม่ว่าทั้งจากภัยภายนอกหรือภัยภายใน อดีตสมัยอันยาวนานของประเทศไทยก็เช่นกัน ตลอดหลายร้อยปีในพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ผืนนี้ก่ออยู่ด้วยความเจริญก้าวหน้าและความเสื่อมสลายอย่างเป็นทางการ ซึ่งเราอาจเรียกวิวัฒนาการของความตกต่ำอย่างรุนแรงในบางช่วงว่า “วิกฤตการณ์” วิกฤตการณ์ที่บางครั้งเกือบทำให้กระทบกระเทือนการดำรงอยู่ของชนชาติไทยบนโลกใบนี้ด้วยซ้ำไป ในบรรดาความสับสนอย่างหลากหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ดินแดน อาณาจักร และประเทศไทยในท้ายที่สุดต้องเผชิญในภาวะการณ์เหล่านี้จะปรากฏสถานะของสถาบันหนึ่งที่มีความพิเศษอย่างน่าประหลาดใจในการเป็นแกนกลางร่วมที่สำคัญเพื่อหลอมรวมความเป็นหนึ่งเดียวของชนชาติไทย โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่พัฒนาการจากความเป็นราชอาณาจักร โบราณสู่รัฐชาติสมัยใหม่กำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้นและความสัมพันธ์ซึ่งระหว่างสถาบันพิเศษกับอาณาประชาราษฎร์นั้นได้เคียงคู่นานกันอย่างเด่นชัด สถาบันดังกล่าวมานั้นก็คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งหากเปรียบโครงสร้างสังคมเป็นดาบข่ายที่ขึงยึดเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนแล้ว พระมหากษัตริย์ไทย โดยเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ทรงเป็นจุดยอดสูงสุดของแนวตั้งในดาบข่ายสังคมนั้น ที่ได้โน้มน้าพระองค์ลงมาเพื่อสัมผัสกับอาณาประชาราษฎร์

“...จะป้องกันขอบเขตพสุธา รักษาประชาชนและมนตรี...” พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งแสดงถึงสภาวะการณ์ที่ไม่ปลอดภัยจากอิทธิราชศัตรูของไทยในขณะนั้น นโยบายการสร้างความมั่นคงของราชอาณาจักรจึงกลายเป็นพระราชภาระหลักตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ การที่ราชอาณาจักรอยุธยากลับฟื้นฟูขึ้นได้ใหม่ในสมัยราชวงศ์จักรีโดยรอดพ้นจากความเสี่ยงต่อการสลายตัวของบ้านเมืองออกเป็นชุมชนน้อยใหญ่ใหม่อีกครั้งหนึ่งนั้น ก็เป็นเพราะพระบรมราโชบาย พระปรีชาสามารถที่สุชุมคัมภีรภาพ อดทนอดกลั้นของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชนั่นเอง ทรงเป็นผู้นำในการวางระเบียบการปกครองใหม่ ดำเนินยุทธศาสตร์ป้องกันข้าศึกทั้งการสร้างเมือง จัดระบบการคมนาคม ให้ถูกต้องตามแบบอย่างที่เคยมีมาสมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งกฎหมาย ระเบียบ ขั้บังคับ มีการรื้อฟื้นขนบธรรมเนียมและประเพณีต่างๆที่เคยมีมาก่อน แม้พระราชอำนาจในระยะแรกจะถูกจำกัด การแต่งตั้งข้าราชการทั้งส่วนกลางและหัวเมืองก็ยังไม่ได้ทันทีที่ขึ้นครองราชสมบัติ ต้องใช้เวลาในการจัดระบบอยู่หลายเดือน แต่ก็ด้วยความเป็นจอมทัพของพระองค์ที่ทรงแสดงความเป็นผู้นำในการฝ่าฟันอุปสรรคปัญหา ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินไปในงานสงคราม ต้องทรงเผชิญความยากลำบาก ต้องทรงเสี่ยงต่อคมหอก ดาบ ง้าว ธนูของอริราชศัตรู แต่ในที่สุดพระองค์ก็สามารถนำพาพระราชอาณาจักรของพระองค์ก้าวข้ามช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อได้ในบั้นปลายท้ายที่สุด

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงรับพระราชภาระการเล็งอำนาจของราชวงศ์จักรีอย่างหนักอึ้ง ก็ในเมื่อภัยอันตรายจากการคุกคามด้วยกำลังทางทหารจากต่างชาติได้ลดทอนเหลือน้อยลงไปมากแล้ว แต่ความไม่มั่นคงปลอดภัยและคำถามถึงสิ่งที่เรียกว่าเอกลักษณ์ของเรายังคงมีอยู่ การแสวงหาความเป็นตัวตนของคนในชาติ จึงนับเป็นเป้าหมายอันสำคัญยิ่งขององค์เจ้าชีวิตแห่งแผ่นดินที่สองในบรมราชจักรีวงศ์ ซึ่งพระองค์ได้พิสูจน์ให้ประวัติศาสตร์ประจักษ์ชัดในพระปรีชาสามารถแล้วว่าทรงใช้ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องประกันความอยู่รอดของไทยในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยการเจริญทางพระราชไมตรีกับจีน โปรตุเกส อังกฤษ การติดต่อเจริญสัมพันธ์ทางพระศาสนากับลังกา ส่งเสริมการศึกษา วรรณคดีหลายเรื่องกำเนิดในรัชสมัยของพระองค์ เช่น อิเหนา รามเกียรติ์ ไชยเชษฐ์ คาวิ มณีพิชัย สังข์ทอง ไกรทอง รัตนกวีของไทยหลายคนล้วนเจริญเติบโตก้าวหน้าอยู่ในพระราชสำนักของพระองค์ท่าน ดังนั้นหากมองอย่างลึกซึ้งแล้ว นโยบายการสร้างความเป็นตัวตนนี้เป็นการแก้ปัญหาในระยะยาวสำหรับการระดมสรรพกำลัง เพื่อสร้างรากฐานที่สำคัญเข้มแข็งของสังคม ทั้งหมดจึงเป็นการวางระบบที่เด่นชัดของความอยู่รอดของพระราชอาณาจักรในอนาคตที่ “สยาม” เป็นเพียงไม่กี่ประเทศในเอเชียตั้งแต่ชายแดนญี่ปุ่นทางตะวันออกจรดอ่าวเปอร์เซียทางตะวันตกที่สามารถธำรงเอกราชไว้ได้อย่างน่าอัศจรรย์ใจ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าอยู่หัว ทรงรับราชการใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทมาแต่รัชกาลก่อน โดยเฉพาะการทรงว่าราชการกรมท่าและควบคุมการค้าเงินระบบเศรษฐกิจมาโดยตลอด ดังนั้นจึงทรงทราบดีว่าส่วนประกอบสำคัญที่สุดที่เหลือน้อยสำหรับความมั่นคงสมบูรณ์ของพระราชอาณาจักรคือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จึงกลายเป็นกุญแจดอกสำคัญในการแก้ปัญหาทั้งหลายทั้งในรัชสมัยของพระองค์และในกาลต่อมา พัฒนาการทางสังคมอันเกิดจากการวางนโยบายเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การสถาปนารัฐชาติที่มั่นคงในอนาคต ด้วยเหตุและผลหลายประการเช่น การค้าขายกับต่างประเทศทำรายได้ให้แก่รัฐมากมายมหาศาล การบริหารการคลังที่มีประสิทธิภาพสูง รวมถึงการสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจโดยอาศัยการขยายพระราชอาณาเขต ซึ่งนอกจากจะแสดงถึงความจงรักภักดีที่พลสกนิกรมีต่อองค์พระเจ้าอยู่หัวแล้ว ยังรวมถึงปัจจัยการผลิตที่เพิ่มพูนอย่างมหาศาล ซึ่งทั้งหมดทำให้เกิดกำแพงหินขนาดใหญ่ให้พระราชอาณาจักรในเวลาต่อมาใช้เป็นหนักรัดเมื่อยามต้องประสบกับวิกฤตการณ์

อาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการของสยามสมัยใหม่ที่สามารถฝ่าวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้นั้น ทั้งหมดเป็นการวางรากฐานจากสามรัชสมัยแรกทั้งสิ้นทั้งการก่อสร้างประเทศในรัชสมัยแรก การแสวงหาความเป็นตัวตนในรัชสมัยที่สอง และการสร้างระบบที่มั่นคงที่สุดต่อสถานะทางเศรษฐกิจในรัชสมัยที่สาม

การขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยมเข้ามาในดินแดนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบความสำเร็จอย่างเด่นชัดจากหลายส่วนของภูมิภาค แต่ไทยสามารถอาศัยทั้งประสบการณ์และผลพวงจากพระปรีชาสามารถที่ยอดเยี่ยมของกษัตริย์พระองค์ก่อนๆ และ สถาบันกษัตริย์ ซึ่งเป็นเครื่องประกันการอยู่รอดของไทยตลอดมา แม้จะมีปัจจัยแวดล้อมหลายประการเป็นองค์ประกอบ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ไทยรอดพ้นจากการครอบงำจากมหาอำนาจในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้ก็คือ พระมหากษัตริย์และข้าราชการบริพารของพระองค์ที่ล้วนมีความสามารถสูงยิ่งจิตใจที่ใฝ่รู้ มุ่งมั่น และกล้าหาญตั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์ลงมา การพยายามทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่รายรอบด้วยแง่มุมแห่งวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอย่างเข้าใจภูมิหลังและวัฒนธรรมมหาอำนาจในขณะนั้น นับเป็นการวางกลยุทธ์ที่ชาญฉลาดยิ่งทีเดียว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระปรีชาสามารถยิ่งพระองค์หนึ่ง ในการสถาปนารากฐานและแนวทางที่สำคัญในการทำให้ไทยสามารถก้าวขึ้นมาเจ็ดหน้าซุตาในสังคมโลกได้อย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับอารยะประเทศ กลยุทธ์ที่พระองค์ทรงใช้มีทั้งการพยายามเรียนรู้ความเป็นตะวันตกอย่างแท้จริงและยอมโอนอ่อนผ่อนตามทางการทูตเท่าที่จำเป็นเพื่อประกันการอยู่รอดของสยาม ซึ่งพระราชปิโยรส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงน้อมรับมาปฏิบัติ ตลอด 42 ปีแห่งรัชสมัย แม้ที่สุดแล้วสยามยังต้องได้รับผลร้ายอันแสนเจ็บปวดบ้างจากการรุกเข้ามาของตะวันตก แต่อย่างน้อยประเทศไทยก็รอดพ้นจากการมีประสบการณ์ของการถูกปกครองด้วยระบบอาณานิคม นอกจากนี้กลับแสวงหาโอกาสในการใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับมหาอำนาจตะวันตกในการสร้างชาติอีกด้วย

ในที่สุดกองล้อทางประวัติศาสตร์ก็หมุนวนกลับมา เราอาจแสดงความเกี่ยวเนื่องระหว่างรัชสมัยที่สองและรัชสมัยที่หกแห่งบรมราชจักรีวงศ์ได้อย่างค่อนข้างชัดเจนว่า ทั้งสองสมัยล้วนเป็นช่วงเวลาแห่งรอยต่อจากยุคสมัยที่สมรรถนะกำลังของชาติระดมไปยับยั้งอยู่ที่การป้องกันรักษาความมั่นคงของพระราชอาณาจักร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่างต้องทรงเผชิญหน้ากับวิกฤตการณ์และภัยคุกคามด้านกำลังทหารขนาดใหญ่ทั้งสิ้น และในเมื่อสามารถผ่านพ้นมาได้ ในรัชสมัยต่อมาจึงต้องหันกลับมาแสวงหาความเป็นตัวตน ซึ่งอาจไม่ได้เป็นศิลปวัฒนธรรมเชิงจารีตนิยมเช่นในรัชสมัยที่สอง แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผสมผสานอัตลักษณ์ของแก่นความเป็นไทยเข้ากับผืนภาพ ในเป้าหมายของการดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระของไทยในนาม “ชาตินิยม” ได้อย่างกลมกลืนและสื่อความหมายยิ่ง

แม้ความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ของไทยจะสถาปนาขึ้นอย่างแน่นอนในรัชสมัยที่หก แต่แน่นอนว่ารัฐชาติสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยความเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์นั้นครบถ้วนลงในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในต้นรัชสมัยพระองค์ต้องประสบความยุ่งยากทางวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ต้องปลดข้าราชการ ยุบกรมกองทหารลง ปรับปรุงระเบียบ

และวิธีการต่างๆในหน่วยราชการมากขึ้น ทรงตั้งอภิรัฐมนตรีขึ้นทำหน้าที่ปรึกษาหารือเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน วางโครงการและแผนการที่จะช่วยเหลืออาณาประชาราษฎร์ซึ่งกำลังขัดสนยากจนจนในท้ายที่สุดแม้ต้องทรงโสกเศร้าพระทัยต่อความขัดแย้งทางความคิดในบ้านเมือง แต่ในฐานะองค์พระประมุขของชาติก็ทรงเฝ้าดวงทางแห่งประชาธิปไตยให้ประชาชนของพระองค์เองด้วยความเต็มพระทัย เช่นเดียวกับความเต็มตื่นในหัวใจของพสกนิกรต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ที่แม้ทรงเป็นยุวกษัตริย์ แต่ประชาราษฎร์ต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณและถวายความจงรักภักดีโดยทั่วกัน ครั้งหนึ่งเกิดวิกฤติความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยต่างเชื้อชาติ พระองค์ซึ่งเปรียบเหมือนสายธารเย็น ก็ไหลรินไปดับไฟที่ลุกกรุ่นนั้นอย่างทันท่วงที สร้างความสำนึกในหัวใจทุกคนของพสกนิกรทุกชาติทุกภาษาซึ่งต่างจงรักภักดีและปรารถนาอยู่ได้ร่วมพระบารมีขององค์พระมหากษัตริย์ไทยตลอดมา

พระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ คือ องค์สิ้นเกล้าล้านกระหม่อมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระภักทรมหाराช ในวิถีทางที่ทรงอยู่เหนือการเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำพาประเทศผ่านพ้นช่วงเวลาที่ย่ำแย่ถึงต่อหลายระลอกหลายครั้ง ทรงประจักษ์ชัดในความเป็นจริงตั้งแต่ต้นรัชกาลแล้วว่า การเสด็จขึ้นครองราชย์ของพระองค์เหมือนความหวังและศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนในชาติซึ่งเพิ่งเสียวัวญจากเหตุการณ์กรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ภาวะความรู้สึกของคนไทยในขณะนั้นตกอยู่ในความสับสนมืดมนเศร้าหมองในจิตใจ ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงเป็นหลักชัยอันมั่นคงเพียงหนึ่งเดียวที่เหลืออยู่สำหรับห้วงเวลาแห่งความอาวรณ์นั้น จนเคยมีพระราชดำรัสปลอบใจประชาราษฎร์ของพระองค์ว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังคงมีอยู่ สมเด็จพระอนุชาต่างหากไม่มีแล้ว” วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เป็นข้อพิพาทแรกต่อพระปรีชาสามารถขององค์พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงสามารถประคับประคองขอบเขตเสียดผ่านพ้นช่วงเวลาอันยากลำบากมาได้คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ขบวนการนิสิต นักศึกษาและ พลังประชาชนร่วมเดินขบวนเรียกร้องให้รัฐบาลจอมพลถนอมกิตติขจรลาออกและการประท้วงได้ลุกลามขยายวงกว้างเป็นจลาจล มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการปราบปรามของฝ่ายรัฐบาล เพื่อให้เกิดประชาธิปไตยขึ้นในบ้านเมืองจึงทรงเป็นเพียงบุคคลเดียวที่ทุกฝ่ายถวายการยอมรับและเชื่อถืออย่างปราศจากข้อสงสัย ดังนั้นเมื่อทรงมีกระแสรับสั่งทางวิทยุโทรทัศน์ถึงประชาชนเพื่อเตือนสติเพื่อให้ทุกฝ่ายใช้สติร่วมมือกันแก้ปัญหา ในที่สุดด้วยพระบารมี การจัดตั้งรัฐบาลพระราชทานจึงประสบความสำเร็จ การที่ทรงเป็นอิสระจากความลำเอียง เป้าหมายอยู่ที่การรักษาประโยชน์สุขของประชาชนโดยแท้ นับเป็นที่มาของพระราชอำนาจอันบริสุทธิ์ที่ทรงได้รับ การน้อมเกล้าถวายจากพสกนิกรของพระองค์ อีกตัวอย่างหนึ่งของพระราชกรณียกิจที่ทรงแก้ปัญหาเมื่อบ้านเมืองประสบวิกฤตการณ์ทางการเมืองคือ เหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ที่กลุ่มประชาชนผู้คัดค้านการเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูร ก่อการประท้วง เกิดความรุนแรงลุกลาม

และมีที่ท่าที่จะขยายวงกว้างออกไป สำนักข่าวต่างประเทศคาดการณ์ว่าจะต้องกลายเป็นจลาจลครั้งใหญ่ แต่เพราะพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงช่วยชี้นำการแก้ไขปัญหาทางการเมืองครั้งนั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้นำทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายผู้ประท้วงเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับกระแสเดือนสติโดยให้คำนึงถึงผลได้ผลเสียและประชาชนให้มากที่สุด ดังพระราชกระแสที่ว่า "...หันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน เพราะว่าเป็นประเทศของเรา ไม่ใช่ประเทศของหนึ่งคนสองคน เป็นประเทศของทุกคน...แล้วจะมีประโยชน์อะไรที่จะทะเลาะกันว่าขณะเวลาอยู่บนกองสิ่งปรักหักพัง..." ส่งผลให้ความรุนแรงที่ดำเนินมาหลายวันยุติลงแทบจะในทันที สร้างความอัศจรรย์ใจให้คนทั่วโลกเป็นอย่างมาก พระบรมราโชบายของกั้นเกล้าล้นกระหม่อมนี้แท้ที่จริงก็คือการให้คนไทยทุกคนสามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันดังพระราชดำรัสที่ว่า "...การที่จะให้ประเทศชาติมีความมั่นคง มีความสุขและความเจริญ ย่อมต้องอาศัยความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สำหรับผู้ที่ยังไม่เดือดร้อนนักก็ควรจะช่วยผู้เดือดร้อนมากกว่า..." ดังนั้นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายได้นั้นจะต้องมีทั้งหลักวิชาความรู้และศักยภาพของคนหรือประชาชนที่อยู่ในชาตินั้นเอง

ท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2540ของไทยนั้น ได้สร้างกระแสตื่นแห่งความระมัดระวังและระตำระสายกับ โครงสร้างในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ในที่สุดในการทำกลางความสิ้นหวังนั้น ประชาชนไทยได้รับแรงจูงใจ เต็มใจและแนวทางการปฏิรูปประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมจากองค์พระประมุขของชาติ อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมด้วยประจักษ์พยานที่พระองค์เป็นผู้ริเริ่มมาตลอดระยะเวลาแห่งรัชสมัย นั่นคือแนวคิดและปรัชญาแห่งความพอเพียงที่พสกนิกรอยู่ในปรีชาญาณแห่งพระพุทธศาสนานั่นเอง ใจความสำคัญของวิถีคิดแบบพอเพียงนั้น ไม่ใช่เพียงเฉพาะด้านการเงินการคลังเท่านั้น แต่เป็นปรัชญาแห่งปัญญาที่สามารถนำไปใช้ได้ในทุกองคาพยพของชีวิต คือ มีเศรษฐกิจที่พอเพียง วัฒนธรรมที่พอเพียง สังคมที่พอเพียง เศรษฐกิจที่พอเพียง การดำรงชีวิตที่พอเพียงในทางสายกลาง ไม่ได้หมายความว่าไม่ต้องแสวงหาอะไรเลย แสวงหาได้แต่ต้องทำโดยไม่เกินตัว รู้เท่าทันทั้งความสามารถของตนเอง ทั้งเห็นกับประโยชน์ของสังคม และเดินอยู่ในทางสายกลางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง

พระบรมราโชบายที่เน้นความพอเพียงอุมชูตัวเองได้ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ความจริงพระองค์ทรงริเริ่มมานานแล้วและบัดนี้ได้กระจายตัวไปยังส่วนต่างของประเทศ เข้าไปอยู่ในหัวใจของอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์จำนวนไม่น้อยเลยทีเดียว

กลุ่มพรรณไม้ เป็นกลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติประมาณ 500 คน จาก 24 หมู่บ้าน ใน 6 อำเภอ ของ 3 จังหวัด (ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์) จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2534 ในรูปของเครือข่ายกลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมือง เพื่อให้เกษตรกรมีอาชีพเสริม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อุมชูเลี้ยงดูตัวเองได้ โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาและวัสดุในท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ ปัจจุบันมียอดการผลิตถึง 1.6-2.4 ล้านบาทต่อปี

กลุ่มออมข้าว ชุมชนบ้านจิวหงก อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ซึ่งวัตถุประสงค์ในการตั้งกลุ่มคือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และลดการเอาเปรียบจากพ่อค้านายทุน โดยนำผลผลิตข้าวที่เก็บเกี่ยวได้รวมกันไว้เป็นกองกลาง เมื่อนำข้าวออกขาย ก็นำเงินมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่ม และรวมเก็บไว้ในให้เพิ่มพูนเพื่อการหมุนเวียนซื้อขายข้าวในปีต่อไป ปัจจุบันมีการขยายกลุ่มออกไปหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มกระชายสา กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานราชการที่เจริญรอยตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ซึ่งจัดตั้งโดยความร่วมมือของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกคนในชุมชนและเป็นหน่วยพัฒนาคนของท้องถิ่นที่เผยแพร่แนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน และการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลในชุมชน หรือ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้นักเรียนเยาวชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างยั่งยืน โดยนำเข้าไปบูรณาการไว้ในหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติปฏิบัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการฝึกปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ทรงเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาและฟันฝ่าวิกฤตของชาติทั้งสิ้น โดยเฉพาะองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งทรงยอมทำงานหลังผู้ฟ้าหน้าสู้ดินเคียงบ่าเคียงไหล่กับราษฎรของพระองค์ ไม่มีพระราชวังใดในโลกที่เหมือนพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ที่เต็มไปด้วยโครงการส่วนพระองค์ที่มุ่งช่วยเหลือคนยากจนส่วนใหญ่ของประเทศ ประชาชนต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและพระเมตตาที่ทรงมีต่อประชาชน แม้เราอาจไม่ได้เกิดมาในยุคแห่งปิตุภพที่งดงาม เราอาจต้องทนกับสภาพการณ์เลวร้ายต่างๆ อยู่เสมอ แต่สิ่งหนึ่งที่คนไทยทุกคนตระหนักอยู่ตลอดครั้งศตวรรษที่ผ่านมาคือ คนไทยโชคดีที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็นหลักชัยสำคัญที่ผืนดินอยู่ในในอ้อมโนทศน์ของคนทุกคนในประเทศนี้ นับตั้งแต่ชนชั้นนำในรัฐชาติ ลงมาถึงปัจเจกชนในดินแดนอันห่างไกล พระองค์คือภาพของความหวังที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชาติไทยในศตวรรษนี้ หากหัวใจของคนไทยทุกคนมีชีวิตเป็นอิสระ หัวใจเหล่านั้นก็คงล้วนมุ่งตรงไปแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพวกเขา ที่ซึ่งมิติทางปรัชญาอันที่แจ่มชัดของสยามยังคงอยู่ที่นั่นเสมอมา และจะสถิตอยู่แทบเบื้องพระยุคลบาทของพระปรีชาญาณแห่งชาติไทย “องค์ในหลวง” ของพวกเขาตลอดไป

บรรณานุกรม

กฤษา ประมวลระเบียบ . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๒๒.

คณิกา เลขา . " ในหลุมของเรา " อักษรสาร , 5 สิงหาคม 2530.

ผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสตราจารย์ และคณะ " แนวคิดเศรษฐกิจแบบใหม่ " , ประวัติศาสตร์สังคมไทย ฉบับใหม่ ฉบับภาษาไทย : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ , 2540.

ชาติพันธุ์ เกษตร ศิริ , ประเทศไทย , กรุงเทพฯ , 2535

ทบทวน มหาวิทยาลัย . เอกสารวิจัย : ทบทวนมหาวิทยาลัย , 2540.

บางกอก มหาวิทยาลัย และคณะ . เศรษฐกิจประเทศไทยสมัยใหม่ : สำนักพิมพ์ศรีวิชัย , 2539.

วิไล สาร . พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ รัฐ สภา : วิไล , 2539.

ผู้สมัคร สมาชิก . ความรู้ใหม่ สำคัญ ใหม่ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ , 2540.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีอาจจะแล้งแหล่งสยาม"

โดย

นางสาว ศันสนีย์ ชนสารสมบัติ

นิสิตชั้นปีที่๔ คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขประจำตัวนิสิต ๔๒๔๖๑๓๓๘๓๔

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิกฤตของชาติรุนแรง คนคือจะแล้งแหล่งสยาม

นับตั้งแต่แรกเริ่มประวัติศาสตร์ชาติไทยเป็นต้นมา สถาบันพระมหากษัตริย์นับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญต่อปวงชนชาวไทยและชาติไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในยามที่บ้านเมืองมีศึกสงคราม พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นจอมทัพไทย โดยทรงทำหน้าที่ปกป้องผืนแผ่นดินไทย ส่วนในยามที่บ้านเมืองสงบจากศึกสงคราม พระมหากษัตริย์ก็ทรงเป็นพระประมุขของชาติ กล่าวคือ ทรงเป็นผู้นำในการฟื้นฟู ทำนุบำรุง สร้างสรรค์และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงตลอดมา ซึ่งหากเราลองมองย้อนไปในอดีตแล้วจะพบว่าประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาวิกฤตต่างๆ ทั้งที่มีสาเหตุมาจากภายนอกประเทศ และที่เป็นปัญหาภายในประเทศของเราเองมานับครั้งไม่ถ้วน แต่ในที่สุดแล้ว เราก็สามารถผ่านพ้นมาจากวิกฤตเหล่านั้น ได้ทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากชาติไทยของเรามีองค์พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระปรีชาสามารถเป็นประมุข และทรงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการชี้แนะการแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติ อย่างไรก็ตามแม้ปัจจุบันนี้ ศักดิ์สงครามจากภายนอกจะสงบลงแล้วก็ตาม แต่ปัญหาวิกฤตภายในประเทศนั้นยังคงมีอยู่ และปัญหาเหล่านี้ก็หาได้มีความรุนแรงน้อยกว่าศึกจากภายนอกที่ชาติไทยเคยประสบมาไม่ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องช่วยกันแก้ไข เพื่อให้ประเทศชาติของเราผ่านพ้นวิกฤตไปได้อีกครั้ง หนึ่ง การที่เราจะแก้ปัญหาวิกฤตของประเทศชาติในปัจจุบันนั้น เราควรที่จะศึกษาปัญหาวิกฤต รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นตั้งแต่ในอดีตประกอบด้วย เนื่องจากการศึกษาประวัติศาสตร์จะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้เราสามารถนำเอาแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติในปัจจุบัน รวมถึงอนาคตได้เป็นอย่างดี

ซึ่งจากการศึกษาถึงวิกฤตของชาติไทยตั้งแต่ในอดีตนั้น ทำให้ทราบว่า ปัญหาวิกฤต แต่ละยุคสมัยนั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งพอที่จะจำแนกออกได้เป็น ๔ ยุคสมัยกว้างๆ คือ

สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงศึกสงครามจากภายนอก

รัชสมัยรัชกาลที่ ๔-๖ กับการถูกคุกคามโดยลัทธิจักรวรรดินิยม

รัชสมัยรัชกาลที่ ๗ กับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และ

รัชสมัยรัชกาลที่ ๘ กับการวิกฤตเศรษฐกิจ

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยนั้น เราจะพบว่าหลังจากที่ศึกสงครามจากภายนอกสงบลงแล้ว ชาติไทยต้องประสบกับวิกฤตครั้งสำคัญในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โดยในสมัยนั้นเราประสบกับปัญหาความเสื่อมและความไร้ประสิทธิภาพของระบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบบริหารราชการ ขนบธรรมเนียมประเพณี และจารีตต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็ถูกคุกคามโดยลัทธิจักรวรรดินิยมซึ่งเข้ามาประชิด

พรมแดนไทย และได้แผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลเข้ามา ถูกคามประเทศไทยโดยเริ่มจากการที่อังกฤษขึ้นชั้นจะจัดส่งราชทูตเข้ามาเจรจาทำสนธิสัญญาทางไมตรีกับไทยอีกครั้งในลักษณะที่ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบ หลังจากที่มีความพยายามดังกล่าวต้องชะงักลงชั่วคราวเนื่องจากการประจวบเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หนึ่งปีหมายสำคัญของลัทธิจักรวรรดินิยมก็คือ การแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การแผ่อิทธิพลทางการเมือง และการเผยแพร่อารยธรรมตะวันตก ซึ่งในยุคนั้น ประเทศมหาอำนาจจะเข้ายึดครองประเทศต่างๆ โดยอ้างว่าประเทศเหล่านั้น มีชนบทรรมนิยมที่แตกต่างไปจากอารยธรรมของตน ตนจึงมีความชอบธรรมที่จะเข้ามาปรับปรุงแก้ไขความลำหลังต่างๆ เพื่อสร้างความก้าวหน้าและประโยชน์ให้แก่โลก ซึ่งจากการที่รัชกาลที่ ๔ ทรงศึกษาและติดตามเหตุการณ์ต่างๆมาตั้งแต่ก่อนขึ้นครองราชย์นั้น ทำให้พระองค์ตระหนักว่า หากไทยยังคงไม่ยอมเจรจาประนีประนอมผ่อนปรนตามความต้องการของอังกฤษและประเทศตะวันตกอื่นๆ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองแล้ว ก็อาจเกิดผลร้ายต่อไทยดังที่ทรงเห็นเหตุการณ์ตัวอย่างจากประเทศเพื่อนบ้านในทวีปเอเชีย ดังนี้ พระองค์จึงทรงมีพระบรมราโชบายยอมเจรจาผ่อนปรนกับประเทศตะวันตก และยอมรับเอาความเจริญของชาติตะวันตกในส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อไทยเข้ามาปรับปรุงใช้กับบ้านเมือง ในขณะที่เดียวกันก็ยกเลิกประเพณีเก่าๆที่ล้าสมัย และเป็นอุปสรรคต่อการติดต่อกับประเทศตะวันตกเสีย ซึ่งเป็นการปฏิรูปประเทศครั้งสำคัญยิ่ง และด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ในการแก้วิกฤตปัญหาดังกล่าวนั้น ส่งผลให้ชาติตะวันตกเกรงใจไม่เจรจามาริดเอาเปรียบฝ่ายไทยมากจนเกินไป

อย่างไรก็ดี ในรัชสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ปัญหาการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตกก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งพระองค์ทรงมีความเห็นสอดคล้องเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ทางออกในการเผชิญหน้ากับการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก คือ ไทยจะต้องยอมผ่อนปรนตามข้อเรียกร้องของประเทศมหาอำนาจตะวันตกบ้าง โดยทรงชี้แนะว่า เราต้องยอมเสียผลประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ คือ เอกราชของชาติไว้ และในขณะเดียวกันก็ต้องรีบปรับปรุงประเทศให้เจริญมากที่สุด เพื่อมิให้จักรวรรดินิยมตะวันตกหาเหตุยึดไทยเป็นเมืองขึ้น โดยอ้างว่าไทยยังเป็นประเทศล้าหลัง ซึ่งจากการปฏิรูปประเทศ ที่เป็นพระบรมราชกรณียกิจที่สำคัญในรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ และ ๕ รวมทั้งพระปรีชาสามารถทางการทหารของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ นั้นล้วนแต่เป็นการนำชาติไทยให้รอดพ้นจากลัทธิล่าอาณานิคม อีกทั้งยังช่วยให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ จนสามารถยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตได้ในที่สุด

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ประเทศไทยได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลก และมีผลกระทบถึงประเทศไทยค่อนข้างรุนแรง เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทย จนทำให้ต้องมีการลดรายจ่ายของแผ่นดิน เป็นจำนวนมากในหลายมาตรการด้วยกัน หนึ่งในมาตรการดังกล่าวได้แก่ การลดงบประมาณในการในส่วนที่เป็นเงินเดือนของข้าราชการ โดยวิธีลดปริมาณข้าราชการลงในสมัยนั้นเป็นที่รู้จักกันดีในคำว่าดุลยภาพ มีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ถูกพิจารณาให้

ออกจากราชการก่อนเกษียณอายุเป็นจำนวนมาก เกิด ความไม่พอใจขึ้นทั่วไปในพวกที่ถูกปลดไปแล้ว ส่วน พวกที่ยังไม่ถูกปลดก็เกิดความหวั่นไหวว่า ตนอาจจะต้องถูกดุลยภาพในอนาคต จึงได้ขวนขวายหาทางป้องกัน ตนและพวกพ้องให้พ้นจากภาวะดังกล่าว และจากปัญหาทางเศรษฐกิจได้นำมาสู่ปัญหาทางสังคม การขวนขวาย เพื่อความอยู่รอด จากการถูกดุลยภาพ เพราะจะทำให้ต้องสูญเสียความมั่นคงในชีวิต ที่ฝากไว้กับราชการ การสูญเสียอำนาจหน้าที่ในราชการที่ได้ครองอยู่ และที่จะได้ก้าวหน้าต่อไป ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาทางการเมือง เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ อย่างรุ่งโรจน์ และขาดความพร้อมในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักว่าประชาธิปไตยคืออะไร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริ ที่จะให้คนไทยทุกหมู่เหล่า มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีแผนงาน และการดำเนินการที่รัดกุม เป็นขั้นตอน เพื่อความเป็นประชาธิปไตย ที่สมบูรณ์แบบ และเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง พระองค์ทรงมีพระราชปณิธานอย่างแน่วแน่ ที่จะพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ขึ้นในประเทศไทยมาตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ร่างรัฐธรรมนูญ ขึ้นมาพิจารณาถึง ๒ ฉบับตอนต้นรัชกาลฉบับหนึ่ง และก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ อีกฉบับหนึ่ง พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเป็นอันมาก เพื่อวางพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้พระองค์เองก็ทรงทำพระองค์เป็นแบบอย่าง เช่น ทรงเสียเงินรัฐูปการ ให้แก่ทางราชการ นับว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ยากในฐานะที่พระองค์ทรงเป็น พระมหากษัตริย์ในระบอบการปกครอง แบบสมบูรณาญาสิทธิราช นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงมีพระราชโอรสโอรยาที่จะพัฒนาการเมืองในชั้นการวางรากฐาน ให้ราษฎรรู้จักปกครองตนเอง โดยการทดลองการทดลองแบบเทศบาลขึ้นตามหัวเมืองต่างๆ โดยเริ่มที่ตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาครเป็นแห่งแรก นอกจากนี้พระองค์ยังทรงส่งเสริมประชาชนให้ได้รับการศึกษามากขึ้นเท่าที่จะทำได้ ต่อมาในพ.ศ. ๒๔๗๔ พระองค์ทรงเตรียมการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนชาวไทยเพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศต่อไปแต่ทรงได้รับการทัดทานจากพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการชั้นสูงบางท่าน จนต้องเลื่อนเวลาการพระราชทานรัฐธรรมนูญออกไป ซึ่งก่อให้เกิดความไม่พอใจอย่างกว้างขวางในหมู่ข้าราชการรุ่นใหม่ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. ๒๔๗๕

สำหรับปัจจุบัน วิฤตปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่นี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ นั้นเอง ซึ่งเราจะเห็นว่า ในช่วงนั้นมีนักวิชาการหลายท่านออกมาวิเคราะห์ถึงต้นตอของปัญหาดังกล่าว และมีผู้สรุปว่า การที่เราเผชิญวิกฤตการณ์ในวันนี้เป็นเพราะเราไม่สามารถปรับตัวและเอาตัวรอดจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้ ซึ่งผลของการสรุปเช่นนั้น ทำให้ชาวไทยหันมาให้ความสนใจกับคำว่าโลกาภิวัตน์มากเป็นพิเศษ จนบางคนถึงกับเข้าใจไปว่า โลกาภิวัตน์นี้เป็นศัพท์ที่ถูกบัญญัติขึ้นใหม่ แต่ในความเป็นจริงนั้น โลกาภิวัตน์มิได้เป็นสิ่งใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพิจารณาในแง่ “ความรู้พรมแดนทางการค้า” ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยที่เราเปิดเสรีทางการค้าแล้ว กล่าวคือ โลกาภิวัตน์นั้น มีลักษณะเป็นอุดมการณ์และแนวคิดที่มีลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) เป็นพื้นฐาน ซึ่งมีหลักสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนจากทุกมุมโลกเข้ามาแข่งขันกันในตลาด

โลกหรือตลาดไร้พรมแดน โดยจะมีการแบ่งปัน รวมทั้งหาประโยชน์ได้อย่างถ้วนหน้านั้นเอง ซึ่งเชื่อกันว่า
โลกาภิวัตน์นี้จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้

อย่างไรก็ดี หลังจากที่เรเข้าสู่ยุคที่การค้าไร้พรมแดนแล้ว เราก็เริ่มรับเอานโยบายและแนวความคิดของ
ตะวันตกมาใช้มากขึ้น อย่างเช่น การวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ตัวเงิน หรือวัตถุ แทนที่จะยึดทางสาย
กลางซึ่งเป็นปรัชญาตะวันออกเป็นที่ตั้ง และจากการรับเอาแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ทำให้เราเร่งพัฒนาประเทศ
ประกอบกับมีการไหลบ่าเข้ามาของการลงทุนจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยใน
ยุคก่อนวิกฤตเศรษฐกิจพ.ศ. ๒๕๔๐ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ในความเป็นจริงนั้น ความสามารถในการพึ่งตนเอง
ของคนไทยในทางเทคโนโลยี อยู่ในระดับที่ต่ำมาก เราจึงต้องพึ่งพาต่างชาติในการนำเข้าเทคโนโลยีเพื่อการผลิต
 อีกทั้งยังต้องอาศัยเงินทุน และเงินกู้จากชาติเหล่านั้นด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ ส่งผลให้เกิดภาวะการเสียสมดุลอย่างรุนแรง
ในประเทศ โดยเฉพาะความสมดุลระหว่างเมืองกับชนบท และความสมดุลระหว่างความมั่งมีกับความยาก
จนของประชาชน แต่ปัญหาดังกล่าวกลับถูกละเลยให้เรื้อรังและสะสมความรุนแรงเรื่อยมา จนเกิดวิกฤตขึ้นในที่
สุด

นโยบายเศรษฐกิจที่ล้มเหลวดังที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น เป็นนโยบายที่มีหลักการตรงกันข้ามกับทฤษฎี
“เศรษฐกิจพอเพียง” ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้ทรงมีพระราชดำรัส อย่างสิ้นเชิง เนื่อง
จาก เศรษฐกิจพอเพียงนั้น หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้อง
เดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่ง
หวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงว่าแผนปฏิบัติการสัมพันธ์
กับสถานะของประเทศและประชาชนไทยหรือไม่ เพราะนโยบายเช่นว่าก่อให้เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ
ดังที่กล่าวในข้างต้นนั่นเอง

อนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก
ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน
ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้นจะเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง มี
ได้เป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการอื่นๆ เช่น พ่อค้า ข้าราชการ รวมทั้งบริษัทต่างๆ ก็
สามารถนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงาน
อุตสาหกรรม และบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยายกิจการเพราะความเจริญเติบโตของโรงงาน
ควรที่จะขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้มาลงทุนจนเกินตัว
จนไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ ต้องรู้จักใช้จ่ายไม่ฟุ้งเฟ้อเกินตัว เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันนี้ มีการขานรับนำแนวคิด
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปปฏิบัติกันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หรือภาครัฐร่วมกับเอกชน เช่น
กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ผลักดันพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) พ.ศ.

๒๕๔๒ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ SMEs โดยหลักการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้คณะกรรมการ SMEs ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการ และมีรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการร่วม จัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนา SMEs ซึ่งสรุปแผนดังกล่าวได้ว่า SMEs ที่แข็งแกร่งและยั่งยืนนั้นต้องพึ่งพาตนเอง ไม่อาจพึ่งพาข้อได้เปรียบที่มีอยู่ เช่น ค่าแรงงานราคาถูกได้อีกต่อไป ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการพัฒนาเทคโนโลยีของ SMEs ซึ่งประสบปัญหาหลังจากเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่เอกชนเจ้าของโครงการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้แก่ โครงการปรับปรุงคุณภาพแม่พิมพ์และเพิ่มผลผลิตการฉีดพลาสติกชิ้นส่วนรองทำกีฬา โดยนางศรีสุดา ลีถาวร, กรรมการผู้จัดการ บริษัทพอนเท็ค (ประเทศไทย) จำกัด ที่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญจากเยอรมันผ่านกิจกรรมปรึกษาอุตสาหกรรม ทำให้มีการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ทางเทคนิคเพิ่มขึ้น และมีต้นทุนการผลิตลดลง อีกทั้งยังลดการสูญเสียในการผลิตอีกด้วย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจพอเพียงนี้มีได้หมายถึงการปิดประเทศหรือการไม่ค้าขายกับประเทศอื่น หรือการไม่พึ่งใครเลย หากแต่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นให้แนวทางว่า ในการผลิตและการคิดต่อค้าขายกับนานาประเทศนั้น ประเทศไทยควรสามารถรักษาสมดุลและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางจากโลกภายนอก ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมอยู่ด้วยความไม่ประมาทและไม่เสียดินแดน เพื่อว่าเมื่อเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจในระดับโลกหรือภูมิภาคเมื่อใด ประเทศไทยจะยังสามารถยืนหยัดอยู่บนขาสองข้างของเราเอง

นอกจากนี้ ในส่วนของภาครัฐกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ได้จัดงาน "๑๐๘ ภูมิปัญญาชาวบ้าน สานเศรษฐกิจพอเพียง" ฝักอาชีพ ให้ประชาชนสามารถสร้างรายได้ในยุคเศรษฐกิจตกต่ำ โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กระจายการฝักอาชีพของ กศน.ให้กว้างขวางออกไปในทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งการสร้างอาชีพที่สามารถเรียนรู้ได้เร็ว และใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ๆ ราคาไม่แพง สามารถผลิตออกมาจำหน่ายได้ ในราคาไม่แพง จะช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชนได้ ซึ่งโครงการเหล่านี้ นับว่าเป็นเครื่องชี้ชัดว่าประเทศของเรายังไม่สิ้นคนคิดเสียทีเดียว และทั้งหมดนี้ ล้วนเป็นนิมิตหมายที่ดีของการเริ่มต้นการร่วมมือกันแก้ปัญหาของชาติบ้านเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

อนึ่ง นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช จะทรงได้มีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว พระองค์ยังทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อพสกนิกรชาวไทยเสมอมา ทรงเริ่มเสด็จเยี่ยมเยียน และพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎร ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 เริ่มจากราษฎรที่อยู่ใกล้เคียงกับพระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และค่อยๆ ขยายพื้นที่ไปทั่วทุกภาคของประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีพื้นที่แห่งใดเลยในประเทศไทย ที่พระองค์ไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินไปถึงได้ ทรงพระวิริยะอุตสาหะหาทางแก้ปัญหาตลอดมาตราบจนปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า ทุกหนทุกแห่งบนผืนแผ่นดินไทยที่รอยพระบาทได้ประทับลง ได้ทรงขจัดทุกข์ยากนำความผาสุกและทรงยกฐานะความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้นด้วยพระบุญญาธิการ และพระปรีชาสามารถปราดเปรื่อง พร้อมด้วยสายพระเนตรอันยาวไกล ทรงอุทิศ

พระองค์เพื่อประโยชน์สุขของราษฎรและเพื่อความ เจริญพัฒนาของประเทศชาติตลอดระยะเวลาโดยมิได้
ทรงคำนึงประโยชน์สุขส่วนพระองค์เลย ซึ่งพสกนิกรชาวไทยในทุกหนแห่งก็ถวายความ จงรักภักดี แด่องค์พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างล้นเหลือเช่นกัน และจากการเสด็จออกเยี่ยมราษฎรด้วยพระองค์เอง ทำให้ทรง
ทราบปัญหาในเรื่องความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพของราษฎร ซึ่งเป็นปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการ
พัฒนาแหล่งน้ำและชลประทาน ด้านการพัฒนาที่ดิน ด้านเกษตรกรรม ด้านการศึกษาวิจัย ด้านการแพทย์และสา
ธารณสุข ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านอาชีพเสริม และอื่นๆ เหล่านี้คือที่มาของโครงการอันเนื่อง มา
จากพระราชดำริ ที่ปัจจุบันมีมากกว่า ๑,๐๐๐ โครงการ ซึ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่างโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยได้ทรงมีพระบรมราโชวาทว่า"...การรักษา
ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยเศรษฐกิจที่ดี และสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้น โดย
ปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตสมบูรณ์ด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ย่อมมี
กำลังทำประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็น
แต่ผู้สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ..." ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็น ได้ชัดเจนว่าพระบรมราโชวาท และพระราช
ดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวล้วนแต่เป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่ายิ่งนัก

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่าปัญหาในแต่ละยุคสมัยนั้นมีความแตกต่างกัน แต่ไม่ว่าจะเป็นสมัยใด พระมหา
กษัตริย์ไทยก็ทรงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการชี้แนะแก้ไขปัญหาวิกฤตของประเทศทุกครั้ง ซึ่งหากพิจารณาให้ดี
แล้วจะพบว่า อิทธิพลของชาติตะวันตกนั้น ได้นำชาติไทยไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ โดยเริ่มตั้งแต่การ
ปฏิรูปประเทศ สมัยรัชกาลที่ ๔ ถึง ๖ และการรับเอาแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในสมัยรัช
กาลที่ ๗ รวมถึงการที่ประเทศเราดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตามกระแสโลกาภิวัตน์ ในสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพื่อที่
จะพัฒนาประเทศชาติให้เจริญทัดเทียมนานาชาติของตนเอง แต่ในขณะเดียวกัน การรับเอาแนวความคิด
หรือวัฒนธรรมบางอย่างของชาติตะวันตกเข้านั้น ก็ได้นำพาประเทศของเราไปสู่ปัญหาวิกฤตเช่นกัน เนื่องจาก
หลายครั้งที่เรารับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา โดยที่ไม่ได้คัดกรอง หรือคัดเลือกเฉพาะที่เหมาะสมกับสภาพ
สังคมไทยเสียก่อน ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมามากมายดังที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่า วัฒนธรรมของชนชาติหนึ่ง
อาจไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับอีกชนชาติหนึ่ง จึงมิได้หมายความว่า วัฒนธรรมของชนชาตินั้นไม่ดี แต่สำหรับ
สมัยที่ลัทธิจักรวรรดินิยมได้ถูกคามมาถึงชาตินั้น การมีนโยบายปฏิรูปประเทศให้มีความเจริญทัดเทียมกับ
ชาติตะวันตก ย่อมเป็นนโยบายที่มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง แม้จะส่งผลให้เราต้องรับเอาแนวความคิดของชาติ
ตะวันตกมาใช้ก็เป็นนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ขณะนั้น และทำให้เราผ่านพ้นมาจากวิกฤตนั้นได้ แต่
สำหรับสมัยนี้เป็นยุคสมัยที่ลัทธิจักรวรรดินิยมหมดสิ้นไปแล้ว การรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา ก็ควรที่จะ
กระทำอย่างรอบคอบและระมัดระวังยิ่งขึ้น โดยควรเลือกเฉพาะที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยทำ
นั้น และเราต้องไม่ลืมว่า ปัญหาบางเรื่องนั้น เราสามารถแก้ไขได้โดยวิธีของเราเอง อย่างเช่น การแก้ปัญหาวิกฤต
ในสมัยปัจจุบัน โดยการดำเนินตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอ
เพียง จะทำให้เราสามารถผ่านพ้นไปจากวิกฤตได้

ณ เวลานี้ หลายฝ่ายยังคงมีความกังวลอยู่ว่า เราจะสามารถแก้ไขและผ่านพ้นไปจากปัญหาวิกฤตครั้งสำคัญครั้งนี้ไปได้ ดังเช่นที่เราสามารถผ่านพ้นมาได้ดังเช่นในอดีตหรือไม่ ซึ่งขณะนี้ คงยังไม่มีใครสามารถให้คำตอบที่ชัดเจนได้ แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่าวิกฤตนั้นจะรุนแรงเพียงไร หากเราชาวไทยทุกคนมีความรักชาติ และสมัครสมานสามัคคีกันแล้ว ก็ย่อมจะสามารถผ่านพ้นวิกฤตครั้งนี้ไปได้อย่างแน่นอน ดังเช่นที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า การที่ประเทศจะมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศได้นั้น ประชาชนจะต้องมีอุดมการณ์และสำนึกใหม่ คือ ลัทธิชาตินิยม อันได้แก่ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา อันจะเป็นพลังช่วยกระตุ้นให้ประชาชนกระทำการต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองนั่นเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

ปิยนาด บุญนาค, คร., การทำนุบำรุงและปฏิรูปประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เอกสารประกอบการสอนวิชาการขรรคมไทย โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิลาสวงศ์ พงศะบุตร, ศาสตราจารย์ สมัยการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัย เอกสารประกอบการสอนวิชาการขรรคม
ไทย โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รังสฤษฎ์ บุญชลอ, พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ รัชกาลที่๕ : กรุงเทพมหานคร บริษัทสกายบุ๊ก จำกัด
๒๕๔๕

สุเมธ คันดิเวชกุล, คร., ได้เบื้องพระยุคลบาท : กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๔

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจพอเพียง :
กรุงเทพมหานคร ๒๕๔๓

อังศุธร ศรีพรหม, ถาดองถิ่นแผ่นดินถิ่นชาติ เล่ม ๑ : กรุงเทพมหานคร บริษัทเส้นทาง จำกัด ๒๕๔๕

www.onec.go.th/theking/k009.htm

www.yindii.com/edu/bistoryth.htm

<http://webindex.sanook.com/organization/project/>

ใบแนบส่งเรียงความ

เรื่อง   วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีถาจะแล้งแหล่งสยาม

โดย   นางสาว พิมพ์ฤดี เตชะปัญญาพล
รหัสประจำตัว 424 01160 22

นิสิตชั้นปีที่ 4 คณะ อักษรศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
สาขาวิชา สารนิเทศศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
มีจำนวนเรียงความส่งทั้งหมด 8 หน้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีฤจะแล้งแหล่งสยาม

และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ
มันอาจขุ่นอาจขื่นอาจหม่นมัว
พอเสียงร่ำรำกลองประกาศกล้า
พอปืนเปรี้ยงแปลบไปในมณฑล

เป็นความมงคลความงามใช้ความชั่ว
แต่ก็เริ่มจะเป็นตัวจะเป็นตน
ก็รู้ว่าวันพระมาอีกหน
ก็รู้ว่าประชาชนจะชิงชัย

กวีนิพนธ์ของคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ แสดงให้เห็นถึง “ความเคลื่อนไหว” ของประชาชนที่มุ่งมั่นจะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอธิปไตยของผู้สองมือแห่งประชาธิปไตยของชาวไทยอย่างแท้จริง ดังว่าคนดีแหล่งสยามฤจะแล้ง ไม่ว่าวิกฤตของชาติรุนแรงสักเพียงไหน เราเหล่าปวงประชาของไทย ผู้ขาดใจได้ร่วมโพธิ์พระภูมิพล กำลังใจที่ในหลวงของเราทรงมีให้กับคนไทยยามเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม เบียดเบียนไปด้วยพระเมตตา อย่างเช่น ที่ทรงออกรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนที่เข้ามาอาศัยพระบารมีปกเกล้าฯ เป็นที่พึ่งจากการปะทะกับทหาร ณ บริเวณสวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 หรือแม้กระทั่งพระราชดำรัสว่า “ปัญหาวันนี้ไม่ใช่ปัญหาของการบัญญัติหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญ ทุกวันนี้คือความปลอดภัยขั้วญาติของประชาชนซึ่งเดี๋ยวนี้ประชาชนทั่วไปทุกหนทุกแห่งมีความหวาดระแวงว่าประเทศชาติจะล่มจมโดยที่จะแก้ไขลำบาก” ซึ่งเป็นพระราชดำรัสของในหลวงระหว่างเกิดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ชั่วคราว “พฤษภาทมิฬ” และพระองค์ก็ทรงเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเสียหายทั้งชีวิตคนไทยและทรัพย์สินของประเทศชาติ อีกทั้งพระองค์ก็ทรงแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาว่าให้หันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากันผู้เพื่อชัยชนะและผลที่ได้ก็คือความสงบได้กลับเข้ามาสู่สังคมไทยหลังจากที่เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้โหมทับกันมา จากที่คุกรุ่นก็ได้ระเบิดออกมาเป็นการคลี่คลายไปสู่ความร่มเย็นของสังคม ทั้งนี้เหตุการณ์ 14 ตุลาและพฤษภาทมิฬ นับเป็นวิกฤตทางการเมืองจากอดีตสู่ปัจจุบันที่ยังลอยเด่นและกระจ่างชัดในความทรงจำของคนไทย นอกจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองแล้ว ในหลวงของเรายังทรงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการชี้แนะและทรงเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านปัญหาจราจร เป็นต้น อีกทั้งยังรวมถึงการดำเนินการตามพระบรมราโชบายของมูลนิธิและศูนย์พัฒนาต่างๆ ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

“ความเจริญของประเทศต้องอาศัยความเจริญของภาคเกษตรเป็นสำคัญ” พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของภาคเกษตรที่มีต่อประเทศไทยและประชาชนชาวไทย ถึงแม้ในปัจจุบันหากเปรียบเทียบกับในอดีตแล้วนั้นการเกษตรถือว่าก้าวหน้าไปมากก็จริง แต่ปัญหาสำคัญที่ยังคงต้องแก้ไขก็คือปัญหาเรื่องประสิทธิภาพการผลิตไปสู่การตลาด ซึ่งผลผลิตมวลรวมของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีมาก เนื่องจากพื้นที่และอาชีพ

ส่วนใหญ่ของประชากรไทยคือการทำเกษตร แต่รายได้จากการค้าขายยังแปรผกผันไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรซึ่งมีผลมาจากกลยุทธ์ในการพัฒนาด้านการตลาดยังมีข้อจำกัดอยู่ และการค้าขายที่ได้รับรายได้ไม่มากนักเนื่องมาจากการขาดความรู้ของเกษตรกรที่มีต่อนายทุนหรือพ่อค้าคนกลาง ส่วนปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาสืบเนื่องที่เกิดจากการเร่งรัดพัฒนาทางการเกษตรจนทำให้ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้เสื่อมโทรมลงจนไม่สามารถทำให้การทดลองค้นคว้าวิจัยทางการเกษตรเป็นไปได้อย่างราบรื่นเหมือนระยะแรกเริ่ม และก่อกวนกับปัญหาที่รัฐบาลประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไม่สามารถช่วยเหลือในด้านงบประมาณได้ ดังนั้น วิทยาการในการทำเกษตรแผนใหม่ได้กลายเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาทางหนึ่งในหลวงทรงเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อการพัฒนาอาชีพแก่เกษตรกร เพราะว่าเป็นหลักวิชาการสมัยใหม่ที่เกษตรกรสามารถรับความรู้ได้ และดำเนินการเองได้ โดยมีปัจจัยด้านการเงินที่ไม่สูงนัก นอกจากนี้ยังทรงตั้ง ศูนย์การศึกษาพัฒนา เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาห้วยน้ำริน ศูนย์พัฒนาทุ่งหลวง ศูนย์พัฒนาแม่ปุนหลวง ศูนย์พัฒนาอินทนนท์ เป็นต้น ซึ่งศูนย์เหล่านี้ได้รับการควบคุมดูแลจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประชาสัมพันธ์ และสำนักงานเกษตรภาคเหนือ ยิ่งไปกว่านั้นพระองค์ยังทรงมีความเป็นห่วงใยเหล่าเกษตรกรอีกประการหนึ่งคือ หากว่าการเกษตรเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากความแปรปรวนทางสภาพอากาศ การตลาด หรือปัจจัยอื่น ๆ อันจะทำให้เกษตรกรเดือดร้อนได้ ดังนั้นพระองค์จึงจัดให้มีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนและ โครงการส่งเสริมศิลปอาชีพพิเศษที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงดำเนินงานสนับสนุนอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้พระองค์ยังทรงจัดสถานีวิจัยขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสถานที่ค้นคว้าทดลองทางการเกษตรในทุก ๆ ด้าน เช่นที่ ชุนวาง ตำบลแม่วิน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ทรงให้โครงการหลวงสนับสนุนให้กรมวิชาการเกษตรดำเนินการวิจัยและขยายพันธุ์ไม้เมืองหนาวต่าง ๆ ว่ามีความเหมาะสมที่จะปลูกขยายพันธุ์บนที่สูงได้ดี และยังทรงใช้วิธีการแก้ไขปัญหากเกษตรโดยเน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้ได้มากที่สุด เช่น การใช้ประโยชน์ในการทำไร่จากต้นจามจุรี เป็นต้น สืบเนื่องจากการทำการเกษตรเหล่านี้ นอกจากจะมีผลประโยชน์ที่คุ้มค่าแล้วนั้น ยังสามารถทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายและประหยัดได้อีกด้วย เนื่องจากการทำการเกษตรพึ่งพาธรรมชาตินั้นเป็นการทำการเกษตรแบบยั่งยืน เป็นต้นว่าการปลูกพืชหมุนเวียนโดยใช้ปุ๋ยธรรมชาติที่ได้จากโค กระบือ แทนปุ๋ยเคมี และใช้โคกระบือทำนาแทนเครื่องจักรในการไถนา นอกจากนี้ยังทรงชี้แนะแนวทางการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรโดยการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปของกลุ่มแม่บ้านการเกษตร กลุ่มยุวเกษตรกร เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ตัวเกษตรกรเองในการดำเนินการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งจากการพัฒนาการเกษตรตามพระราชดำรินั้นยังมีความหมายต่อความเจริญของภาคเศรษฐกิจอีกด้วย

สำหรับด้านทรัพยากรนั้นเราจะมีทรัพยากรน้ำและทรัพยากรป่าไม้และด้วยเหตุที่ทรงให้ความสำคัญกับน้ำในลักษณะ “น้ำคือชีวิต” ดังในพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้...เมื่อมีน้ำเสียอย่างไรราษฎรก็จะไม่ละทิ้งที่อยู่...” น้ำเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์ อีกทั้งยังใช้ในการหล่อเลี้ยงพืชพรรณ ต้นไม้ ดอกไม้นานาชนิดอีกด้วย ดังนั้นชีวิตของเราจึงต้องพึ่งพาสายน้ำตลอด แต่ก็มีความบางสถานที่ที่เราไม่สามารถได้รับประโยชน์ของน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติได้ เนื่องมาจากการขาดแคลนน้ำ เพราะฉะนั้น การสร้างแหล่งเก็บน้ำ อาทิ อ่างเก็บน้ำ เขื่อนฝาย เพื่อรักษาน้ำไว้ให้มีปริมาณใช้ตลอดในยามขาดแคลน เช่นในฤดูแล้ง ก็ยังมีความจำเป็น ดังนั้นเราจึงต้องรักษาพื้นที่โดยรอบของแหล่งน้ำ แหล่งที่อยู่อาศัยเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้นตลอดเวลา ด้วย จากสาเหตุเหล่านี้ทำให้ในหลวงทรงตระหนักถึงความจำเป็นที่ประชาชนของพระองค์จะต้องมีน้ำไว้ใช้บริโภค เลี้ยงสัตว์ เพาะปลูกได้อย่างเพียงพอ พระองค์จึงหาวิธีแก้ปัญหาโดยการเลือกสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็กระบายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ในชุมชนของประชาชน ซึ่งแบ่งออกเป็น อ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อให้สามารถเอื้อประโยชน์ให้กับทุกชีวิตที่ต้องอาศัยผืนน้ำในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ พระองค์ทรงดำเนินการวางโครงการพัฒนาแหล่งน้ำโดยดูจากสภาพความเหมาะสมของแหล่งน้ำที่จะสร้างกับแหล่งน้ำธรรมชาติที่มี นอกจากนี้ยังมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งอาจแบ่งได้ 5 ประเภท คือ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุนพื้นที่เพาะปลูก โดยมีโครงการแยกย่อยอีก 2 ประเภทคือ โครงการอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อนกักเก็บน้ำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกักเก็บน้ำไว้ทำการเกษตรและอุปโภคบริโภค เช่น อ่างเก็บน้ำห้วยเดียก จังหวัดสกลนคร และโครงการย่อยที่สองคือ โครงการฝายน้ำล้น เป็นโครงการที่จะสร้างอาคารปิดขวางทาง น้ำไหลเพื่อทดน้ำที่ไหลให้มีระดับสูงขึ้น จากนั้นก็จะผันน้ำส่วนที่ขวางไว้ขึ้นไปตามคลองหรือคูส่งน้ำ เช่นที่โครงการฝายทดน้ำสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา โครงการที่สองคือ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการรักษาดินน้ำลำธาร เป็นโครงการที่ให้ประชาชนได้มีน้ำไว้ใช้ตลอดปี โดยมุ่งเน้นเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น โครงการฝายเก็บน้ำบริเวณต้นน้ำลำธารในเขตศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน จังหวัดสกลนคร โครงการถัดมาคือ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยเหลือประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลให้มีไฟฟ้าใช้ โดยกำลังไฟฟ้าที่ได้รับนี้จะนำมาใช้ทางการเกษตรเป็นหลัก เช่นที่เชียงใหม่มีโครงการโรงสีข้าวไฟฟ้าพลังน้ำบ้านแม่สาใหม่ โครงการต่อมาก็คือ โครงการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม มีจุดประสงค์เพื่อขุดและปรับปรุงคลองระบายน้ำในพื้นที่ลุ่มให้ออกไปสู่แหล่งน้ำอื่นที่ใหญ่กว่า และยังสามารถเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกได้อีกด้วย เช่น โครงการคลองระบายน้ำโคกเคียน จังหวัดนครราชสีมา สำหรับโครงการสุดท้ายคือ โครงการบรรเทาอุทกภัย ดั้งขึ้นเพื่อสร้างดินกั้นน้ำ ปรับปรุงสภาพลำน้ำให้คลองตัว และป้องกันน้ำท่วม ดังนั้นผลประโยชน์ที่เราได้รับจากทรัพยากรน้ำก็คือการได้มีน้ำไว้ดื่มกิน ไว้ใช้

ไว้เพาะปลูก ทำให้ทำการเกษตรได้ทุกฤดู และอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นยังสามารถทำการประมง โดย
กรมประมงได้นำพันธุ์ปลาและกุ้งมาปล่อยไว้ให้บริโภคและขาย ซึ่งก็เป็นการหารายได้อีกทางหนึ่ง
ด้วย และเกษตรกรยังจะได้มีไฟฟ้าใช้จากโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำ และสามารถป้องกันไฟไหม้ป่าได้
เนื่องจากมีพื้นที่เป็นป่าเปียก อีกทั้งยังเอื้อประโยชน์ในการรักษาป่าไม้ต้นน้ำลำธารและช่วยกำจัด
แหล่งผลิตฝุ่นด้วย นอกจากนี้ น้ำเน่าเสียก็เป็นปัญหาที่นับวันก็ยิ่งทวีความรุนแรงมีผลกระทบต่อ
เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในหลวงจึงมีพระราชดำริให้ประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศขึ้น โดยทรง
พระราชทานรูปแบบให้กรมชลประทานสร้าง และมีชื่อเรียกว่า “กังหันชัยพัฒนา” ซึ่งกังหันชัย
พัฒนานี้เป็นเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำ หมุนช้าแบบทวนลอย สามารถปรับตัวได้ตามระดับน้ำที่
ขึ้นลงของผิวน้ำในแหล่งน้ำเสีย และผลดีจากกังหันน้ำชัยพัฒนาคือ การมีพื้นที่ผิวน้ำสัมผัสระหว่างน้ำ
และอากาศมากซึ่งเป็นผลให้ออกซิเจนละลายกับน้ำทำให้น้ำเสียได้รับการบำบัดอย่างมี
ประสิทธิภาพสูงสุด และกังหันน้ำชัยพัฒนานี้เองที่คณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติได้
น้อมเกล้าฯ ถวายพระเกียรติคุณประเภทรางวัล “ผลงานดีเด่นหรือสิ่งประดิษฐ์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ
ประเทศชาติ ประจำปี 2536” และทรงออกสิทธิบัตรให้กับกังหันน้ำชัยพัฒนาด้วย โดยนับได้ว่าเป็น
ประดิษฐ์กรรมชิ้นที่ 9 ของโลก นอกจากนี้ปัญหาการขาดแคลนน้ำกับการระบายน้ำแล้ว ยังทรงจัด
โครงการบึงพระรามฯ เพื่อเป็นแหล่งบำบัดน้ำเสียโดยระบบสระเติมอากาศซึ่งทำโดยการใช้
เครื่องจักรกลเติมอากาศมาช่วยเพิ่มออกซิเจนในการละลายน้ำเพื่อให้แบคทีเรียชนิดที่ใช้ออกซิเจน
มาช่วยย่อยสลายสารอินทรีย์ในน้ำ ดังนั้น บึงพระรามฯ จึงมีน้ำที่มีคุณภาพดีขึ้นด้วย อีกแห่งที่ทรงมี
พระราชดำริในการกรองน้ำเสียก็คือที่บึงมักกะสันซึ่งเป็นแหล่งน้ำตัวอย่างแห่งแรก โดยมีแนวทาง
แก้ไขคือ ใช้ผักตบชวาเป็นตัวกรองน้ำเสีย และยังใช้เครื่องเติมอากาศแบบทวนลอยช่วยอีกแรงหนึ่ง
ด้วย โครงการแก้มลิงก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ทรงมีพระราชดำริที่จะแก้ไข ซึ่งดำเนินการโดยการ
ขุดคลองชักให้น้ำไหลมารวมกันเก็บไว้ในแหล่งพักน้ำ (เหมือนเก็บไว้ในแก้มของลิง) แล้วค่อยทำ
การระบายน้ำลงสู่ทะเลในช่วงที่มีปริมาณน้ำลดลง ขณะเดียวกันก็สูบน้ำออกจากคลอง (แก้มลิง) สู่
ทะเลตลอดเวลา เพื่อที่น้ำจากตอนบนจะได้ไหลลงมาเรื่อย ๆ และเมื่อใดที่ระดับน้ำทะเลขึ้นสูงกว่า
ระดับน้ำในคลอง (แก้มลิง) ก็ให้ปิดประตูระบายน้ำเพื่อกันไม่ให้น้ำทะเลไหลย้อนกลับเข้ามาได้ ซึ่ง
ปัจจุบันนี้โครงการแก้มลิงได้มีอยู่ 2 โครงการคือ โครงการแก้มลิงในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ
เจ้าพระยา และโครงการแก้มลิงในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา

นอกจากทรัพยากรน้ำแล้วทรัพยากรป่าไม้ก็เป็นสิ่งที่ทรงให้ความสำคัญและพยายามช่วย
เหลืออยู่เสมอ เนื่องจากในปัจจุบันนี้จำนวนของป่าไม้ลดจำนวนลงอย่างเห็นได้ชัดจากที่เคยเหลือ
พื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 50 มาเป็นอัตราที่ต่ำกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยพื้นที่ป่าส่วนใหญ่ที่
ถูกทำลายโดยการบุกรุกเพื่อจับจองไว้ทำไร่เลื่อนลอย ไร่ถาวร ซึ่งป่าไม้ในผืนป่าจะถูกตัดจน
หมดสิ้น แล้วเผาให้เป็นถ่าน และเมื่อฝนตกก็จะมีน้ำไหลลงสู่ลำน้ำเพื่อรักษาหน้าดิน ผืนที่
ตกลงมาจึงชะเอาหน้าดินอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ซึ่งเป็นการนำไปสู่การกัดเซาะดินและตะกอนที่

เกิดจากการกัดเซาะหน้าดินนั้นมิผลทำให้เขื่อนที่สร้างไว้มีอายุการใช้งานลดลง ปัญหาเหล่านี้เองที่ทำให้ทรงเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะให้ความช่วยเหลือป่าไม้อย่างเร่งด่วน เพื่อให้ป่าไม้ยังคงอยู่ทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อีกทั้งยังเป็นตัวช่วยในการรักษาดินน้ำลำธาร ยิ่งกว่านี้ยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ควบคุมสภาพดินฟ้าอากาศให้อยู่ในสภาพปกติ ในหลวงของเราทรงมีพระราชดำริแก้ไขปัญหาทรพยากรป่าไม้ คือ การปลูกป่าทดแทนซึ่งจะพิจารณาพันธุ์ไม้ 3 ชนิดด้วยกัน อันได้แก่ ไม้สำหรับใช้สอย ไม้ผล และไม้สำหรับใช้เป็นเชื้อเพลิง วิธีที่สองคือ การอนุรักษ์สัตว์ป่าและทำเป็นวนอุทยานหรืออุทยานแห่งชาติ วิธีจัดพื้นที่ทำกินให้ประชาชนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนทำมาหากินอาชีพอื่นแทนอาชีพตัดไม้ทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย หรือปลูกฝิ่น วิธีการสุดท้ายทรงให้พัฒนาวิจัยป่าไม้ โดยมีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพฤกษศาสตร์ป่าไม้ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขตนครศรีธรรมราช อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ยังทรงคิดค้นทฤษฎีการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาลดจำนวนของป่าไม้ ซึ่งมีวิธีโดยการเลือกที่ดินป่าที่เหมาะสม แล้วก็ทิ้งป่าไว้ตรงนั้น โดยที่เราไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าไม้ก็จะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าที่สมบูรณ์เองโดยที่เราไม่ต้องปลูกเลยแม้แต่ต้นเดียว ดังเช่นพระราชดำรัสที่ว่า “ถ้าพูดเรื่องปลูกป่านี้จะยืดยาวมาก ไม่มีสิ้นสุด แต่จะต้องอธิบายอย่างนี้ว่า ถ้าได้เลือกที่ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งให้อยู่อย่างนั้นโดยไม่ไปรบกวนป่า ต้นไม้ก็จะขึ้นเอง” นอกจากนี้จะทรงตระหนักถึงทรพยากรป่าไม้ที่อยู่บนผืนดินแล้ว ป่าไม้ที่มีประโยชน์ต่อระบบนิเวศของผืนน้ำซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลอย่างป่าชายเลนก็ทรงไม่ได้ละเลย ปัจจุบันป่าชายเลนก็ถูกผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวทำลายรุกราน ดังนั้นจึงต้องหาทางอนุรักษ์ให้มีต้นไม้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะต้นโกงกางซึ่งเป็นไม้ที่ขึ้นยากและต้องอาศัยระดับน้ำขึ้นน้ำลงในการเจริญเติบโตด้วย และก็ยังไม้ที่เรียกว่าป่าพรุ ซึ่งทรงมีพระราชดำรัสว่า “ให้รักษาสภาพพื้นที่พรุส่วนหนึ่งไว้ให้คงสภาพเดิม เพื่อความสมดุลย์ของสภาพแวดล้อม” และ “ป่าพรุเป็นพื้นที่ที่สำคัญต่อความกินดีอยู่ดีของราษฎรรอบพื้นที่น้ำพรุ อีกทั้งยังเป็นอ่างเก็บน้ำธรรมชาติที่ชะลอการไหลบ่าของน้ำจากเทือกเขาต่าง ๆ ก่อนระบายลงสู่ทะเล” ดังนั้น จึงทรงแก้ไขปัญหของป่าพรุโดยการจัดตั้งศูนย์การศึกษาการพัฒนาพิภพหิมพานต์ โดยได้กำหนดเขตการใช้ที่ดินของป่าพรุอย่างมีประโยชน์และมีคุณค่าออกเป็น 3 เขต คือ เขตสงวน เขตอนุรักษ์ และเขตพัฒนา สืบเนื่องมาจากการปลูกป่าไม้ทดแทน การดูแลหน้าดินก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังนั้นโครงการแก้มลิงจึงเกิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวในภาคใต้ ซึ่งทำให้ประชากรที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากดินเปรี้ยวมาทำการเพาะปลูกได้ เนื่องจากดินที่เปรี้ยวนี้มีกรดกำมะถันอยู่มากเกินไป วิธีที่ทรงดำริให้แก้ไขคือ การลดระดับน้ำใต้ดินจนดินแห้ง จากนั้นก็ทำให้ดินเปียกโดยการขังน้ำบนผิวดินแล้วทำเช่นนี้สลับกันไปเพื่อให้ดินมีปฏิกริยากับออกซิเจน ซึ่งจะทำให้ดินเปรี้ยวยิ่งขึ้น (เพราะกรดกำมะถันออกมา) และดินเป็นกรดจัดที่สุด จากนั้นน้ำที่ขังบนผิวดินก็จะซึมลงไปชะล้างกรดออกมาจากดินแล้วรวบรวมน้ำเปรี้ยวไปเก็บไว้ในสระเก็บน้ำเพื่อเจือจางด้วยน้ำจืดก่อนที่จะระบายทิ้ง เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ว่าปัญหาที่ทรงแก้ไขมานั้นมีอิทธิพลและมีความเชื่อมโยง

บางประการเกี่ยวเนื่องกันอยู่ คือ การแก้ไขปัญหาระบบการป่าไม้เพื่อให้ต้นไม้สามารถดูดซับน้ำไว้ที่หน้าดินได้ เราต้องมีป่าไว้ให้ร่มเย็น มีน้ำไว้ให้ชุ่มฉ่ำ และทรัพยากรน้ำก็ช่วยทำให้ป่าไม้ชุ่มชื้นดินดี การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเช่นนี้ยังประโยชน์ให้กับการเกษตรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีทรัพยากรไว้ใช้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้การค้าขายของภาคการเกษตรไม่ประสบกับปัญหาจากธรรมชาติและยังทำให้การดำเนินการทางเศรษฐกิจโดยการหารายได้จากการเกษตรมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้นด้วย

นอกจากนี้ก็ยังมีความสำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดผลกระทบต่อประชาชนในเมืองเป็นจำนวนมาก ปัญหานี้ก็คือ การจราจรที่ติดขัดในเมืองหลวงก่อให้เกิดทั้งมลภาวะเป็นพิษทางอากาศทางเสียง และกระทบต่อสภาพจิตใจของคนเมืองที่ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาการจราจรอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ทำให้ทรงตระหนักถึงปัญหาที่ขัดเยื่อมานานนี้ให้ประชาชนได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สะดวกสบายขึ้น และมีการเดินทางที่รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ขอให้ไว้ใจว่าเราคิดคิอยู่จะสร้างเมืองสวรรค์ จะทำให้กรุงเทพมหานครนี้เป็นกรุงเทพฯ เมืองสวรรค์ แล้วก็เมืองใหม่นั้นก็เป็นเมืองสวรรค์เหมือนกัน ไม่ได้เป็นการย้ายกรุงเทพฯ ไปที่อื่นไกล แต่ว่าเป็นการปรับปรุงให้ดีขึ้น” ดังนั้นจึงทรงชี้แนะทางการแก้ปัญหาระบบการจราจรโดยการทำให้โครงการจราจร ซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างถนนในแนวทิศเหนือไปยังทิศใต้ และทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก อีกทั้งยังมีโครงการถนนวงแหวนอุตสาหกรรมซึ่งโครงการต่างๆ เหล่านี้จะแยกย่อยออกไปอีกหลายโครงการ เช่น โครงการปรับปรุงและขยายผิวจราจรบริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศซึ่งตั้งอยู่ในแนวของทิศตะวันออก-ตะวันตก โครงการสร้างเส้นทางระหว่างใจกลางเมืองกับถนนสายหลักที่มุ่งสู่ทิศเหนือ-ทิศใต้ โครงการแก้ไขปัญหาระบบการจราจรในเขตอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ โดยการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณพระประแดง และปรับปรุงทางรถไฟสายเก่า นอกจากนี้ยังทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหาระบบการจราจรในโครงการจัดการจักรยานยนต์ให้กับกองบัญชาการตำรวจนครบาลเพื่อให้ตำรวจได้ใช้การเข้าไปแก้ไขปัญหาระบบการจราจรในทุก ๆ พื้นที่ได้ทันเหตุการณ์

ด้วยพระเมตตาและความห่วงใยที่ทรงมีแก่ปวงชนชาวไทยนี้เองที่ทำให้พระองค์ทรงคิดค้นคว้าและหาหนทางในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่ประชาชนของพระองค์ต้องประสบในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเกษตร ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ปัญหาการจราจร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก็มีมานานและยืดเยื้อ องค์กร มูลนิธิ และศูนย์พัฒนาต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างก็ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้เช่นกัน ดังนั้นจึงมีการดำเนินงานเพื่อรองรับกับโครงการต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่า 1,800 โครงการที่พระองค์ทรงคิดขึ้น ซึ่งเรียกใช้ชื่อโครงการต่างๆว่า โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยโครงการนี้ก็ยิ่งแบ่งแยกโดยการแตกต่างตามกันไป เช่น โครงการตามพระราชประสงค์ ซึ่งเป็นโครงการที่ในหลวงทรงศึกษาค้นคว้าทดลองส่วนพระองค์ ทรงหาทางวิธีทดลองปฏิบัติในห้องทดลองก่อนที่จะนำผลที่ได้มาปรับปรุงหรือมาใช้จริง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนของ

พระองค์อย่างแท้จริง โครงการหลวงก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ทรงดำริให้จัดตั้งเพื่อพัฒนาและบำรุงรักษาต้นน้ำลำธารบริเวณภาคเหนือ ด้วยเหตุที่พื้นที่เหล่านี้เป็นเขตแดนชาวไทยภูเขา จึงทรงมีโอกาสดูพัฒนาชาวเขาให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นและให้เลิกปลูกฝิ่นกับทำไร่เลื่อนลอยทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาทางสังคมลดลงไปด้วย นอกจากนี้ยังมีโครงการตามพระราชดำริและโครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ที่ทรงให้ภาคเอกชนไปดำเนินการ เช่น โครงการพัฒนาหมู่บ้านสหกรณ์เนินดินแดง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งสโมสรโรตารีแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดและดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ หรือโครงการสาธิตการปลูกข้าวสำหรับเยาวชน เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นพระองค์ยังทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “มูลนิธิชัยพัฒนา” ขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสามารถช่วยตัวเองและพึ่งตนเองได้ การดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนามีรากฐานมาจากการมีพระประสงค์ที่จะช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนให้ร่มเย็นเป็นสุข อยู่ดีกินดี อันจะเป็นเส้นทางไปสู่ความมั่นคงของประเทศซึ่ง “ชัยพัฒนา” ก็คือการได้รับ “ชัยชนะแห่งการพัฒนา” นั่นเอง นอกจากนี้จะมีมูลนิธิชัยพัฒนามาสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้วนั้น ยังมีหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอีกหน่วยงานหนึ่ง ก็คือ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เริ่มในสมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ขณะดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี และให้หน่วยงานนี้มีชื่อว่า กปร. บทบาทหน้าที่ของ กปร. นี้จะรับผิดชอบทั้งด้านวิชาการ การประสานงาน และงานธุรการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาอนุมัติแผนงาน งบประมาณ เพื่อให้หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป รวมทั้งยังต้องคอยติดตามประเมินผลการดำเนินงานและดูความก้าวหน้าของโครงการต่าง ๆ ด้วย อีกทั้งยังมีภารกิจรับผิดชอบโดยตรงต่อในหลวงไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการก่อนเสด็จพระราชดำเนินโดยการส่งเจ้าหน้าที่ไปออกพื้นที่ต่าง ๆ ล่วงหน้าตามเสด็จพระราชดำเนินรายงานความก้าวหน้าของโครงการต่างๆและดำเนินงานตามที่จะมีพระกระแสรับสั่งหลังจากเสด็จพระราชดำเนินแล้ว อีกทั้งยังต้องศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยในเรื่องต่างๆทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมที่ทรงมอบหมายให้ดำเนินการเป็นระยะๆ อีกประการหนึ่ง

ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์อย่างแท้จริง ทำให้มีผู้ที่พร้อมจะดำเนินการช่วยเหลือพระองค์พัฒนาประเทศ และด้วยความตั้งใจมั่นที่จะแบ่งเบาพระราชกรณียกิจที่มีอยู่อย่างท่วมท้นของพระองค์ ทำให้เห็นว่ามิคนไทยจำนวนมากที่ยังพร้อมที่จะช่วยเหลือคนไทยด้วยกันอย่างเต็มความสามารถ และไม่แบ่งแยก “ฉัน” หรือ “เธอ” แต่มีแต่คำว่า “เรา” ที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเกื้อกูลกัน โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้ร่มเงาแห่งพระเมตตาและภายใต้ความที่ทรงเป็นผู้นำผู้ชี้แนะทาง

สว่างให้แก่ปวงชน ให้คนไทยทุกคนร่วมแรงกาย แรงใจกัน ท่วมท้นความคิด สติปัญญา แก้ไขปัญหา
วิกฤตในด้านต่างๆร่วมกัน โดยมีพระองค์ทรงเป็นศูนย์กลาง ศูนย์รวมแห่งจิตใจของปวงชนชาวไทย
นอกจากนี้พระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่างๆเพื่อช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์อย่าง
เต็มความสามารถโดยไม่รู้เหน็ดเหนื่อย ยังความปลื้มปิติมาสู่หัวใจชาวไทยทุกคนอย่างล้นเหลือจน
ยากที่จะกล่าวคำใด สายพระเนตรที่ทอดไกลเปรียบประดุจโคมประทีปที่คอยให้ความสว่างแก่
ปวงชนได้เห็นทางแก้ไขปัญหา ทางเผชิญปัญหา และสามารถต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จหรือ
เบาบางลงไปได้ และจากพระบรมราโชวาทที่เคยพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยซึ่งเป็นการให้
กำลังใจผู้ที่กำลังท้อแท้ในการทำควมดีว่า เราควรทำดีแบบปิดทองหลังพระ โดยค่อย ๆ ปิดทองไป
ทีละแผ่นจนเต็มด้านหลังแล้วค่อยเลยมาปิดที่ด้านหน้า และถึงแม้ว่าปิดทองหลังพระจะไม่มีใคร
ล่วงรู้ ตัวตนเราเองนี่แหละที่รู้และทองที่ค่อย ๆ ปิดไปจนถึงด้านหน้าจะเป็นตัวบ่งบอกเองว่า เราได้
สะสมความดีมามากเพียงใด แต่นั่นก็ดีสำหรับพระองค์ไม่จำเป็นต้องปิดทองหลังพระแล้ว เพราะ
พระที่ทรงปิดทองไปนั้นได้ร่วมเรื่องรองสุกสกาวอยู่กลางใจของคนไทยทุกคนชั่วลูกสืบหลานด้วย
ความจงรักและภักดี ประดุจความหนักแน่นในพระราชปณิธานที่ทรงตั้งมั่นตามพระปฐมบรมราช
โองการที่มีใจความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”.

พิมพ์ฤดี เตชะปัญญาพล

424 01160 22

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

หนังสือ

- 50 ปีแห่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์ จำกัด, 2539.
- 50 ปีแห่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2539.
- กระแสพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพระราชเลขานุการ, 2535.
- เขียน ชีระวิทย์. วิกฤตการณ์การเมืองไทย:กรณีพฤษภาทวิภโยค 2535. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2536.
- โครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2530.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 14 ตุลาคม 2516. กรุงเทพมหานคร: สายธาร, 2542.
- ทักษิณ สรินทร. ในหลวงกับสิ่งแวดล้อมไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2541.
- นพวรรณ ชีระพันธุ์เจริญ. อนุรักษ์พยากรณ์น้ำของแผ่นดิน. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันราชภัฏพระนคร ศรีอยุธยา, 2542.
- รังสฤษฎ์ บุญชลอ. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ร.9(72 พรรษามหาราช). ปทุมธานี: สกายบุคส์, 2542.
- เลือดเนื้อประชาธิปไตยพ.ศ.2535. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป, 2535.
- วรนุช อุณกร. ในหลวงกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์, 2540.
- สุเมธ ดันดิเวชกุล. ได้เบื้องยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2543.
- หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชุดในหลวงของเรา. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำจุนสุภา: บริษัทโปรอิมเมจ, 2542.

วารสาร

- ชาติบุตร นุณยะจิตติ. “โครงการในพระราชดำริ” โลกใบใหม่ 10,120 (ก.ย.2542): 8-10.
- “การพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” วารสารการศึกษาแห่งชาติ 21,6 (ส.ค. - ก.ย. 2530): 65-77.
- “ในหลวงการพัฒนาชนบท” วารสารอาสาสมัครศึกษาดินแดน 32,5 (พ.ค. 2534): 5-9.
- “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” วารสารข้าราชการ 31,12 (ธ.ค. 2529) : 72-84.

สุเมธ ตันติเวชกุล. “พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการพัฒนาตามโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เทศาภิบาล 86,10(ช.ค. 2534): 7-13.

“ในหลวงกับการพัฒนาการเกษตร” วารสารอาสาสมัครดินแดน 32,7 (ก.ค.2534): 5-9.

ศูนย์ข้อมูลและเผยแพร่งานโครงการหลวง“โครงการหลวงคืออะไร?” วารสารเสนาสนเทศ 25,10
(28 ก.พ. 2530): 5-9.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิกฤตของชาติรุนแรง

คนดีถาจะแล้งแหล่งสยาม

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย: นางสาวกรรณฉัตร ชอดเพ็ชร์ส่องศรี
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

เรื่องความ วิกฤตของชาติรุนแรง กษัตริย์จะแสงแห่งสยาม นี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิกฤตของประเทศไทยที่เกิดขึ้น และกล่าวถึงความพระปรีชาสามารถและเมตตาธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชซึ่งเสนอแนวทางแก้ไข รวมทั้งพระราชกรณียกิจอื่นๆ ของพระองค์ที่ส่งผลให้พสกนิกรชาวไทยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ เรื่องความยังได้กล่าวถึง นักพัฒนาอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินงานของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยแก้ปัญหาวิกฤตของชาติ

เรื่องความฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จดั่งวางไปได้ หากขาดแหล่งค้นคว้าหาความรู้ที่สำคัญ ซึ่งก็คือ สถาบันวิทยบริการ แห่งจุฬาลงกรณ์ ขอขอบพระคุณ รศ.ดร. สังคีต พิธิยวงศ์วรรค์ ซึ่งให้โอกาสข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมชม โรงสีข้าวตามแนวพระราชดำริ ณ อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งไปก่อนนั้น ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณผู้จัดการประกวดผลงานชิงรางวัลเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2545 ที่ให้โอกาสข้าพเจ้า ได้ศึกษาหาความรู้และนำสิ่งที่ได้รับมานำเสนอเป็นเรื่องความฉบับนี้

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณครอบครัวของข้าพเจ้าที่คอยให้กำลังใจ และช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ตลอดเวลา จนทำให้ข้าพเจ้าสามารถมาขึ้นในจุดนี้ได้

หากเรื่องความฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขอรับผิดไว้แต่เพียงผู้เดียว

มกราคม 2546

กรรณิการ์ ชอคเพ็ชร์พงษ์ศรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีอาจจะไม่ถึงสยาม

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2540 เงินบาทอ่อนตัวลงไปถึงร้อยละ 100 เมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐ ตลาดหุ้นตกจาก 800 จุด ลงมาอยู่ต่ำกว่า 400 จุด สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า เงินทุนต่างประเทศที่เคยสร้างความรู้เรื่องทางเศรษฐกิจได้อันตรธานหายไปอย่างรวดเร็ว เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยกำลังตกอยู่ในภาวะล้มละลาย เนื่องจากต้องแบกภาระหนี้ต่างประเทศเป็นจำนวนมากถึง 89,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งกว่าครึ่งของหนี้จำนวนนี้เป็นหนี้ระยะสั้น ในขณะที่เดียวกับบริษัทผู้ดี และบริษัทสแตนดาร์ดแอนด์พัวร์ ได้ทอกซ์ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจการเงินโดยลดระดับความน่าเชื่อถือของพันธบัตรรัฐบาลจาก AA+ เป็น DD- ในส่วนของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โครงการก่อสร้างส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครต้องหยุดลง พนักงานนับพันถูกไล่ออกแพ คนงานเป็นจำนวนมากต้องกลับไปชนบทเพราะไม่มีงานทำ องค์กรพัฒนาเอกชนประเมินว่าในขณะนั้น หมู่บ้าน 60,000 หมู่บ้าน มีแรงงานอพยพกลับเข้าไปเฉลี่ยหมู่บ้านละประมาณ 5 คน นอกจากนี้ พบว่าประชากร 2.9 ล้านคนจากแรงงานของประเทศทั้งหมด 29 ล้านคนไม่มีงานทำ ซึ่งไปกว่านั้นอัตราการฆ่าตัวตายมีเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า คือเฉลี่ยแล้วมีคนไทยฆ่าตัวตายวันละ 12 คนในเดือนมกราคม พ.ศ. 2541 ซึ่งเห็นได้ชัดว่าวิกฤตของชาติครั้งนี้รุนแรงนัก

อย่างไรก็ตาม ด้วยความพระปรีชาสามารถและความมีพระราชหฤทัยห่วงใยพสกนิกรชาวไทยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทำให้ประชาชนชาวไทยและรัฐบาลได้เริ่มมองเห็นต้นตอของวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น พระองค์ทรงเสนอแนวทางแก้ปัญหา พระองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีใหม่ที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจภาคชนบทซึ่งเป็นเกษตรกรรม และเป็นทฤษฎีที่มีลักษณะเน้นเทคโนโลยีการจัดการเป็นสำคัญ จากพระบรมราโชวาทอันน่าประทับใจของพระองค์ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระองค์ทรงกระตุ้นเตือนให้พสกนิกรหันกลับมาสู่เศรษฐกิจการเกษตรแบบพึ่งตนเอง ใจความสำคัญของพระบรมราโชวาทมีดังนี้

“ การที่ประเทศไทยเป็นเสือเศรษฐกิจมัน ไม่สำคัญเลย การที่คนไทยสามารถมีชีวิตอยู่ได้ เพราะมีอาหารกินอย่างพอเพียง และสามารถเลี้ยงตนเอง ได้ต่างหากที่เป็นสิ่งสำคัญ ”

พระองค์ทรงคร่ำครวญว่า “ นักเศรษฐศาสตร์หัวก้าวหน้าควรที่จะพิจารณาความคิดของพระองค์ ที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ที่อาจคิดว่าล้าสมัยไปแล้ว เนื่องจากประเทศได้เข้าไปผูกพันอย่างมากกับเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ ”

พระองค์ทรงยืนยันว่า “ การผลิตที่มุ่งไปที่การทำให้ชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองได้นั้น เป็นทางออกทางเดียวที่จะดึงประเทศชาติให้ฟื้นจากวิกฤตการณ์ที่กำลังประสบอยู่ได้ ”

วิกฤตของชาติรุนแรง

เศรษฐกิจฟองสบู่ คือ ภาวะที่สินทรัพย์ในระบบเศรษฐกิจ คืออสังหาริมทรัพย์และหลักทรัพย์คือหุ้น มีราคาสูงเกินมูลค่าที่แท้จริง (inflated prices) ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนการลงทุนเข้าสู่การเก็งกำไรในสาขาเศรษฐกิจดังกล่าวอย่างมาก และเมื่อการลงทุนมีมากเกินไปความต้องการจริง เศรษฐกิจฟองสบู่ก็จะต้องแตกตัว เมื่อเจ้าหน้าที่ชุดให้เงินกู้ หรือเพิ่มอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้น ภาวะล้มละลายก็จะเกิดขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินขนาดเล็กขาดสภาพคล่อง มีหนี้เสียมาก จึงอยู่ไม่ได้ ประชาชนก็ขาดความมั่นใจในระบบการเงินจึงแห่กันถอนเงินจากบริษัทเงินทุนและธนาคาร จึงเกิดวิกฤตการณ์ในระบบการเงินเสียความเชื่อมั่น

ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ของไทยก่อตัวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ต่อเนื่องไปจนถึง พ.ศ. 2536 ในขณะนั้นเศรษฐกิจการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยเพียงหนึ่งในอัตราปีละกว่า ร้อยละ 30 ราคาที่ดินและหุ้นสูงขึ้น ซึ่งเกิดจากการเก็งกำไรระหว่างนายทุนต่างๆ ทุกคนมองว่ายุคนี้เป็นยุคทอง นายธนาคารทั้งในและนอกประเทศเห็นว่าธุรกิจทั้งสองประเภทนี้กำไรสูง จึงปล่อยกู้โดยไม่ระมัดระวัง

ช่วง พ.ศ.2535 รัฐบาลไทยเปิดเสรีระบบการเงิน โดยยอมให้ธนาคารทั้งในและนอกประเทศรวมกัน 37 แห่ง มีใบอนุญาตประกอบธุรกิจวิเทศธุรกิจ คือ สามารถกู้ยืมเงินจากตลาดต่างประเทศแล้วนำเข้ามาปล่อยกู้ในประเทศ ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ธุรกิจภายในประเทศสามารถกู้จากตลาดต่างประเทศได้ง่ายขึ้น

ภาวะดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอาจใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนควบคุมการไหลเข้า – ออกของเงินลงทุนจากต่างประเทศได้ เพราะธนาคารแห่งประเทศไทยยังคงผูกค่าเงินบาทอยู่กับดอลลาร์สหรัฐในระบบคกรัวเงิน กล่าวคือ ไม่ยอมปล่อยให้ค่าเงินบาทผันแปรไปกับภาวะตลาด

ผลทางตรงของการเปิดเสรีทางการเงิน คือ การไหลเข้าของเงินลงทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เนื่องจาก

- ค่าเงินบาทมีค่าค่อนข้างคงที่ จึงจูงใจให้เงินลงทุนระยะสั้นเข้ามาหากำไรจากส่วนต่างของดอกเบี้ย เก็งกำไรตลาดหุ้นและเงินบาท
- บริษัทที่ทำธุรกิจวิเทศธุรกิจแข่งขันกันนำเงินเงินลงทุนจำนวนมากเข้ามา ให้นักธุรกิจในประเทศลงทุนด้วยความคาดหวังว่าการทำธุรกิจที่ขยายตัวของพวกเขาจะเป็นปัจจัยเอื้อให้กับการขอใบอนุญาตทั้งธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบได้
- เงินลงทุนจากต่างประเทศเข้ามา ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และการซื้อขายหุ้นทำให้ราคาทรัพย์สินดังกล่าวพุ่งสูงขึ้น

ระหว่าง พ.ศ.2535 ถึง พ.ศ.2538 เงินลงทุนจากต่างประเทศที่ไหลเข้าต่อปีเพิ่มจาก 237 พันล้านบาท เป็น 516 พันล้านบาท หรือจากร้อยละ 8 เป็นร้อยละ 12 ของ GDP

ภาคการเงินของไทยมีเงินกู้เป็นจำนวนมาก พบว่าโครงการจัดสรรที่ดินและสร้างบ้านที่อยู่อาศัย โครงการสนามกอล์ฟ การแก่งกำไรหุ้น การให้กู้เพื่อผ่อนทรัพย์สินและสินค้า ได้รับการปล่อยกู้เป็นจำนวนมาก

เมื่อเศรษฐกิจฟองสบู่แตกตัวกลางปี พ.ศ. 2539 เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการลดลงของรายได้จากสินค้าออก ในขณะที่ประเทศไทยได้สะสมหนี้ต่างประเทศที่สูงถึง 80,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 40 ของ GDP โดยกว่า 70% ของจำนวนนี้เป็นหนี้ภาคเอกชน และประมาณกว่า 1/3 ของหนี้ทั้งหมดเป็นหนี้เสีย ในขณะที่ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลร้อยละ 5 - 6 ของ GDP ในช่วงทศวรรษ 2530 แต่เพิ่มเป็นร้อยละ 8.2 ในปลายปี พ.ศ. 2539 ภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีอุปทานเกินความต้องการของตลาด

ในท้ายที่สุด วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ประเทศไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นแบบลอยตัว และต้องขอให้ IMF เข้ามาช่วยเหลือ โดยเข้าโครงการเงินกู้ของ IMF เพื่อแก้ปัญหาทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับระบบในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 นับเป็นการสิ้นสุดยุคทองของเศรษฐกิจไทย

สาเหตุสำคัญของวิกฤตที่เกิดขึ้น คือ

1. การก่อหนี้ต่างประเทศ
2. การใช้เงินแบบไม่ระมัดระวัง
3. ความล่าช้าในการปรับนโยบายเศรษฐกิจ และการปฏิรูประบบการเงินและควบคุมบริหารระบบการเงินแบบสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเหมาะสมกับการเปิดเสรีทางการเงิน
4. ปัญหาการคอร์รัปชันทั้งในบรรดานักการเมือง ข้าราชการ และภาคเอกชน

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาโดยมองไปที่สาเหตุเพียงอย่างเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอ สิ่งสำคัญที่เราควรหันกลับมาพิจารณาที่จุดเริ่มต้น คือ แนวทางการพัฒนาที่เราคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องนั้นเหมาะสมกับเงื่อนไข โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยจริงหรือ หากคำตอบคือ “ไม่” ก็แสดงว่าการพัฒนาตลาด 40 ปี นั้นผิดพลาด และสิ่งนี้ก็อาจเป็นต้นเหตุที่สำคัญที่สุดของวิกฤตที่เกิดขึ้น

คนดีจะแล้งสยาม

ที่ผ่านมา ประเทศไทยพยายามปรับเปลี่ยนตัวเองให้เหมือนชาติตะวันตกแบบก้าวกระโดด แต่เราลืมมองไปว่ามันเหมาะสมกับสิ่งที่เป็นอยู่จริงของประเทศเราหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ด้วยความพระปรีชาสามารถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้มานานแล้ว ดังตอนหนึ่งในพระราชดำรัส ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดาฯ วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517

“... ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน มีความสงบและทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่ พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างช็อค แต่ว่ามีความพออยู่ พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่ พอกินนี้ได้ เราก็จะช็อคยิ่งช็อคได้...”

พระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในโครงสร้างและปัญหาของสังคมไทยอย่างแท้จริง เมื่อประเทศชาติเกิดวิกฤตขึ้น การดำเนินตามสิ่งที่พระองค์ทรงชี้แนะจึงเป็นแนวทางแก้ไขที่สมเหตุสมผลมากที่สุด

พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจช่วยเหลือพสกนิกรไทย หลายอย่าง สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้มีประเทศไทยพัฒนาไปได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมโรงสีข้าวตามแนวพระราชดำริ หรือ โรงสีข้าว บริษัทข้าววังมงคล จำกัด อ.แปลงยาง จ.ฉะเชิงเทรา (ในพื้นที่โรงงานโคโยต้าเกษตร) ในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2545 จึงอยากจะทำถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโรงสีข้าวตามแนวพระราชดำริ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสให้จัดสร้างโรงสีข้าวขึ้น และพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์จำนวน 6 แสนบาท เพื่อเป็นทุนเริ่มต้นในการก่อตั้ง ทั้งนี้โดยมีพระราชประสงค์เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับพนักงานของโคโยต้า และเป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ด้วยการรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาและสหกรณ์การเกษตรชุมชนในราคายุติธรรม พร้อมจำหน่ายข้าวสารในราคาเหมาะสม นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ได้จากการสีข้าว เช่น แกลบ รำและปลายข้าว ยังจะนำไปจำหน่ายให้กับเกษตรกรชุมชนในราคาย่อมเยาค่าไป เพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์หรือทำปุ๋ยสำหรับเพาะปลูกได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งนับได้ว่า เป็นวงจรแบบ เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ โรงสีข้าว บริษัท ข้าววังมงคล จำกัด ได้จดทะเบียนวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2541 และเริ่มเปิดดำเนินการในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2542

วัตถุประสงค์ของโรงสีข้าวตามแนวพระราชดำริ คือ

- ☞ เพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่พนักงานและครอบครัวในกลุ่มบริษัทโคโยต้า

๑ เพื่อช่วยเหลือชาวนาและชุมชนใกล้เคียงในพื้นที่โครงการในการซื้อข้าวเปลือกและจำหน่ายข้าวสาร เพื่อให้ได้ราคาที่เหมาะสมแบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๒ สนับสนุนการสีข้าวจากโครงการวิจัยพันธุ์ข้าวในพระราชดำริ (โครงการบ้านสร้าง จ.ปราจีนบุรี) ต่อไป

๓ ดำเนินงานโดยไม่กระทบต่อธุรกิจการค้าข้าวของชุมชนที่ดำเนินการอยู่แล้ว

พระองค์ทรงมีพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาอันสูงยิ่งทางด้านการพัฒนาและการพัฒนาชุมชน ทรงเป็นนักพัฒนาที่สมบูรณ์แบบครบถ้วน ทั้งในฐานะของนักวิชาการและนักปฏิบัติการ พระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่โดดเด่นและมีคุณูปการอย่างหลวงค้อพสกนิกรชาวไทย ทั้ง ภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติได้แก่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการเป็นผลสำเร็จแล้วถึงประมาณ 3,000 โครงการ และภาควิชาการได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนา “ทฤษฎีใหม่” และแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระราชทานให้เป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศอย่างมีจริยธรรมและคุณธรรมแห่งความพอเพียง

พระองค์ทรงมีปรัชญาการพัฒนาในฐานะเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้น การช่วยเหลือให้คนสามารถช่วยตนเองได้ ดังหลักการสำคัญทางการพัฒนาชุมชนที่พระราชทานไว้ตอนหนึ่งว่า

“เราช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป”

พระองค์ทรงมีเป้าหมายการพัฒนา คน และการพัฒนา ชุมชน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่มองรอบด้านในลักษณะองค์รวมเพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่าง ทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน อย่างเชื่อมโยงกันแบบสมานฉันท์ เกื้อกูลและเอื้ออาทรกันและกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ ในที่นี้ ข้าพเจ้าขอเสนอพระราชกรณียกิจของพระองค์บางประการ ดังนี้

ด้านการพัฒนาพลังงานทดแทน

ในภาวะที่น้ำมันมีราคาแพง และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นไปอีก ดังนั้น พลังงานทดแทนที่มีในประเทศน่าจะเป็นช่วงจังหวะที่ได้รับการส่งเสริม และทำกันอย่างจริงจัง เรื่องนี้พระองค์ทรงริเริ่มให้มีการใช้พลังงานทดแทน และจนปัจจุบันนี้รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการเอทานอลแห่งชาติขึ้นเพื่อดำเนินการเรื่องนี้โดยเฉพาะ โดยทำหน้าที่ประกาศเชิญชวนให้เอกชนเข้ามาลงทุน ปัจจุบันมีเอกชนที่ได้รับการอนุมัติให้ก่อสร้างโรงงานเอทานอลแล้ว 8 ราย ในจำนวน 8 รายนี้ถ้าดำเนินการก่อสร้างเสร็จจะสามารถผลิตเอทานอลได้วันละ 1 ล้าน 5 แสนลิตร

โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ

เมื่อครั้งที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่อำเภอแก่งกระจาน ในปี 2522 และทรงทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงพระราชทานแนวพระราชดำริให้แก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อไปดำเนินการแก้ไขและให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรที่

ประสบปัญหาความเค็มครึ้น จึงได้มีการจัดทำโครงการพัฒนาหัวแม่เพ็รียงตามพระราชดำริขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ราษฎรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก แนะนำความรู้ทางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือน สมัยใหม่ จัดหาแหล่งน้ำ สิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตตั้งเสริมสหกรณ์

ในหลวงกับการพัฒนาที่ดิน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างระบบอนุรักษ์ดิน ข้อมูลจากนายอิทธิพล กลิ่นศรีสุข ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน กล่าวว่า ปัจจุบันศูนย์ฯ ได้พัฒนาพื้นที่ภายในศูนย์ขยายผลไปสู่เกษตรกรบริเวณลุ่มน้ำโจน ศูนย์ได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่ไม่สามารถใช้ในการเพาะปลูกพืชใดๆ ได้จนปัจจุบันสามารถปลูกป่า เก็บน้ำ และทำการเกษตรได้ รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัย หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับประชาชนได้

แก้มลิงชุมพร

เนื่องจากชาวชุมพรต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมเกือบทุกครั้งที่มีฝนตกหนัก และการท่วมแต่ละครั้งยังได้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในความเค็มครึ้นของราษฎร จึงพระราชทานพระราชดำริให้เป็น แก้มลิง ด้วยการขุดลอกหนองใหญ่ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ และคลองต่างๆ ที่อยู่ใกล้หนองใหญ่ เพื่อระบายน้ำจากหนองใหญ่ไปลงทะเลในช่วงที่น้ำทะเลลด น้ำก็จะไม่ท่วมตัวเมืองชุมพรเพราะสามารถระบายน้ำที่ท่วมไปเก็บกักไว้ที่หนองใหญ่ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงพระราชทานเงินจากมูลนิธิชัยพัฒนา และมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ จำนวน 18 ล้านบาท เป็นเงินทศรองจ่ายในการขุดลอกและหนองใหญ่ เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วจังหวัดชุมพรก็ไม่มีน้ำท่วมอีกเลย

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

งานพัฒนาแหล่งน้ำที่กรมชลประทานดำเนินการสนองพระราชดำริ จำนวนออกเป็น 6 ประเภท คือ งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรม ฯลฯ งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ดินน้ำลำธาร งานป้องกันและบรรเทาภัยน้ำท่วม งานระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม และงานแก้ไขปัญหาคูณภาพน้ำ โดยโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักได้ช่วยพัฒนาแหล่งน้ำและจัดการทรัพยากรน้ำ เสริมน้ำชลประทานให้กับพื้นที่โครงการชลประทานเดิมในบริเวณทุ่งเจ้าพระยาตะวันออกตอนล่างประมาณ 2,200,000 ไร่ รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับพื้นที่ชลประทานที่จะเปิดใหม่ ในเขตจังหวัดลพบุรีและสระบุรี คิดเป็นพื้นที่ 144,500 ไร่ การอุปโภคบริโภคและการอุตสาหกรรม มีความต้องการใช้น้ำในปริมาณมากรองจากการเกษตร การเก็บกักน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์แล้วระบายลงมาในลำน้ำป่าสัก โดยการจัดสรรน้ำอย่างเพียงพอตลอดทั้งปีจะช่วยให้ประชาชนสองฝั่งลำน้ำป่าสัก

ในเขตอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อำเภอวังม่วง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีน้ำใช้สำหรับอุปโภคบริโภคได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งการผลิตน้ำประปาของอำเภอเมืองสระบุรี และชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก ยังเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำลำธาร คือ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพค่อนข้างแบนราบ มีพื้นที่น้ำกว้างใหญ่ ลึกโดยเฉลี่ยประมาณ 15-17 เมตร มีความเหมาะสมกับการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และแหล่งประมงที่สำคัญแห่งใหม่ของประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นในบริเวณน้ำได้ดิน บริเวณรอบอ่างเก็บน้ำและบริเวณท้ายน้ำมีระดับสูงขึ้น ซึ่งเป็นการฟื้นฟูและพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ให้กับระบบนิเวศน์โดยรวม นอกจากนี้โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักยังสามารถช่วยบรรเทาปัญหาหน้าท่วมและน้ำเสียให้กับกรุงเทพมหานครได้อีกส่วนหนึ่งด้วย เนื่องจากสามารถควบคุมปริมาณน้ำไม่ให้ไหลบ่าสู่พื้นที่ตอนล่างและการระบายน้ำจากเขื่อนยังช่วยเจือจางน้ำเน่าเสีย เป็นการรักษาคุณภาพน้ำในแม่น้ำป่าสัก และยังสามารถใช้ในการไล่น้ำเค็มบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างอีกด้วย

จากการข้อมูลข้างต้น เห็นได้ชัดว่า เมื่อประเทศไทยเกิดวิกฤตขึ้น หรือราษฎรประสบกับปัญหา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชจะทรงหาแนวทางแก้ไขเพื่อประโยชน์สุขของเหล่าพสกนิกรอย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยพระวรกาย

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่าน ที่ร่วมเสนอแนวคิดเพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของไทย ดังนี้

ศ.ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาชนบท ภายใต้พื้นฐาน 5 ประการ คือสิทธิส่วนบุคคล อิสระเสรีภาพ สันติวิธี ธรรมะทางสังคม และการพัฒนา ศ.ดร. วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจชุมชนในเรื่องการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี โดยเห็นว่าปัญหารากฐานเศรษฐกิจไทยอยู่ที่การขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเห็นว่าควรส่งเสริมระบบสหกรณ์ ศ.ดร. อภิชัย พันธะเสน เสนอให้แก้ปัญหาคูณความเหลื่อมล้ำและการเอารัดเอาเปรียบจากทุนภายนอกชุมชนด้วยการใช้ระบบปฏิวรรตท้องถิ่น หรือปฏิวรรตชุมชน ศ.นพ. ประเวศ วะสี เน้นหนักที่การใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจชุมชน และเห็นว่าชุมชนจะเข้มแข็ง ได้ต้องเริ่มจากฐานล่าง ซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นคุณค่าสำคัญ ศ. เสน่ห์ จามริก เห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจชนบทเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐเป็นผู้วางแผนแม่บทแห่งชาติ ศ.ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ให้ความสำคัญกับคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนที่จะเป็นปัจจัยส่งเสริมการพึ่งพาและช่วยเหลือในชุมชน ซึ่งจะดำเนินการปะทะจากทุนภายนอกได้

บทสรุป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ เพื่อความสุขของปวงชนชาวไทย โดยมีได้ทรงเห็นแก่ความเหนื่อยยากหรือลำบากพระวรกาย ทั้งในยามวิกฤตและยามปกติสุข พระองค์ทรงทราบดีว่าในยามวิกฤต พสกนิกรได้รับความเดือดร้อนทั่วทุกหย่อมหญ้า จิตใจว่าุ่นขาดหลักยึดเหนี่ยว แม้ในยามปกติก็ยังมีคนจำนวนไม่น้อยของประเทศกำลังเดือดร้อน ไม่ได้ได้รับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างครบถ้วน ด้วยเหตุนี้พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมากมายอย่างต่อเนื่อง

ความมีพระอัจฉริยภาพ เปรียบได้กับแสงไฟที่ให้ความสว่างแก่พสกนิกรชาวไทย พระองค์ทรงริเริ่มโครงการตามพระราชประสงค์ โครงการหลวง โครงการตามพระราชดำริ โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ เศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ

ความมีพระราชหฤทัยของพระองค์เปรียบได้กับสายน้ำที่หล่อเลี้ยงของชาวไทยทั้งชาติ พระองค์ทรงห่วงใยราษฎร ดังนั้นพระองค์จึงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมากมาย ทั้ง ๆ ที่พระองค์สามารถเลือกที่จะอยู่สุขสบาย ไม่ต้องเหนื่อยพระวรกายในการช่วยเหลือราษฎร

ความพระปรีชาสามารถของพระองค์เปรียบเสมือน สายลมที่พัดปิดป่าความทุกข์ยากของราษฎร ประชาชนหลายคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหลังจากที่ได้ดำเนินตามรอยพระยุคลบาท ในยามที่บ้านเมืองไม่สงบสุข พระองค์ทรงควบคุมสถานการณ์วิกฤต ความวุ่นวายต่าง ๆ ในที่สุดปัญหานั้น ๆ ได้คลี่คลาย

ความดีของพระองค์เปรียบเสมือนดินที่เป็นต้นกำเนิดของชีวิต ดินมีแร่ธาตุต่าง ๆ ที่เป็นอาหารแก่พืช ซึ่งพืชก็เป็นอาหารให้แก่สัตว์ และมนุษย์บริโภคทั้งพืชและสัตว์เป็นอาหาร ดังนั้นมนุษย์จึงสามารถมีชีวิตอยู่รอด สืบทอดเผ่าพันธุ์มาจนทุกวันนี้ ในขณะที่ความดีของพระองค์เป็นความดีที่สมบูรณ์แบบ พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพสกนิกร ดำเนินตามรอยพระยุคลบาท สืบทอดความดีนั้น ไว้ เพื่อความสงบสุขของปวงชนชาวไทย

ไฟจะลุกโชนช่วงเป็นเวลานานได้นั้นก็ต้องการเชื้อเพลิง น้ำและลม ถูกใช้ประโยชน์จากมนุษย์ตลอดเวลา แต่สิ่งที่ได้กลับไปคือ สารพิษที่ปนเปื้อน ดินที่ถูกคั่นไม่ดูแลแร่ธาตุอาหารตลอดเวลา แต่ไม่ได้ป้อนและน้ำบำรุงดินเลย โลกของเราจะเป็นเช่นไร ? เมื่อมองกลับมาที่ตัวเรา เราทุกคนได้ยืนอยู่บนผืนแผ่นดินนี้อย่างสงบสุข ก็เพราะเรามีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีพระปรีชาสามารถ และห่วงใยพสกนิกร ประเทศไทยของเราจะดำเนินต่อไปได้ หากทุกคนร่วมกันแก้ไขปัญหา เป็นคนดีของชาติ ตามแบบของพระองค์ เราทุกคนควรตอบแทนพระองค์เพื่อไม่ให้พระองค์ทรงลำบากพระวรกาย ดังที่เป็นมา

บรรณานุกรม

1. โครงการพัฒนาผู้นำป่าสัก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, วารสารประสิทธิภาพพลังงาน ปีที่ 11 ฉบับที่ 55
2. นิตยา หิรัญประดิษฐ์, รายงานพิเศษเรื่อง ในหลวง...กับการพัฒนาที่ดิน (ตอนที่ 2) เอกสารข่าวกรมประชาสัมพันธ์ ปีที่ 23 ประจำวันศุกร์ที่ 9 สิงหาคม 2545 ฉบับที่ 221/2545
3. นิตยา หิรัญประดิษฐ์, รายงานพิเศษเรื่อง ในหลวง...กับเทคโนโลยีพลังงานทดแทน เอกสารข่าวกรมประชาสัมพันธ์ ปีที่ 23 ประจำวันพุธที่ 16 ตุลาคม 2545 ฉบับที่ 286/2545
4. เอกสารข่าวกรมประชาสัมพันธ์ ปีที่ 23 ประจำวันจันทร์ที่ 23 ธันวาคม 2545 ฉบับที่ 354/2545 เขาชะงุ้ม
5. เอกสารข่าวกรมประชาสัมพันธ์ ปีที่ 23 ประจำวันอังคารที่ 24 ธันวาคม 2545 ฉบับที่ 355/2545 แก้มลิงชุมพร.
6. เอกสารข่าวกรมประชาสัมพันธ์ ปีที่ 23 ประจำวันพุธที่ 25 ธันวาคม 2545 ฉบับที่ 356/2545 ห้วยแม่เพรียง
7. ผาสุก พงษ์ไพจิตร, พัฒนาการอุตสาหกรรมและพัฒนากาเศรษฐกิจ ประสพการณ์ของเกาหลีใต้ บราซิล ไทย โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541)
8. ศรีไพร รุ่งสว่าง, พ่อแบบนักพัฒนา วารสารพัฒนาชุมชน ปี 2543
9. วอลเคิล เบลโล, เชียร์ คันนิงแฮม, ดีเค็งปอห์ : เขียน สุรนุช ธงศิลา : แปล, โศกนาฏกรรมสยาม การพัฒนาและการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 5 สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง (2542)
10. รศ. เสรี ลีลาถัย, ทบทคลองเสนอการสร้างเศรษฐกิจแห่งชาติบนรากฐานเศรษฐกิจชุมชน, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2545)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิกฤตของชาติรุนแรง คนดีถาจะแล้งแหล่งสยาม

โดย

มีนะเมษฐ์ ศิริสุข

414 65158 35

คณะกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิกฤตเกิดได้ทุกที่ ทุกยุคสมัย ไม่มีใครอยากเจอกับสิ่งนี้ แต่ด้วยคนหนุ่มมากต่างจิตใจ มาอาศัยรวม เมื่อเกิดอาการทางจิต ไร้สติเพียงสัปดาห์ ก็สร้างให้เกิดวิกฤตได้ ซึ่งประเทศไทยที่ได้ชื่อว่าเมืองแห่งรอยยิ้มยังต้องประสบอย่างเลียงไม่ได้เช่นกัน

"สยาม มิใช่บ้านป่าเมืองเถื่อนเช่นที่คนวาดภาพไว้ แท้จริงที่นี่เป็นดินแดนแห่งความศิวิไลซ์ แม้แต่ประเทศใหญ่โตที่ข้าพเจ้ารู้จักบางแห่งก็มีอาจเทียบได้กับกรุงสยาม..." สมเด็จพระจักรพรรดิซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งราชอาณาจักรรัสเซียได้ตรัสไว้คราวเสด็จฯ เยือนสยามประเทศหรือชาติไทยในยุคนั้น ครั้นยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระยุพราชของรัสเซีย เมื่อปี พุทธศักราช 2433

เป็นจริงดังว่าหรืออย่างไร จำต้องปลุกความทรงจำเก่า ๆ ของประชาชนชาวไทย ย้อนนึกถึงเรื่องราวในอดีตของชนชาติไทยทั้งที่งดงามและมีเอกลักษณ์ ตลอดจนเหตุการณ์อันไม่น่าจดจำทั้งหลายในประวัติศาสตร์ชาติไทยว่าสิ่งใดที่เราเรียกว่าวิกฤต และทำอย่างไรเราจึงพ้นวิกฤตในอดีตมาได้จนถึงปัจจุบันนี้

วิกฤตของชาติไทยมีมากมายหลายสถานการณ์ นับจากอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และต่อเนื่องมาสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน อาจแบ่งภาวะวิกฤตออกได้เป็น คลื่นวิกฤต 4 คลื่นด้วยกันดังนี้

คลื่นวิกฤตที่ 1 การศึกสงครามกับอาณาจักรใกล้เคียง

คลื่นวิกฤตที่ 2 การรักษาเอกราชให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจ

ตะวันตก

คลื่นวิกฤตที่ 3 การเกิดความแตกแยกทางอุดมการณ์ทางการเมือง การปกครองของชาติ

คลื่นวิกฤตที่ 4 การเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคสมัยใหม่ของชาติใน

ปัจจุบัน

ชาติไทยมีการปกครองโดยราชวงศ์ต่าง ๆ หลายราชวงศ์นับแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา การศึกสงครามรักษาความเป็นปึกแผ่นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เหตุการณ์สู้รบมีอยู่เสมอ ๆ จนถึงสมัยอยุธยาที่ชนชาติไทยต้องจดจำการสูญเสียที่ร้ายแรงในคราวต้องเสียกรุงให้แก่พม่าคู่กรณีถึงสอง

ครั้ง และการเกือบจะสิ้นชาติได้สร้างภาวะผู้นำที่โดดเด่น มีประสิทธิภาพในการปกครองและในการ
กู้การเสียดวงศรียุทธยาทั้งสองครั้ง คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระเจ้าตากสินมหาราช

คลื่นวิกฤตที่ 1 การต้องเสียดวงศรียุทธยาของไทยแก่ชนชาติพม่าทั้งสองครั้ง สร้างความบอบช้ำ
แก่คนไทย เพราะนอกจากการสูญเสียชีวิตคนไทยจำนวนมาก ยังสูญเสียทรัพยากรของชาติมาก
มาย มรดกทางวัฒนธรรม เช่น วัดวาอาราม ศิลปะวัตถุที่แสดงถึงความรุ่งเรืองทางการช่างและการ
ศิลปกรรม หากแม้ไม่ได้ผู้นำอย่างพระนเรศวรและสมเด็จพระเจ้าตากสินแล้ว คงไม่มีชาติไทยต่อ
มาในปัจจุบัน และภาวะวิกฤตหรือคลื่นวิกฤตที่ 2 3 และ 4 ก็คงไม่เกิดขึ้น

พระเจ้าตากสินทรงสร้างความเป็นชาติไทยขึ้นมาใหม่โดยย้ายเมืองหลวงมาที่ธนบุรี และทรง
โปรดฯ พื้นฟูระบบและสถาบันต่าง ๆ ของสังคมตามแบบอย่างอยุธยา

ครั้งสิ้นรัชกาลของพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราชทรงสถาปนาราชวงศ์ ราชวงศ์จักรี ทรงย้ายเมืองหลวงมาที่กรุงเทพมหานคร ด้วยดำริว่า
สามารถป้องกันอันตรายจากข้อศึกได้ง่าย เพราะมีลำน้ำล้อมรอบ

สมัยของพระองค์นั้นทรงได้สืบเอาการจัดระเบียบสังคม การเศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียม
ประเพณี รูปแบบการปกครอง และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ให้เหมือน "เมื่อครั้งบ้านเมืองดีศรีอยุธยา"

นอกจากนี้ช่วงรัชกาลนั้นไม่เคยว่างเว้นจากการสงคราม ด้วยเป็นผลต่อเนื่องมาจากการ
สงครามที่ยืดเยื้อกับพม่าตั้งแต่สมัยอยุธยา

กรุงรัตนโกสินทร์ที่เริ่มก่อสร้างเป็นราชธานีใหม่ คล้ายเป็นสัญญาณของการผ่านพ้นวิกฤต
แต่ยังต้องใช้ความอดทนต่อมากอีกมาก การสงครามเป็นพระราชภารกิจสำคัญอันดับแรกที่รัชกาลที่
1 ทรงปฏิบัติเพื่อรวบรวมความเป็นหนึ่งเดียวให้แก่ชนชาติไทย จากเริ่มตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อปี
พ.ศ. 2325 เป็นต้นมา ยังมีศึกสงครามกับพม่าอีกถึง 7 ครั้ง

รัชกาลที่ 1 ทรงเป็นกษัตริย์ที่เก่งกาจในการรบและการปกครอง สามารถขยายอาณาเขต
ของไทยออกไปกว้างขวางเหนือดินแดนเขมร ลาว ล้านนาไทย และหัวเมืองมลายูตอนเหนือ

แต่อาณาเขตของไทยอันกว้างใหญ่นี้เป็นที่หมายตาของประเทศมหาอำนาจชาติตะวันตก
ในภายหลัง ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤตขึ้นในรัชกาลต่อ ๆ มา

ครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 และสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 วิกฤตสงครามกับพม่าเบาบางลงมาก เนื่องจากพม่าหันไปทำศึกกับอังกฤษแทน พระองค์จึงหันไปปราบญวนอย่างจริงจัง แต่สุดท้ายจบลงด้วยการทำสัญญาสงบศึก ในปี พ.ศ. 2390 รัชกาลที่ 3 ทรงตระหนักถึงภัยคุกคามจากลัทธิอาณานิคมของชาติตะวันตก ดังมีพระราชกระแสสำคัญแนะแนวทางการติดต่อกับต่างประเทศในอนาคตว่า "การศึกกับพม่าและญวนก็ไม่มีแล้ว ให้จงระวังพวกฝรั่งให้ดีอย่าได้เสียที่เขา สิ่งใดของเขาที่คิดควรจำเรียนเอาไว้ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่านับถือเลื่อมใสไปเสียทีเดียว"

คลื่นวิกฤตที่ 2 จะเด่นชัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และต่อเนื่องไปจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

รัชกาลที่ 4 ตระหนักถึงภัยคุกคามทางการเมืองของลัทธิอาณานิคมของฝรั่งเศสและอังกฤษ ที่รุกเข้ามาสู่ภูมิภาคเอเชีย จึงทรงริเริ่มปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก โดยมีพระราชดำริการนำประเทศเข้าสู่ยุคใหม่นั้นต้องดำเนินการทั้งภายในและภายนอกประเทศไปพร้อมๆ กันว่า การปรับปรุงภายในประเทศที่สำคัญมาก ๆ คือ การศึกษา พระองค์ทรงเห็นว่าการศึกษาแผนโบราณ ไม่สามารถให้ความรู้ได้เพียงพอในการติดต่อการค้าและการทูตกับฝรั่งได้ พระองค์ส่งเสริมให้ข้าราชการศึกษาภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นสื่อในการเปิดรับความก้าวหน้าด้านอื่น ๆ และโปรดฯ ส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปศึกษางานที่จำเป็นสำหรับราชการไทยยังต่างประเทศ

ทรงปฏิรูปให้มีการศึกษาหาความรู้แบบไทยควบคู่ไปกับวิชาการตะวันตก นับเป็นรากฐานที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ ด้านการต่างประเทศได้ทรงเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศตะวันตก มีการทำสนธิสัญญาไมตรีและพาณิชย์กับอังกฤษใน พ.ศ. 2398 (สนธิสัญญาเบาว์ริง) และทรงดำเนินนโยบายโอนอ่อนผ่อนตามการบีบบังคับทางการเมืองและการทูตจากมหาอำนาจตะวันตกด้วยการยินยอมทำสนธิสัญญาหลายฉบับ

การปรับปรุงประเทศสมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อสร้างความคิดวิไลซ์ทัดเทียมอารยะประเทศใช้วิธีการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทำสองอย่างควบคู่กันไปคือ การรับอารยธรรมและวิทยาการทางตะวันตก มาใช้กับการปรับปรุงแก้ไขประเพณีเดิมอันล้ำสมัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

การปูพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงประเทศให้เจริญทันสมัยด้านอื่น ๆ เช่น ทรงดัดถนนขึ้นหลายสาย ขุดคลองเพิ่มเติมเพื่อสะดวกในการค้ากับต่างชาติ ส่งเสริมการต่อเรือและโปรดให้ต่อเรือกลไฟ พระที่นั่งไว้ใช้ในการป้องกันและบำรุงทางน้ำ ยังทรงโปรดฯ ให้ช่างฉายพระบรมฉายาลักษณ์และส่งไปพร้อมคณะทูตของไทย เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างชาติ เช่น สหรัฐ อังกฤษ อิตาลี เป็นต้น พระบรมฉายาลักษณ์ที่ทรงถวายให้แก่ชาติตะวันตกก็เพื่อเผยแพร่ความเป็นกษัตริย์ของไทยที่มีความเป็นคนทันสมัย สามารถนำประเทศให้เจริญได้เพราะยอมรับอารยธรรมที่เจริญแล้วของทางชาติตะวันตก นอกจากนี้ทรงปรับปรุงการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพอย่างทางตะวันตก ทรงจ้างชาวยุโรปและชาวอเมริกันให้เข้ามารับราชการกรมกองต่าง ๆ ของไทยในฐานะที่ปรึกษา ทำหน้าที่ให้คำแนะนำใหม่ ๆ แก่ข้าราชการไทย ทรงปรับปรุงกฎหมาย ขนบ ประเพณี และองค์กรของรัฐให้ทำการปฏิบัติเป็นไปตามแนวคิดของตะวันตก เพื่อป้องกันมิให้ชาติตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างแทรกแซงกิจการภายในประเทศไทย รัชกาลที่ 4 ยังทรงมีแนวคิดประชาธิปไตยที่เป็นพื้นฐานต่อการปกครองของไทย โดยประกาศให้เจ้านายข้าราชการเลือกตั้ง ตำแหน่งพระมหाराชครูบูรพาจารย์และตำแหน่งพระมหाराชครูมหาริธ ซึ่งเป็นตำแหน่งตุลาการที่ว่างลงแทนการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามพระราชอัธยาศัย

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ภาวะวิกฤตที่ 2 คือ การรักษาเอกราชจากการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจตะวันตกยิ่งทวีแรงกดดันมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดความคิดในการสร้าง "รัฐชาติ" ขึ้นซึ่งมีศูนย์กลางแห่งอำนาจอยู่ที่เมืองหลวง มีการปกครองที่รัดกุมโดยรัฐบาลกลาง สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ มีการเปลี่ยนการปกครองจากรูปแบบจตุสดมภ์มาเป็นกระทรวง 12 กระทรวง ส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคได้ทรงยกเลิกระบบกินเมืองเลิกการสืบอำนาจการปกครองโดยสายโลหิตในระบบกินเมืองและเมืองประเทศราช ทรงจัดตั้งการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลขึ้นอยู่ในความดูแลของกระทรวง

มหาดไทย การจัดระเบียบในการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ มีการออกพระราชบัญญัติให้รับข้าราชการตำแหน่งต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถ ภายหลังการปฏิรูปนี้สร้างให้รัฐบาลกลางมีเสถียรภาพมั่นคง พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง เป็นการปกครองแบบ "รวมศูนย์อำนาจ" เข้าสู่ส่วนกลาง นโยบายเปิดประเทศตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ ทำให้มีการเปิดประตูการค้า และเปลี่ยนจากเศรษฐกิจยังชีพมาเป็นเศรษฐกิจแบบการค้า มีการวางรากฐานการคมนาคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะการสร้างถนนแบบตะวันตกทำให้คนไทยเปลี่ยนค่านิยมจากตั้งบ้านเรือนริมน้ำมาอยู่ริมถนนตามแบบสมัยใหม่

สมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทรงเลิกทาส และระบบไพร่ เริ่มยกฐานะสตรีให้สูงขึ้น เลิกการเคารพแบบหมอบคลาน ทรงจัดตั้งโรงเรียนอีกหลายแห่งตามอย่างแนวตำริรัชกาลที่ 4 ทำให้การศึกษาเจริญขึ้นตามลำดับ นอกจากการพัฒนาประเทศให้ศิวิไลซ์แล้ว กุศโลบายที่สำคัญยิ่งในการพาชาติไทยให้พ้นวิกฤตการล่าอาณานิคม คือ การที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรปเมื่อปี 2440 จุดมุ่งหมายหลักคือ เผยแพร่ความมีอารยธรรมของชาติไทยต่อประเทศที่เจริญแล้วทางยุโรปและอเมริกา รัชกาลที่ 5 ทรงใช้วิโศบายอันชาญฉลาดยอมเสียดินแดนส่วนน้อยเพื่อรักษาส่วนใหญ่เอาไว้ ทำให้ชาติไทยยังคงรักษาเอกราชของตนไว้ได้ต่อไป

คลื่นวิกฤตที่ 3 ได้แก่ ความแตกแยกทางอุดมการณ์ทางการเมือง เดิมที่รัชกาลที่ 7 ทรงมีจุดประสงค์จะมอบของขวัญให้แก่ประชาชนในวาระเฉลิมฉลอง 150 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยการโปรดให้ร่างรัฐธรรมนูญตามระบอบประชาธิปไตยขึ้น แต่เมื่อพระบรมวงศานุวงศ์เห็นว่า ประชาชนยังไม่พร้อมและไม่เข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยดีพอ การประกาศรัฐธรรมนูญจึงไม่เป็นไปตามกำหนดอย่างพระประสงค์ สร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงบ้านเมือง ดังนั้นวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จึงเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติยึดอำนาจล้มล้างระบบสมบูรณาญาสิทธิราช โดย "คณะราษฎร"

กบฏบวรเดช" เป็นผลต่อเนื่องจากการปฏิวัติเมื่อ พ.ศ. 2475 ที่เกิดขึ้นเพียง 1 ปีเศษ เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยอันเป็นเป้าหมายในการปฏิวัติครั้งนั้นยังคงล้มลุกคลุกคลานอยู่ในเมืองไทยเสมอ ประชาธิปไตยยังหาได้ตกถึงมือประชาชนคนไทยโดยส่วนรวมอย่างสมบูรณ์ไม่

และการต่อสู้ของฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายกบฏมีขึ้นอย่างรุนแรงด้วยอาวุธสงคราม มาสิ้นสุดในวันที่ 24 ตุลาคม 2476 โดย"กบฏบวรเดช"ถูกฝ่ายรัฐบาลปราบปรามจนราบคาบ

แม้ผ่านฝันร้ายมาได้ แต่วิกฤตของชาติไทยยังไม่หมดไปตราบที่ประชาธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจปกครองสูงสุดของประเทศยังไม่ถึงมือประชาชน ดังปรากฏในเหตุการณ์นองเลือด เช่นฆ่าคนไทยด้วยกันเองอีก 3 ช่วงเวลา อันได้แก่ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516, เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ต่อมาเป็นลำดับ แต่เหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ นี้ก็คลี่คลายลงได้ เนื่องมาจากองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นพระมิ่งขวัญของปวงชาวไทยได้ให้สติแก่รัฐบาล ผู้ก่อการไม่สงบ และผู้ที่เกี่ยวข้องในเวลานั้น ประเทศไทยจึงผ่านวิกฤตมาและยังคงความเป็นชาติเอกราชอยู่ได้ในทุกวันนี้

ภาวะวิกฤตลูกที่ 4 คือ วิกฤตทางสังคมในปัจจุบัน ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลองค์ปัจจุบัน เป็นวิกฤตที่สลับซับซ้อนและแก้ยาก ปัญหาในวิกฤตแบบที่ 4 นี้จะเกิดการกระทบกันทุกส่วนและทุกมิติของสังคม ความล่มสลายของครอบครัว และชุมชน คือความแตกแยกแตกสลายทางสังคมที่ส่งผลต่อไปอีกคนานับ ทั้งปัญหาอาชญากรรม ความยากจน โสเภณี โสเภณีเด็ก ยาเสพติด โรคเอดส์ การศาสนาที่เสื่อมถอยลงและความรุนแรงทางการแก่งแย่งแข่งขันในสังคมประเภทต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของวิกฤตชาติร่วมสมัยในปัจจุบัน ตัวอย่างที่เด่นชัดซึ่งเป็นวิกฤตรุนแรงที่ส่งผลกระทบกับทุก ๆ ส่วนของสังคม คือ ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจของไทย ปี 2540 ท่ามกลางความล้มละลายของสถาบัน องค์กร บริษัทต่าง ๆ เช่น สถาบันการเงิน ธนาคาร ไฟแนนซ์ ได้รับผลกระทบก่อน ถัดมาเป็นการค้าขาย บริษัทที่นำเข้าสินค้า ธุรกิจทุกชนิดที่เติบโตจากเงินกู้โดยเฉพาะต่างชาติต้องชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ยิ่งเงินบาทตกหนักยิ่งเพิ่ม คนงานในบริษัทต่าง ๆ ตกงาน ถูกปลด ถูกจ้างให้ออก ฯลฯ จากส่วนยอดของระบบเศรษฐกิจค่อย ๆ แทรกร้าวลงมาที่ฐานล่างส่งผลกระทบให้สังคมมีปัญห่อื่นๆตามมาจากหลัง ท่ามกลางมรสุมเศรษฐกิจดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" ทรงเตือนสติประชาชนชาวไทยด้วยความพอเพียง ซึ่งถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนขององค์กร ประชาชนทุก ๆ ระดับให้ดำเนินการไปในทางสายกลาง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมึระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผล

กระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ใช้ความระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนงานดำเนินงานทุกขั้นตอน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต มีสติอยู่เสมอ เพื่อความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก นอกจากนี้ทางภาครัฐบาลก็นำนโยบายหลาย ๆ อย่างที่คิดขึ้นใหม่มาช่วยบรรเทาวิกฤตเศรษฐกิจ เช่น ค่ารักษาพยาบาลทุกโรค 30 บาท การส่งเสริมธุรกิจ SMEs หรือธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และนโยบายจัดระเบียบสังคมเพื่อสร้างให้ทุก ๆ คน ในสังคมเกิดสำนึกในการปฏิบัติตนที่ดี เป็นต้น หลายวิธีดำเนินการดังกล่าวช่วยทำให้ตระหนักถึงภาระทางสังคมร่วมกันและทำให้ชีวิตของคนไทยในปัจจุบันดีขึ้นตามลำดับ

การเกิดวิกฤตในรูปแบบต่าง ๆ ของชาติไทยตั้งแต่สมัยอดีตมาจนถึงปัจจุบันสะท้อนภาพให้เห็นว่าสังคมไทยบางยุคสมัยนั้นยังขาดสำนึกในความเป็นชาติ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ยังขาดการมองภาพรวมทั้งระบบของสังคม คนสมัยปัจจุบันผู้มีภาระต้องดำเนินชีวิตต่อไปในสังคมจำต้องตระหนักถึงบทเรียนทางวิกฤตที่ผ่านมา ให้เกิดองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาและเลือกเอาสิ่งดี ๆ ไปใช้การพัฒนาประเทศ เนื่องจากสังคมสมัยเก่าเป็นสังคมเล็กกว่า พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ยังไม่ซับซ้อนอย่างปัจจุบัน ดังนั้นการใช้วิธีการเก่า ๆ คือ การใช้อำนาจทุกชนิดเข้าแก้ไขปัญหา ก็อาจจะแก้ไม่ได้ เช่น การใช้อำนาจอาวุธร้ายแรง อำนาจรัฐที่ไม่ถูกต้องทางมีความเป็นเผด็จการสูง หรือการใช้อำนาจเงิน คงไม่อาจจะนำมาใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันได้ดี วิกฤตในยุคสมัยใหม่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องการแนวความคิดใหม่หรือกระบวนการคนใหม่ๆ มาใช้ ยกตัวอย่างแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงก็ถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมต่อประชาชนโดยรวมที่ส่วนมากยังยึดอาชีพกสิกรรม ไม่ว่าจะเกิดวิกฤตในยุคสมัยใดๆก็ตาม จะทำให้ผู้คนตระหนักต่อการพัฒนาชาติ การอยู่รอดของชาติ ดังนั้นการศึกษาหรือมองย้อนกลับไปในวิกฤตของชาติไทยที่ผ่านมาถึงปัจจุบันจึงต้องนำมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และถือเอาเป็นโอกาสที่ดีในการเรียนรู้ระยะเวลาของประชาชนคนไทย และเป็นประโยชน์ต่อผู้นำประเทศในสมัยต่อ ๆ ไปที่จะมีทิศทางไปในการพัฒนาชาติไทยแบบยั่งยืนได้ในอนาคตของชาติได้

หนังสืออ้างอิง

1. ภาวะผู้นำ-ความเป็นไปในสังคมและวิธีการแก้ไข โดยประเวศ วะสี
2. วารสารบริหารธุรกิจรังสิต ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม 2541
3. สานึกา ปีที่ 2 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม 2541
4. วารสารไทย มกราคม-มีนาคม 2542
5. ฝันร้ายของเมืองไทย โดย ไชยวัฒน์ ยนเปี่ยม
6. สยามยามวิภฤติ โดย สุมิตรา จันทร์เงา
7. ฉลองเกียรติ เฉลิมขวัญ โรงเรียนหลวง...120 ปี สอนกุลลาบวิทยาลัย
8. คนสติวิวัฒน์แนลลิสต์ ทางออกของประเทศไทย โดย ศ.อมร จันทร์สมบุญณ์
9. ไทยศึกษา โครงการวิชาการบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความวิชาการ

เรื่อง การแก้ไขวิกฤตของชาติในอดีต : บทเรียนสำหรับปัจจุบันและอนาคต

คณะผู้จัดทำ

๑. นางสาวชะณานิษฐ์ พุทธานู รหัสประจำตัว ๔๑๓๗๐๑๕๕๓๗
นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๔ คณะสหเวชศาสตร์ ภาควิชาเทคนิคการแพทย์
๒. นางสาวเพ็ญภา ชัยกิจ รหัสประจำตัว ๔๓๓๒๒๐๕๐๒๓
นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ คณะวิทยาศาสตร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์
๓. นางสาวอรวิ เจิดอำไพ รหัสประจำตัว ๔๓๓๔๓๓๗๖๒๕
นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ภาควิชาการออกแบบอุตสาหกรรม

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประกวดผลงานเชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๕

คำนำ

ในยามที่คนทั้งประเทศต่างพากันเอาตัวรอดจากสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอยู่นี้ ย่อมต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวพลังใจในการพลิกฟื้นวิกฤตนั้นๆ ให้ผ่านไปได้ด้วยดี และสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนอย่างหนึ่งก็คือพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีได้ทอดทิ้งพวกเราแต่ประการใดเลย กลับจะทรงทุ่มเทพระวรกาย พระวิริยะ อุตสาหะ เพื่อบรรเทาทุกข์ให้กับพสกนิกรของพระองค์ ดังนั้นแนวคิดที่สำคัญหลายอย่างจากแนวพระราชดำรินำที่จะน้อมรับมาพิจารณาและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป เพราะวิกฤตจะสามารถผ่านพ้นไปและแก้ไขได้ก็ด้วยพลังมันสมองที่ขับเคลื่อนไปข้างหน้าเท่านั้น กอปรทั้งคุณธรรมและจริยธรรมของทุกคนในชาติ ที่ต้องไม่ลืมว่าในการเอาตัวรอดในวิกฤตต่างๆ ครั้งนี้ ต้องไม่เห็นแก่ตัว เอื้อประโยชน์ให้ตนเองและหมู่คณะเพียงลำพัง แต่ต้องเอื้อไปยังสังคมที่อยู่อาศัยประกอบกับการมีความคิดสร้างสรรค์ที่แก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความตั้งใจจริง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับพวกเราชาวไทย พระองค์ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเหน็ดเหนื่อยพระวรกายตลอด ๕๐ ปีที่ทรงครองราชย์ แต่ทำไมพระองค์จึงทรงห่วงใยปากท้องความเป็นอยู่ของประชาชนได้เบื้องยุคลบาทยิ่งนัก แทบจะเรียกได้ว่าถ้าอีกหนึ่งได้รับการบำบัดปัญหาเสียดิ้นแล้วแต่พื้นที่ใกล้เคียงยังคงประสบความทุกข์ยากอยู่ พระองค์มีเลขาฯ เคลื่อนที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปและตรัสถามถึงความทุกข์ที่เป็นอยู่ เพราะความอุปถัมภ์ก้ำกึ่งของคนในสังคมที่เอื้ออาศัยซึ่งกันและกันมายาวนาน ดังนั้นหากสังคมหนึ่งทรุดไป อีกสังคมหนึ่งก็ย่อมทรุดไปด้วยเช่นกัน

ด้วยประการฉะนี้แล้ว คงไม่ต้องอธิบายว่า ทำไมเราจึงต้องช่วยเหลือคนในชาติ ทำไมเราต้องสามัคคีกัน ระดมมันสมองกัน เพื่อด้านวิกฤตต่างๆ ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ และบทความวิชาการนี้จะเป็นคำตอบได้อย่างดี ผู้จัดทำจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกคนได้มีคำตอบในใจแล้ว ว่าเหตุใดเราจึงต้องร่วมกันกู้วิกฤตโดยพร้อมเพรียงกัน

คณะผู้จัดทำ

๓๐ มกราคม ๒๕๔๖

การแก้ไขวิกฤตของชาติในอดีต: บทเรียนสำหรับปัจจุบันและอนาคต

นางสาวชัชวาลย์ พุทธิฐาน

นางสาวเพ็ญภา ชัยกิจ

นางสาวอรวิ เจ็ดอำไพ

หากเราได้ย้อนกลับไปถึงความวุ่นวายสับสนและความเสียหายของคนไทย เมื่อกระแสวิกฤตการณ์ทางการเงินพัดกระพืออย่างรุนแรง และเป็นที่ยอมรับกันว่าแทบทุกคนที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยต่างได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า และต่างฝ่ายต่างก็กล่าวโทษต่อกันว่าใครเป็นผู้ผิด ผู้ใดกันที่ควรรับผิดชอบต่อวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ หากแต่พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ทรงกล่าวเตือนสติถึงสิ่งที่ประเทศไทยและคนไทยควรจะเป็น ในสภาวะที่ประเทศกำลังได้รับพิษเศรษฐกิจฟองสบู่ยุบนั้น ก็ได้ทำให้ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมือง อีกทั้งนักเศรษฐศาสตร์ นักวิชาการต่างๆ เริ่มหันกลับมาพูดคุยกันถึงระบบเศรษฐกิจอีกแบบหนึ่ง ในทิศทางตรงข้ามกับกระแสการพัฒนาบ้านเมืองในหลายๆ ปีที่ผ่านมา นั่นคือ “เศรษฐกิจที่พอเพียง”

และครั้งนั้นก็ไม่ใช่ครั้งแรกที่มีการพูดถึงการพัฒนาประเทศที่ผิดทิศทางที่ผ่านมา หรือการพิจารณาพื้นฐานสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับชนบทในฐานะที่เป็นสังคมส่วนใหญ่ของประเทศน้อย แต่คงไม่มีผู้ใดปฏิเสธได้ว่า ในหลวงเคยเราทรงตรัสถึงสิ่งเหล่านี้โดยมีผู้ยอมรับมากที่สุด ด้วยทรงชี้แนะศักยภาพของแนวทางของการประหยัด การทำมาหากินให้พอเลี้ยงชีพ การรู้จักพอมาตั้งแต่ไหนแต่ไรมา นับแต่เริ่มแรกของการครองราชย์ และในครั้งนั้นก็ทรงย้ำเตือนถูกเวลา ตรงกับเหตุการณ์เป็นที่สุด ทุกคนที่ได้รับฟังจึงต้องหยุดและคิดไตร่ตรองถึงสิ่งที่แต่ละคนได้ทำลงไปในรอบหลายๆ ปีที่ผ่านมา

“...ฉะนั้นการจะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบ และอย่าทำโตเกินไป คือบางคนเห็นว่ามีโอกาสที่จะทำโครงการอย่างไรๆ อย่างนี้ และไม่ได้นึกถึงว่าปัจจัยต่างๆ ไม่ครบ...ถ้าเราทำโครงการที่เหมาะสมขนาดที่เหมาะสม อาจจะไม่ต้องหุหุหุ แต่จะไม่ล้ม หรือถ้ามีอันเป็นไป ก็ไม่เสียหาย...”

ทรงยกตัวอย่างใกล้ตัวคนไทยมากที่สุดคือเรื่องการทำนาข้าว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะคนไทยทุกคนต้องกินข้าว ชาวเขาก็ต้องกินข้าว ดังนั้นก่อนที่จะคิดถึงการค้าขายข้าว ควรคิดว่าจะต้องปลูกข้าวไว้กินก่อน เป็นอันดับแรก พระราชดำรัสในส่วนนี้เป็นแนวทางที่ “สวนกระแส” เศรษฐกิจการค้า แตกต่างจากคำแนะนำของทางการที่เคยให้ไว้กับชาวนาไทย แต่เมื่อปลายปี ๒๕๔๐ นั้น มีอาจมีนโยบายอื่นๆ ทฤษฎีหรือหลักปฏิบัติอื่นใด ที่จะให้คนไทยยึดถือและเชื่อมั่นได้อีกแล้ว ในเมื่อเศรษฐกิจใหญ่ของประเทศล้มระเนระนาดอยู่ตรงหน้า เราเริ่มพูดถึงเศรษฐกิจแบบพอเพียง ความพอ

อยู่พอกินกันแพร่หลายมากขึ้น รวมถึงในแวดวงโฆษณา การประชาสัมพันธ์ก็เริ่มเผยแพร่รณรงค์ความ
เพียงพอและความพอเพียงกันหนาหู ทั่วประเทศไทยพร้อมใจกันกล่าวว่า จะดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคล
บาทกันอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ เพื่อเศรษฐกิจแบบพอเพียง

เนื่องจากระบบเสรีทางการเงิน มีผลอย่างยิ่งต่อการสร้างขนาดของหนี้ต่างประเทศของประเทศไทย
ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนให้มีขนาดใหญ่มาอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีรายงานจากสถาบันการเงิน
บางแห่งกล่าวว่า จากข้อมูลกลางปี ๑๙๙๗ ประเทศไทยมีหนี้กับต่างประเทศ เป็นจำนวนเงิน ๘๓,๓๔๔
ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยเทียบกับผลผลิตรายได้ประชาชาติ (Gross Domestic Product หรือ GDP) แล้วเป็น
๔๔% ของ GDP ซึ่งมีขนาดประมาณ ๒ แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ^๓ ระบบเสรีทางการเงินที่โยงโยไปถึง
สถาบันการเงินการธนาคารและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย เป็นตัวแปรใหม่และสำคัญอย่างยิ่งที่
ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองที่รุนแรง รวดเร็วและไม่เคยปรากฏมาก่อน

ซึ่งสำหรับประเทศไทยในปัจจุบันนั้น หลังจากที่ประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงแล้ว
เกือบทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ไม่ว่าจะเป็พระสงฆ์หรือฆราวาส
ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าผู้ที่อยู่ในเมืองหรือในชนบท ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างก็ได้รับผลกระทบ
จากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยทั่วกัน

ในขั้นตอนนี้จึงสรุปได้ว่าวิกฤตที่ร้ายแรงกว่าวิกฤติเศรษฐกิจ ก็คือวิกฤตทางการเมืองและวิกฤติทาง
ภูมิปัญญา เพราะความจริงแล้วสังคมไทยกำลังเผชิญวิกฤติที่ร้ายแรงมากกว่าวิกฤติการเป็นหนี้ต่างชาติและ
เศรษฐกิจตกต่ำอย่างที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกัน นั่นก็คือเรากำลังเผชิญกับวิกฤตทางการเมืองของระบอบ
ประชาธิปไตย แบบนายทุนกึ่งผู้อุปถัมภ์ การที่ประชาชนต้องเลือกนักการเมืองที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม
น้อยเกินไปในการบริหารประเทศให้ได้ดี วิกฤติการทุจริตฉ้อฉลของทั้งภาครัฐก็ดี เอกชนก็ดี ความเสื่อม
ทรามทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในสังคม โดยที่ประชาชนทั่วไปอาจยังไม่ทันที่จะตระหนักถึงความ
ร้ายแรงของวิกฤติหรือตระหนักอยู่เพียงแต่ยังมองไม่เห็นทางออกที่ชัดเจนนัก จึงมีผลต่อทางด้านเศรษฐกิจ
นั่นเอง กล่าวคือ คนส่วนใหญ่ยังถูกรอบงำโดยแนวคิดการพัฒนาแบบพึ่งพาทุนต่างชาติ และการมุ่งหากำไร
แบบอุปถัมภ์คนรวยก่อน ทางด้านการเมืองก็ถูกรอบงำโดยนักการเมือง ที่มีฐานะการเมืองในฐานะผู้มีอำนาจ
และเป็นผู้อุปถัมภ์ประชาชนอยู่ และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปวันต่อวันเท่านั้น ทางด้านวัฒนธรรมก็ถูก
ครอบงำด้วยความคิดค่านิยม ว่าการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวระยะสั้นเป็นปกติวิสัยที่ทำได้
โดยไม่มีคำครหา ด้วยเหตุผลที่ว่า การแข่งขันแบบเสรีนี้แหละจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ทุกๆ ฝ่ายภายหลัง แต่
หากสังเกตให้ดีจะเห็นว่านี่คือการเอารัดเอาเปรียบกันและทำลายซึ่งกันและกัน ขาดภูมิปัญญาที่และจิตสำนึก
ของความสามัคคีในหมู่คณะ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในระยะยาว

^๓ ในบทวิเคราะห์ของ ดร. โอฬาร ไชยประวัติ กรรมการผู้จัดการใหญ่ธนาคารไทยพาณิชย์ “โครงสร้างเศรษฐกิจกับผลกระทบต่อค่าเงินที่ถดถอง” ตีพิมพ์
ในผู้จัดการรายวัน (กรุงเทพฯ: ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐) หน้า ๒๔.

อาจกล่าวได้ว่าพวกเราชาวไทยนั้น โชคดียิ่งนัก ที่ได้อยู่ในผืนแผ่นดินเขียว และเป็นผืนแผ่นดิน ดั้งเดิมที่บรรพชน ผู้คนในอดีตกาลอันหาญกล้า รักษา และปกป้องผืนแผ่นดินไทยให้เป็น เอกราชสืบต่อมา รุ่นแล้วรุ่นเล่า ปีแล้วปีเล่า ยาวนานตราบนานทุกวันนี้ ก็ล่วงมาเป็นปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ แล้ว เรายังคง ความเป็นผืนแผ่นดินเขียวและความเป็นเอกราชสืบมา ทว่าเราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า นอกจากเอกราช และอธิปไตยโดยปราศจากการถูกยึดครองดินแดนและเป็นเมืองขึ้นของเหล่าประเทศจักรวรรดินิยมในอดีต นั้น ความจริงแล้วประเทศไทยในอดีตจวบจนถึงปัจจุบันยังคงมีเอกลักษณ์และอธิปไตยดังที่ว่าไว้ นั้น เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นเพราะเวลาที่ผันแปรไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด หรือเพราะว่าเราเอง คงความเป็นเอกราชในทุกๆ ด้านท่ามกลางกระแสอันเชี่ยวกรากของวัฒนธรรมโลกที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป ได้เพียงแค่ชะลอการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่เราเองก็ไม่สามารถหยุดยั้งสิ่งต่างๆ ที่จะต้องเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะ เป็นความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง หรือวิถีการดำเนินชีวิต ฯลฯ จน นำไปสู่ภาวะวิกฤตซึ่งก็คือภาวะที่เราไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือมีอำนาจน้อยเกินกว่าที่ จะต้านทานความรุนแรงของปัญหานั้นในที่สุด

อันคำว่า “วิกฤต” นั้น คือ ชั้นอันตรายที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ชั้นแตกหัก จะทางดีหรือทางร้ายก็ ได้ เช่น การเจ็บไข้ได้ป่วย การเมืองหรือเศรษฐกิจ” และเพราะเหตุใดเราจึงได้มีภาวะวิกฤตในทุกยุคทุกสมัย ยังมีปัจจัยใดอีกที่เป็นตัวบ่งชี้หรือแสดงให้เห็นว่าเรากำลังตกอยู่ในสภาวะวิกฤต

ทั้งนี้ในการที่จะลงมือแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันก่อให้เกิดภาวะวิกฤตนั้น เราจะต้องเข้าใจธรรมชาติการ ดำเนินไปของปัญหาเสียก่อน ซึ่งก็เป็นการนำขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการทำงานด้านสังคมศาสตร์ นั้นเอง กล่าวคือ ต้องมีการศึกษาปัญหาให้ถ่องแท้เสียก่อน โดยศึกษาประวัติศาสตร์ ที่มาที่ไปของปัญหา แนวโน้มและผลกระทบที่ส่งผลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาการทำงานการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหของ ผู้คนที่อยู่ในยุคสมัยนั้นๆ นี้ก็คือเหตุผลว่าเหตุใดเราจึงต้องมาศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ เพราะความสำคัญและ ประโยชน์มีดังต่อไปนี้คือ ประวัติศาสตร์ทำให้เราเข้าใจตัวเอง และผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมี ความสุข, ทำให้เราเข้าใจถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ เข้าใจมรดกวัฒนธรรมของมนุษย์, ทำให้เรารู้จักคิดอย่างมี เหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง ในการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน, ที่สำคัญที่สุดประวัติศาสตร์ในอดีตสามารถ นำมาเป็นบทเรียนและประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อป้องกันการผิดพลาดได้

จากบางระจันถึงกุดชุมเมื่อกองศรีฯระวางไพร่

ถ้ามองในแง่ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยที่กำลังเกิดขึ้นใน ๕๐ ปีหรือ ๑๐๐ ปีข้างหน้า นี่เป็นความ พยายามจะกู้ชาติให้พ้นภัยเศรษฐกิจ อยากให้พวกเราจดจำกันไว้ว่าชาวบ้านกุดชุม ถ้าเปรียบกับชาวบ้าน

^๓ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

^๔ เฉลยข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยวิชาสังคมศึกษาเฉพาะเนื้อหา สังคมศึกษา ๖๐๔-๖๐๖ (กรุงเทพมหานคร: หก.ไอทีเอนเทอร์พริส, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

บางระจันที่พยายามกู้ชาติครั้งที่ ๒ การกู้ชาติครั้งที่ ๓ คือชาวบ้านกุดชุม^๕ และเรื่องเบี้ยกุดชุมก็ไม่ใช่เรื่องของการพยายามที่จะตั้งรัฐอิสระหรือว่าเป็นการพยายามจะแข็งข้อกับรัฐบาล แต่ความจริงแล้วเบี้ยกุดชุมเป็นเพียงผลที่เกิดจากเหตุ ซึ่งสะสมเป็นเวลานาน ไม่ใช่เกิดจากวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี ๒๕๔๐ เท่านั้น แต่ว่าเกิดมาเป็นสิบๆ ปี ... ชุมชนท้องถิ่นในขณะนี้ที่ทำแบบคล้ายๆ กุดชุมกำลังเป็นพลังที่จะกู้ชาติด้วยซ้ำไป^๖

เมื่อทำการเปรียบเทียบสองเหตุการณ์ชุมชนบ้านบางระจันกับชาวบ้านกุดชุม แทบจะเรียกได้ว่ามีความคล้ายกันประการหนึ่งของเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นกับชาวบ้าน ที่คิดใช้เบี้ยกุดชุมในจังหวัดชัยภูมิ ในปัจจุบันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กับชาวบ้านบางระจันในประวัติศาสตร์ นั่นคือ ความระแวง จากเมืองหลวงหรือศูนย์กลางการปกครองที่มีต่อไพร่หรือชาวบ้าน^๗ สำหรับกรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้นมองว่าชาวบ้านระจันเป็นกบฏไพร่ชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้กรุงศรีฯ ไม่ยอมให้ปืนใหญ่แก่ชาวบ้านระจัน ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ ธนาคารแห่งประเทศไทย มีทัศนคติต่อการใช้เบี้ยกุดชุมที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เองวินิจฉัยว่าเข้าข่ายละเมิดกฎหมายว่า จะก่อให้เกิดความวุ่นวายสับสนและก่อความไม่สงบทางเศรษฐกิจได้ และหากมีการใช้เบี้ยอย่างแพร่หลายพร้อมเกิดการพังทลายของระบบการบริหาร โครงการเบี้ยกุดชุมขึ้น ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบและความมั่นคงของเศรษฐกิจในประเทศได้ ซึ่งทางการจึงต้องมีภาระต้องเข้าไปติดตามและควบคุมการดำเนินการดังกล่าวอย่างใกล้ชิด^๘

“เบี้ยกุดชุม” ถูกคิดขึ้นมา โดยชาวบ้าน เพื่อใช้เป็นสื่อกลาง ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในชุมชน ๕ หมู่บ้าน อันประกอบไปด้วย บ้านโสกชุมพล บ้านท่าลาด บ้านสันติสุข บ้านกุดหิน อำเภอกุดชุมและบ้านโคกกลาง อำเภอรามมูล จังหวัดชัยภูมิ เบี้ยกุดชุมมีคุณลักษณะสำคัญคือ ๑) ใช้แลกเปลี่ยนสินค้าในชุมชน ๕ หมู่บ้านนี้เท่านั้น ๒) ไม่มีดอกเบี้ย ไม่ว่าจะถัฟากหรือยืม ๓) ใช้ควบคู่กับเงินบาท ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของสมาชิกสามารถทำได้ ๓ วิธีคือ ใช้เบี้ยเพียงอย่างเดียว, ใช้เบี้ยคู่กับเงินบาท และใช้เงินบาทเพียงอย่างเดียว เช่น การซื้อน้ำเต้าหู้ ๑ ถูง ราคา ๕ บาท ผู้ซื้อจะจ่ายเป็นเงิน ๕ บาท หรือจ่ายเป็นเงิน ๒ บาทกับ ๓ เบี้ย หรือจ่ายเป็นเบี้ยทั้งหมด ๕ เบี้ยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย แต่ ๔) เบี้ยกุดชุมไม่สามารถแลกเปลี่ยนกับเงินบาทได้ ซึ่งแนวคิดนี้เกิดจากการตกผลึกและสรุปบทเรียนของการพัฒนากว่า ๒๐ ปีของชุมชน ในเดือนกันยายน ๒๕๔๒ งานสัมมนา เหลียวหลัง แลหน้างานพัฒนาชุมชน ถูกจัดขึ้นเพื่อสรุปบทเรียนงานพัฒนาของชาวบ้านที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น กองทุน

^๕ รศ. ดร. กนกศักดิ์ แก้วเทพ แสดงความคิดเห็นไว้ในบทความของวัลลภ พิษณุพงศ์ศา “จากบงระจันถึงกุดชุมเมื่อกรุงศรีฯ ระแวงไพร่” โครงการระบบเงินตราชุมชน สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

^๖ ศ.เสนห์ จามริกจากงานเสวนา “เบี้ยกุดชุม: ในฐานะเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓ ณ วัดสวนแก้ว

^๗ อ.นิธิ เอียวศรีวงศ์, จากบทความเรื่องบางระจัน (ตีพิมพ์ในมติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันจันทร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๔๓)

^๘ คำให้สัมภาษณ์ของนายอนุชิต สอนุกุล ผู้บริหารอาวุโสส่วนกำกับสถาบันการเงิน สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธนาคารแห่งประเทศไทย (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓)

^๙ ส่วนหนึ่งของหนังสือแสดงความเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทยในเรื่องเบี้ยกุดชุมที่จะส่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ร้านค้าชุมชน ศูนย์สุขภาพและพัฒนาวัตถุศิลปสมุนไพร การทำเกษตรอินทรีย์ โรงเรียนชาวนาชมรมรักษารัฐธรรมนูญ ศูนย์สาธิตเครือข่ายร้านค้าชุมชน กลุ่มเฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน ฯลฯ ในงานสัมมนาตัวแทนของชุมชนเห็นว่าปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด ที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ขณะนี้และในอีก ๑๐ ปีข้างหน้าก็คือหนี้สิน และทางออกทางหนึ่งก็คือการแลกเปลี่ยนในชุมชน ซึ่งต่อมานำมาสู่การคิดสร้างระบบการแลกเปลี่ยนในชุมชน และคิดทำสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนขึ้นมา ซึ่งก็คือเบี้ยกุดชุม

ดังนั้นในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือหรือทางเลือกอยู่มากมายให้เลือกใช้ ไม่ว่าจะเป็น เกษตรทางเลือก ภูมิปัญญาท้องถิ่น ธุรกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ การแพทย์พื้นบ้าน ตลาดทางเลือก เป็นต้น การที่จะเลือกใช้เครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่ง ต้องคำนึงถึงพื้นฐานและความพร้อมของชุมชน และความเหมาะสมในบริบทของชุมชนนั้นๆ และเครื่องมือเหล่านี้อาจจะต้องใช้ประกอบกัน เพื่อเสริมซึ่งกันและกัน และเบี้ยกุดชุมก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชุมชนเลือกที่จะใช้ เพื่อนำมาเสริมกิจกรรมการพัฒนาที่มีอยู่เดิมในชุมชน ดังนั้นประเด็น ที่เกี่ยวข้องตามมาในเรื่องเบี้ยกุดชุม คือเราต้องทำความเข้าใจและเคารพการตัดสินใจของชาวบ้าน เคารพสิทธิชุมชน และการมีอิสระในการจัดการปัญหาของชาวบ้านเอง^{๑๑}

เราจึงควรปรับวิสัยทัศน์ของเราเสียใหม่ คือการมองไปข้างหน้าอย่างมีสติรู้จักตนเอง รู้ขีดความสามารถและข้อจำกัดของเราโดยเทียบเคียงกับชาติอื่น หมายความว่า ในวิสัยของเราที่จะเตรียมตัวหรือจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้นั้น ควรจะคำนึงถึงอะไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ความเป็นไทยหรือวัฒนธรรมแบบไทย เราทราบคืออยู่แล้วว่าเรากำลังอยู่ในสังคมโลกในสองกระแสใหญ่ ๆ คือ **กระแสการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมการเมืองและเศรษฐกิจ**

วิสัยทัศน์ไทยในสังคมโลก เป็นเรื่องที่เราจะต้องพิจารณาเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินการแก้ไขวิกฤตอย่างชัดเจน ในรอบร้อยปีที่ผ่านมานี้ การก่อตัว-ขยายตัวของรัฐประชาชาติ และการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์สองฝ่ายมีผลทำให้คุณค่าดั้งเดิมของสังคม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน-สังคม ถูกจำกัดโอกาสในการเจริญงอกงาม การขยายตัวของระบบทุนนิยมซึ่งมีระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเป็นรากฐานสำคัญ ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่เป็นความขัดแย้งหลักของสังคมสมัยใหม่ ซึ่งได้แก่ความขัดแย้งระหว่างความเห็นแก่ตัว ผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่ไร้ขอบเขตจำกัด กับจริยธรรมทางสังคม ความพยายามที่จะลดความขัดแย้งนี้ ฝ่ายเสรีประชาธิปไตยเชื่อในการแข่งขันเสรี ที่เปิดโอกาสให้ความเห็นแก่ตัว และผลประโยชน์ส่วนบุคคล ควบคุมตัวเองได้ โดยมั่นใจว่าผลลัพธ์คือ ประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม ความคิดเช่นนี้มีมาตั้งแต่ยุค Adam Smith และต่อมา James Madison ได้แสดงไว้ใน Federalist Papers โดยได้รับการสืบสานเรื่อยมาจนปัจจุบันในแนวคิดของพวกพหุนิยม (Pluralist) อีกฝ่ายหนึ่งคือ ฝ่ายสังคมนิยมก็ได้มุ่งที่จะแก้ปัญหานี้ แต่ด้วยแนวคิดและวิธีการที่ต่างกัน โดยใช้พรรคการเมือง

^{๑๑} วลัยกัญญา พิชญ์หงษ์ศา “จากบางระจันถึงกุดชุมเมื่อกองศรี-ระวางไพร่” โครงการระบบเงินตราชุมชน สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

พรรคเดียวเป็นผู้กำหนดจริยธรรมร่วมทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จ แต่ในที่สุดระบบเอกนิยมเองก็ต้องเผชิญกับปัญหาภายในชนชั้นนำทางด้านจริยธรรมทางสังคมเช่นกัน^{๖๖}

เนื่องจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะในด้านพลังทางการผลิต จริยธรรมทางสังคมจึงคลายความสำคัญลง แต่เดิมนุชนัยเราต้องต่อสู้เผชิญกับธรรมชาติ ต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับกฎธรรมชาติ การปรับตัวในอดีตอันไกลโพ้นจึงเป็นการปรับตัวทางด้านชีวภาพ แต่ต่อมาการปรับตัวเป็นการปรับตัวของพลังสังคมทางการผลิต ซึ่งทำให้มนุษย์เราต้องมารวมกลุ่มกันอย่างที่เรียกว่า “สัตว์สังคม” ภัยอันตรายและการทำลายที่มนุษย์เราในชุมชนต่างๆ มีร่วมกัน จึงมีทั้งที่มาจากธรรมชาติและจากวิถีชีวิตทางการผลิต จริยธรรมทางสังคมมีความสำคัญก็เพราะพลังทางการผลิตยังไม่พัฒนา สภาพการดำรงชีวิตยังอยู่ในลักษณะที่มีความขัดสนไม่เพียงพอ และไม่มีการแข่งขันกันมากนัก ไม่มีส่วนเกินทางการผลิต ไม่มีกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินส่วนบุคคล การมีการแข่งขันกันมากขึ้น ก่อให้เกิดการลดต่ำลงของพลังด้านจริยธรรมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ครั้งหลังของศตวรรษที่ ๑๘ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนจากระบบทุนนิยมแบบพาณิชยกรรมไปเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรม ทำให้การผลิตสินค้าเป็นการผลิตที่โรงงานห่างไกล ไปจากถิ่นที่อยู่บ้านเรือนของผู้ใช้แรงงาน คนเราต้องพึ่งค่าจ้างแรงงานเป็นรายได้หลักในการดำรงชีวิต กำไรและการหาเงินกลายเป็นมูลเหตุจูงใจที่สำคัญที่สุดในการประกอบการในระหว่างศตวรรษที่ ๑๕ การปฏิวัติอุตสาหกรรมและการขยายตัวของระบบทุนนิยมเกิดขึ้นโลกตะวันตก ในญี่ปุ่นและรัสเซีย สำหรับไทยเรานั้น การขยายตัวของระบบทุนนิยมเป็นไปอย่างเชื่องช้า ในระยะแรกเป็นการขยายตัวของทุนนิยมพาณิชยกรรม ส่วนการขยายตัวของทุนนิยมอุตสาหกรรมของเราเกิดขึ้นในระยะห้าสิบปีที่ผ่านมา^{๖๗} และนี่ก็คือต้นตอของสาเหตุที่เรื้อรังมานาน โดยที่เราคาดไม่ถึงมาก่อนนั่นเอง

แนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียงสอดคล้องเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในช่วงเวลาแห่งวิกฤตเช่นนี้ พระราชดำรัสได้ชี้ให้เห็นสาเหตุของปัญหา วิธีแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งหากชาวไทยพึงน้อมรับมาศึกษา ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะเป็นแนวคิดที่ทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคของชาติในช่วงวิกฤติได้อีกแนวหนึ่ง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตเศรษฐกิจนั้นได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางและฉับพลันต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย จนเกิดปัญหาตามมามากมาย อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาผู้หญิงและเยาวชน รวมทั้งปัญหาพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ไปจากคุณลักษณะไทยดั้งที่เคยยอมรับยกย่องว่าเป็นค่านิยมและคุณธรรมที่ดีงาม^{๖๘} ได้แปรเปลี่ยนไปจากอดีต จนหลายต่อหลายคนเกิดความวิตกกังวลว่า หากคนไทยโดยเฉพาะเยาวชนมีค่านิยมและคุณธรรมที่ผิดแผกไป ปัญหาของสังคมย่อมเลวร้ายลง และไม่สามารถพัฒนาสังคมประเทศชาติ

^{๖๖} ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช จากหนังสือสรุปการสัมมนา “โครงการประชัญเพื่อแผ่นดิน ครั้งที่ ๒ ฐานปัญหาไทยในโลกสากล” วิทยาลัยเทคโนโลยีในสังคมโลก (ราชบัณฑิตยสถาน กระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๓)

^{๖๗} อ้างอิงถึงแล้วใน ๑๑

^{๖๘} วารสารศุโขทัยธรรมาราช, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๔๓

ให้เจริญก้าวหน้าได้ จำเป็นที่จะต้องเร่งรีบปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมและคุณธรรมแก่เยาวชน ให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือเป็น “บัณฑิตอุดมคติไทย” ที่มีทั้งความรู้คู่คุณธรรม อันยังประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาชีวิตของตนเองและต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติให้ก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศต่อไป ดังจะเห็นได้ว่าการตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ทำให้มีแนวคิดและแนวปฏิบัติเพื่อให้ครูอาจารย์สอนคุณธรรมสอดแทรกในวิชาต่างๆ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และจัดทำรายวิชาใหม่ๆ ที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีความรู้เชิงวิชาการ และมีคุณลักษณะไทยที่เหมาะสมในภาวะวิกฤติทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน

ภาวะวิกฤตความจนในสังคมไทย วิกฤตที่ดินเกษตรกรรม

ก่อนอื่นต้องมีการจำแนกความจนของคนในประเทศไทยออกเป็น ๒ พวกคือ ประเภทแรกคณจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีรายได้ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คำนวณว่าประชาชนควรมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ ๗๐๐ บาทจึงจะเพียงพอในการจ่ายค่าครองชีพ หรือปีละ ๘,๔๐๐ บาท เกณฑ์การตัดสินคนยากจนจึงอยู่ที่ผู้มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty line) นั้นเอง กับคณจนประเภทที่สอง คือ คนรวยที่มีทุกอย่างทุกอย่างแต่ไม่เคยพอใจในสิ่งที่ตนมี แม้จะร่ำรวยเงินทองแต่จิตใจก็ยังยากจน ขาดแคลน เป็นผู้มีธนทรัพย์แต่ขาดแคลนอริยทรัพย์ ซึ่งได้แก่ สីล หิริ โอตต ปะ พาหุสัจจะ จาคะ ปัญญา ณ ที่นี้เรากล่าวถึงสาเหตุที่คณจนประเภทแรกคือถูกจำกัดมาให้เป็นอย่างนี้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ

๑. ต้องพึ่งพาธรรมชาติและดินฟ้าอากาศ เมื่อผลผลิตเสียหาย เกษตรกรก็จะขาดรายได้ ทำให้ต้องเป็นหนี้สินทั้งกับเจ้าหนี้ในระบบคือธนาคารและเจ้าหนี้นอกระบบคือพ่อค้านายทุน
๒. การขาดปัจจัยการผลิต คือขาดที่ดินทำกิน และภาวะหนี้สินรุมเร้าทำให้ต้องนำที่ดินไปจำนอง ต้องยืมหรือเช่าที่ประกอบเกษตรกรรม
๓. การขาดอำนาจต่อรอง พ่อค้าจึงได้เปรียบ กลายเป็นผู้กำหนดราคา ทางเดียวที่เกษตรกรจะมีอำนาจต่อรองเหนือพ่อค้าได้นั้นคือจะต้องรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร
๔. การขาดความรู้และทักษะ จำต้องรับงานที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ เมื่อรายได้ไม่พอเพียงก็มีผลไปถึงการได้รับการศึกษาของบุตร สุขอนามัยที่ต่ำ เป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ
๕. การขาดความขยันหมั่นเพียร ขาดอิทธิบาท ๔ ซึ่งได้แก่ ฉันทะ-รักงาน, วิริยะ-สู้งาน, จิตตะ-ใส่ใจในงาน และวิมังสา-ทำงานด้วยปัญญา
๖. การขาดการประหยัดและอดออม ใช้เงินเกินกว่ารายได้ มีค่านิยมที่ผิดในการบริโภค
๗. ภาวะเศรษฐกิจ ที่หดตัวและถดถอย ซึ่งทำให้คนต้องถูกปลดออกจากงาน และว่างงานเป็นจำนวนมากขึ้น อันเป็นผลพวงมาจากการขาดสภาพคล่องทางการเงินนั่นเอง
๘. การมัวเมาบายมุข การพนัน สุรา และยาเสพติด

ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี ๒๕๔๐ และ ภาวะวิกฤตหนี้สินระหว่างประเทศ

ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี ๒๕๓๓ - ๒๕๓๘ มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๘ อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจไทยได้ชะลอตัวลงในปี ๒๕๓๘ และได้หดตัวลงอย่างมากในปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๔๑ ตามลำดับ อัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงแรกนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลจากการกู้ยืมเงินของภาคเอกชนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยในช่วงปี ๒๕๓๓ - ๒๕๔๐ ประเทศไทยมีช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนเป็นลบ (หรือขาดทุนบัญชีเงินสะพัด) ดังนั้นเงินทุนนำเข้าจากต่างประเทศจึงมีความสำคัญในช่วงระยะเวลานั้น สัญญาณอันตรายของการเกิดวิกฤตการณ์ได้เริ่มแสดงให้เห็นจากการผิมนักชำระหนี้ของลูกหนี้ภาคเอกชนบางรายในช่วงครึ่งหลังของปี ๒๕๓๘ และจากการที่ภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีกำลังการผลิตส่วนเกิน ในขณะที่ระบบการรับประกันความเสี่ยงโดยอ้อมเพื่อป้องกันความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและแนวคิดที่ว่าสถาบันการเงินจะถูกปกป้องไม่ให้ล้มโดยทางการจะช่วยเหลือสถาบันการเงินไปเรื่อยๆ โดยไม่ปิดบริษัท เมื่อภาวะความไม่แน่นอนได้เพิ่มสูงขึ้นในปี ๒๕๔๐ ส่งผลให้ผู้ฝากเงินและเจ้าหน้าที่สถาบันการเงินเริ่มถอนเงินฝากและเรียกคืน ยกเลิกวงเงินกู้หมุนเวียน พร้อมทั้งเรียกคืนเงินกู้ระยะสั้นออกจากประเทศไทย โอกาสของการเกิดวิกฤตการณ์มีความเป็นไปได้สูงขึ้นซึ่งเห็นได้จากภาวะส่งออกที่ชะลอตัวลงอย่างมากนับจากกลางปี ๒๕๓๘ ตลอดจนการขาดดุลบัญชีเงินสะพัดถึง ๕ เดือนติดต่อกันส่งผลให้เงินทุนสำรองทางการระหว่างประเทศที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีจำนวนลดน้อยลง ขณะเดียวกันก็ได้เกิดการเก็งกำไรและโจมตีค่าเงินบาทอย่างหนักในเดือนกุมภาพันธ์และเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๐

ทางรัฐบาลจึงประกาศลอยตัวค่าเงินบาทพร้อมกับขึ้นอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมแก่สถาบันการเงิน เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ “วิกฤตการณ์เศรษฐกิจครั้งนี้เป็นวิกฤตการณ์ทางการเงิน (Finance crisis) เพราะภาพที่ถูกกระทบแบบฉับพลันก็คือ ภาคที่เก็งกำไรและเกี่ยวข้องกับการเงิน วิกฤตครั้งนี้อยู่ภายใต้แม่แบบการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เรียกว่า export-oriented growth เป็นวิกฤติทางโครงสร้างและมีความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (structural violence)”^๔

นับว่าเป็นวิกฤติที่ร้ายแรงยิ่งกว่ายุคเผด็จการก็ว่าได้ เพราะนำไปสู่การลดค่าเงินบาท และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาการว่างงานในประเทศไทยและอีกหลายประเทศในแถบเอเชียและลาตินอเมริกา ตั้งแต่กลางปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา^๕ ได้ทำให้คนเริ่มตั้งคำถามว่า การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมตะวันตก คงไม่ใช่ทางเลือกเดียวที่มีอยู่แน่ เพราะว่าการพัฒนาในแนวทางนี้จึงทำให้เราเองต้องประสบกับวิกฤติ

^๔ “วิกฤตการณ์ทางการเงินปี ๒๕๔๐ และมาตรการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ของทางการ” ในวิกฤตการณ์เศรษฐกิจการเงินของประเทศไทยและแนวทางแก้ไขปัญหา ๒๕๔๐ - ๒๕๔๕: บทบาทและหน้าที่ของ ปรส. (กรุงเทพฯ: องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน, มิถุนายน ๒๕๔๕) หน้า ๑ - ๓.

^๕ อีรณาท กาญจนอักษร, “ทุนนิยม ความเหลื่อมล้ำ และวิกฤติแรงงาน” ในทุน รัฐ แรงงาน วิกฤติและการต่อสู้ (กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด, สิงหาคม ๒๕๔๒) หน้า ๒๑๘.

เศรษฐกิจและสังคมตามมาในที่สุด แม้ว่าในภายหลังเราจะแก้ปัญหาภายใต้กรอบเดิมโดยอยู่ในกรอบของ IMF ก็ตาม ก็ยังทำให้คนตกงานเพิ่มขึ้น เป็นหนี้สินท่วมตัว ล้มละลาย รายได้ลดลง เดือนร้อน และมีความเครียดสูง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เฮอร์ดอเอาเปรียบ พร้อมทั้งมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงอย่างเห็นได้ชัด

ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อสังคม วัฒนธรรม และความรุนแรงทางการเมือง

วิถีชีวิตที่คลุกเคล้าอยู่กับฐานเศรษฐกิจฟองสบู่และสังคมบริโภคนิยม นำไปสู่จิตวิญญาณฟองสบู่ และวัฒนธรรมบริโภคนิยม ส่งผลให้ท่าทีทางการเมืองของคนชั้นกลางมีลักษณะอ่อนไหว ฉาบฉวย คล้อยตามผลประโยชน์และโอกาสเฉพาะหน้า มากกว่ายึดมั่นหลักการใดตายตัว^{๖๖} ดังนั้นท่าทีที่แสดงออกถึงแม้ถูกโกงชาติถึง ๖๐ ล้านบาท แต่เมื่อเขาออกเงินนี้มาหารด้วยจำนวนประชากรไทย ๖๐ ล้านคนแล้ว ก็ตกแก่คนละ๑ บาทเท่านั้น จึงไม่มีใครใส่ใจที่จะมาคิดตามดูแลเงิน ๑ บาทของเขา แต่ในทางกลับกัน การโกงนี้ได้สร้างความร่ำรวยให้กับเหล่าทราซเป็นเงินถึง ๖๐ ล้านบาท^{๖๗} ข้อความนี้แสดงให้เห็นเป็นอย่างดีต่อความละเลยต่อสิทธิอันพึงได้ของกลุ่มคนระดับนี้ไปเสียแล้ว แม้ว่าจะมีการณรงค์และปราบปรามการคอร์รัปชันกันอยู่ทุกยุคทุกสมัย แต่ดูเหมือนว่าบ่อนทำลายชาติที่เปรียบเสมือนปรสิติดที่อาศัยอยู่ในร่างกายมนุษย์ ถ้าไม่กินยาขับพยาธิก็เห็นจะไม่หมดไปเสียที

สำหรับประชากรระดับล่างของประเทศที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นชาวไร่ชาวนาถึง ๘๐ % และการเกษตรกรรมจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นสำคัญ ขาดการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ปัญหาสำคัญของเกษตรกรไทยคือ การขาดที่ดินเป็นของตนเอง ต้องเช่าผู้อื่น และส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีหนี้สิน ในอดีตประเทศไทยได้พยายามก้าวจากประเทศเกษตรกรรมและกำลังพัฒนา ไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Country: NIC)^{๖๘} โดยเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากการใช้ความสำคัญกับภาคเกษตรกรรมไปสู่การให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรมแทน

ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสมัยรัชกาลที่ ๗ ทรงคืนอำนาจให้แก่พสกนิกร เพื่อให้มีการปกครองแบบประชาธิปไตยก็มีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองขึ้นมาเป็นครั้งคราว และเหตุการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมานั้น ก็ทำให้เศรษฐกิจของประเทศชะงักงัน และเกิดความเสียหายอย่างมหาศาล รวมทั้งยังได้รับการประท้วงจากนานาประเทศอีกด้วย พบว่าในระยะหลังๆ การปฏิวัติรัฐประหารได้เสื่อมถอยลงจากบรรยากาศการเมืองไทย เพราะความตื่นตัวทางการเมืองของคนไทยมีมากขึ้น จึงไม่อาจ

^{๖๖} วิทยากร เชียงกุล, “๓๐ ปี ภายหลังยุค “ฉันทมาหาความหมาย” เรารื่นรู้อะไร และควรจะทำอะไรกันต่อไป” ใน ทางออกประชาชน (กรุงเทพฯ: บริษัทชนนิยม จำกัด ๒๕๔๒), หน้า ๑๗

^{๖๗} ดร.เกษียร เตชะพีระ, สัญญาณเดือนคนชั้นกลางไทย ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๓.

^{๖๘} วุฒิพงษ์ เจริญจริยวัฒน์, คู่มือทราซ, มิถุนายน ๒๕๔๓.

^{๖๙} การเมืองและการปกครองของไทยสรุปฉบับพิเศษ PS๑๑๐ (กรุงเทพมหานคร: ชมรมลูกท้อขุนประยุทธ์, ๒๕๔๕) หน้า ๘

กล่าวได้ว่าคนไทยขาดสำนึกในการเมือง นอกจากนี้การตื่นตัวในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งกลายเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้หลายประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร โดยถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจประท้วงหรือต่อต้านด้วยการตัดความสัมพันธ์ทางการค้า การต่างประเทศ หรือลดความช่วยเหลือตามโครงการความร่วมมือต่างๆ

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหรือวิกฤตทางการเมืองนี้ ให้สังเกตเกี่ยวกับการล้มเลิกรัฐธรรมนูญกันบ่อยในประเทศไทย อันเป็นเพราะด้วยการ ไม่ยอมรับเจตนารมณ์หรือหลักการบางอย่างของรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้อยู่ การเคยชินกับอำนาจเผด็จขาด หรือการขาด “รัฐธรรมนูญนิยม”^{๑๐} การแตกแยกในกลุ่มผู้นำเอง จนกระทั่งเราได้ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ร่างโดย “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” (สสร.) และถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน กระบวนการยกร่างนั้นจะมีคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์ ทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการยกร่างมากที่สุด จุดมุ่งหมายสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้อยู่ที่ ต้องการให้เป็นพื้นฐานในการ “ปฏิรูปการเมือง” โดยต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนเป็นสำคัญ รูปแบบก็คือการกำหนดโครงสร้างและระบบการใช้อำนาจรัฐเสียใหม่ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิควบคุมและตรวจสอบได้อย่างแท้จริง อันเป็นการป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจการปกครองบ้านเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องในทางที่มิชอบ

เราได้ทำอะไรไปแล้วบ้างกับวิกฤตของประเทศ

เราได้เห็นวิธีการฟื้นฟูเศรษฐกิจในหลายแบบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นชูครีดี เอาเปรียบแรงงาน ปลดคนงานออก และการที่กลุ่ม “คนรวย” นายทุน สมคบกับนักการเมืองบางกลุ่มบางพวกพยายามเข้าครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนที่ดินทำกินที่เหลืออยู่เพียงน้อยนิดไว้ในกำมือ เมื่อคนจนไม่มีที่ดินทำกินอันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดเสียแล้ว การจะทำเกษตรพึ่งพาตนเองก็เป็นไปได้ยาก^{๑๑} แต่การเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพึ่งตนเองในภาวะวิกฤตเช่นนี้ กลับไม่ได้รับการขานรับจากสังคมวงกว้างมากนัก เพราะสังคมไทยยึดมั่น ในแนวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมานาน จนฝังรากลึก ตั้งแต่ก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับอีกทั้งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยก็ “ละเลยคนจน อุ้มคนรวย” มาโดยตลอด บุญเต็ม ชัยลา ผู้นำชุมชนเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเล็อก บ้านดงบัง อ.แวงใหญ่ จ.ขอนแก่น เห็นว่า “อำนาจรัฐ เป็นอุปสรรคสำคัญของแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม รัฐบาลจำกัดสิทธิของประชาชน ในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน

^{๑๐} อ้างถึงแล้วใน ๑๕, หน้า ๒๒.

^{๑๑} สมภพ บุญนาค นักพัฒนา ตัวแทนองค์กรเอกชนจากกลุ่มประชาคมจังหวัดขอนแก่นได้ให้ทรรศนะไว้ในโครงการ เสวนาประชาสวัสดิการ ในหัวข้อ “คนจนจะดูแลคนจนอย่างไร” (www.thaitopic.com: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ภาค๑ (อีสานตอนกลาง), ๖ มกราคม ๒๕๕๔)

แม่น้ำ ทำให้ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพในท้องถิ่นตนเองได้”^{๒๒} แสดงให้เห็นว่าในการจัดการแก้ไขวิกฤตในระยะเริ่มแรก ไม่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น รังแต่จะสร้างปัญหาเข้ามาซ้ำเติมด้วยซ้ำไป

ความเจริญของกรุงเทพฯ จึงทำให้เกิดการอพยพของประชากรจากชนบทเข้ามาสู่เมืองหลวงเป็นจำนวนมาก โดยมีเป้าหมายต่างๆ เช่น เพื่อส่งบุตรหลานมาศึกษาเล่าเรียน เพื่อมาประกอบอาชีพ ฯลฯ ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบทต่างก็มีปัญหา แต่ปัญหาของสังคมเมืองมักได้รับการตอบสนองมากกว่า ดังนั้นคนในสังคมชนบทซึ่งไม่ค่อยมีที่พึ่งในการรับรู้และช่วยแก้ไขปัญหามากนัก ปัญหาที่เกิดในชนบทแม้จะได้รับการบำบัดโดยรัฐบาล แต่วิธีการแก้ปัญหาที่ทำจากส่วนกลางนั้น มักจะเป็นไปตามแบบแผนเดียวกันในลักษณะที่ใช้ระบบราชการเป็นตัวจักรในการแก้ปัญหา จึงทำให้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะปัญหาในแต่ละท้องถิ่น ไม่เหมือนกัน อีกทั้งผู้วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหาจากส่วนกลางขาดความรู้ ความเข้าใจ ในปัญหาที่แท้จริงของท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากคนในชนบท ต่างจังหวัด รวมตัวกันประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ มากมายที่เค้าควรจะได้รับในฐานะประชาชนคนไทยคนหนึ่ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบกับวาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤติเพื่อฟื้นฟูชาติของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และมีมติให้หน่วยงานต่างๆ นำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายและการปฏิบัติงานสำหรับการวิจัยเพื่อการฟื้นฟูต่อไป นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้ดำเนินการต่อเนื่องโดยจัดประชุมระดมสมอง นักวิชาการสาขาวิชาต่างๆ จนได้ข้อสรุปเป็นหัวข้อการวิจัยที่จำเป็นเร่งด่วนที่ต้องรีบเร่งดำเนินการและกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์สำหรับการวิจัยในระยะยาว หนึ่งในแกมิตการวิจัยเพื่อฟื้นฟู^{๒๓} คือการปฏิรูปและฟื้นฟูสังคม โดยการสร้างคุณค่า (ค่านิยม) และจิตสำนึกใหม่

โดยทั่วไป คนเรามักจะมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมีต้นเหตุมาจากวิกฤตทางเศรษฐกิจของบ้านเมือง โดยแท้จริงรากเหง้าของปัญหาทั้งปวงเกิดที่ “คน” เกิดจากปัญหาในเชิงคุณค่า (ค่านิยม) และจริยธรรม (คุณธรรม)^{๒๔} ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในด้านอื่นๆ ตามมา จนถึงขั้นมีการละเมิดชีวิตซึ่งกันและกัน ปัญหาค่านิยมและคุณธรรมจึงเป็นเรื่องที่ควรเร่งปรับปรุงแก้ไขให้ “คน” มีคุณค่าของความเป็น “มนุษย์” โดยปลูกฝังและสร้างเสริมให้คนไทยมีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติของ “ลักษณะไทยที่พึงประสงค์” เหมาะสมกับกาลเวลาและยุคสมัย นั่นคือให้คนไทยมีค่านิยม มีคุณธรรม โดยให้มีจิตสำนึกใหม่ที่น่าไปปฏิบัติได้จริงในชีวิต และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตในทุกๆ ด้าน

^{๒๒} อ้างถึงแล้วใน ๑๖

^{๒๓} ๕ มิติการวิจัยเพื่อฟื้นฟูชาติ ประกอบด้วย มิติการสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม การปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน การปฏิรูประบบรัฐ การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม การปฏิรูปกฎหมาย การวิจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

^{๒๔} สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๒ หน้า ๑๗-๘

ค่านิยม เป็น “สิ่ง” ที่คนสนใจ ต้องการจะได้ ต้องการจะเป็น หรือต้องการให้กลับกลายเป็น “สิ่ง” ที่คนเชื่อว่าต้องทำ ต้องปฏิบัติ บูชายกย่อง หรือมีความสุขที่ได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ^{๒๕} ค่านิยมจึงครอบคลุมทั้งวัตถุสิ่งของ ความคิดนึกภายในจิตใจ อุดมคติและการกระทำ นอกจากครอบครัวจะมีส่วนสำคัญในการสั่งสอน อบรม ให้เยาวชนมีค่านิยมและคุณธรรมที่ดีงามแล้ว สังคมก็มีบทบาทและอิทธิพลที่ทำให้บุคคลมีค่านิยมตามที่สังคมนั้นๆ ขอมรับด้วย เช่น มีความเสียสละ มีวินัย มีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ไม่มัวเมาในอบายมุข ฯลฯ สังคมจะกำหนดค่านิยมของคนในสังคมโดยผ่านวัฒนธรรมของกลุ่มคน ชุมชนในสังคมนั้นๆ หรือจากวัฒนธรรมต่างชาติ โดยที่การปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมก็ไม่ได้จำกัดหรือถูกกำหนดจากศาสนาหรือธรรมะ คำสั่งสอนต่างๆ แต่อย่างไร

คุณธรรม คือหลักธรรมที่สร้างให้คนรู้สึกผิดชอบ ชั่วดี ปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่ดีงาม อันเป็นคุณลักษณะของคนในสังคม ซึ่งมักจะกำหนดโดยคำสอนหรือธรรมะในศาสนา ซึ่งการปฏิบัติตามคำสอนนั้นถือเป็นคุณธรรมประจำตัวของผู้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัดทุกคน^{๒๖}

อาจกล่าวได้ว่าคุณธรรมที่พึงประสงค์ของคนไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา ดังพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท มีสาระสำคัญที่มีที่มาจากพุทธธรรม พระราชทานเป็นแนวความคิดให้พสกนิกรได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมในพุทธศาสนาที่มีต่อคนไทยและชาติไทย โน้มนำให้นำมาปฏิบัติและใช้แก้ปัญหาสังคม ดังที่คุณธรรมของคนไทยได้มีส่วนอย่างสำคัญ นำมาใช้รักษาอิสรภาพและความเป็นไทยได้อย่างมั่นคง ยาวนานมานับร้อยปี ประชาชนจะต้องชวนช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะของคน

ดังพระบรมราโชวาทที่ปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมและคุณธรรมในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในปี ๒๕๓๕-๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย ค่านิยมที่ปรากฏในพระบรมราโชวาทดังที่พระราชทานแก่บัณฑิตในช่วงปีนั้นเอง กล่าวถึงค่านิยมที่เด่นชัดในเรื่องของการพัฒนาตนเอง โดยมุ่งเน้นให้เกิดผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวม และค่านิยมอีกประการหนึ่งที่ทรงมีพระราชดำรัสไว้ชัดเจน คือ ค่านิยมของการเป็นบัณฑิตแท้

๑.ค่านิยมในการพัฒนาตนและพัฒนาสังคม พระบรมราโชวาทแสดงถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคง ก็คือการพัฒนากำลังคนให้เป็นบุคคลดี มีทั้งความรู้ความสามารถในทางวิชาการ มีจรรยาบรรณวิชาชีพ และเป็นคนที่ปฏิบัติดี เพื่อสร้างสรรค์ประเทศชาติให้มั่นคงเป็นปึกแผ่น ดังพระบรมราโชวาทบางตอนดังนี้

“...หญ้านั้นมีทั้งหญ้าที่เป็นวัชพืชซึ่งเป็นโทษ และหญ้าที่มีคุณค่าอย่างหญ้าแฝก ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ดินและน้ำ เพราะมีรากที่ยังลึกแผ่กระจายลงไปตรงๆ ทำให้อุ้มน้ำและยึด

^{๒๕} คณะอนุกรรมการฯ ๒๕๒๘ หน้า ๑ - ๓

^{๒๖} วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพฯ: ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๔๓), หน้า ๓๔-๔๖.

เหนียวดิน ได้มั่นคงและมีลำต้นชิดติดกันแน่นหนา ทำให้ดักตะกอนดินและรักษาหน้าดินได้ดี คนเราก็เช่นเดียวกัน มีทั้งบุคคลที่มีชีวิตอยู่โดยเปล่าประโยชน์และบุคคลที่มีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า ต้นหญ้าจึงเป็นบทเรียนได้อย่างดีเลิศ สำหรับนำมาพิจารณาเทียบเคียงให้เป็นคติในการดำเนินชีวิตของบุคคล ว่าควรจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ซึ่งอยู่ ณ ที่ใดก็มีแต่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ที่นั้น หรือควรจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรบ้างซึ่งมีแต่สร้างสรรค์ประโยชน์และความมั่นคงเป็นปึกแผ่นให้แก่ดินและแผ่นดินอันเป็นที่อยู่อาศัย...^{๒๖}

๒. คำนิยามของการเป็นบัณฑิตแท้ เนื่องความในพระบรมราโชวาทแสดงถึงคำนิยามที่มีต่อ “บัณฑิต” ที่เหมาะกับยุคสมัย (หรือ “บัณฑิตไทยในอุดมคติ”) จำแนกได้ ๓ ด้าน คือ

๒.๑ คุณลักษณะของบัณฑิต บัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการ นอกจากนี้ยังได้รับการฝึกฝนอบรมให้เป็นผู้มีคุณธรรม จึงเป็นที่ยอมรับยกย่องจากสังคม

๒.๒ ภาระหน้าที่ของบัณฑิตในภาวะวิกฤติ สังคมคาดหวังให้บัณฑิตผู้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าและสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง “...บัณฑิตจะต้องสำเหนียกตระหนกอยู่เสมอ ว่าตนเองมีความรับผิดชอบอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติงานของตัวร่วมกับผู้อื่น และประสานประโยชน์กับทุกฝ่ายให้ได้ผลพร้อมทุกส่วน เพื่อนำพาประเทศชาติของเราให้ก้าวถึงความวัฒนาสถาพร อันเป็นจุดประสงค์ร่วมกันของคนไทยทุกคน...”^{๒๗}

๒.๓ หลักในการปฏิบัติกิจการงานของบัณฑิต เนื่องความในพระบรมราโชวาทได้ชี้แนะแนวทางแก่บัณฑิตเพื่อเป็นหลักในการทำงานให้ประสบความสำเร็จทั้งส่วนตัวและส่วนรวม โดยใช้วิชาความรู้เป็นพื้นฐาน จรรยาบรรณเป็นหลักในการทำงานและศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อปฏิบัติกิจการงานรับใช้และพัฒนาประเทศต่อไป ดังนี้

“...บัณฑิตทั้งหลายนับว่าได้ศึกษาอบรมมาสมบูรณ์รอบด้าน เป็นที่คาดหวังของคนทั่วไปว่าจะเป็นผู้นำหลักวิชาไปสร้างสรรค์ความเจริญและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้แก่สังคมโดยถูกต้อง... วิชาที่เรียนรู้อย่างเป็นความรู้ที่หนักไปทางหลักทฤษฎี... บางอย่างที่เรียนมาส่วนมากเป็นของต่างประเทศ ไม่อาจใช้กับกิจกรรมและสภาพการณ์ในบ้านเมืองเราได้ทั้งหมด ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมให้กว้างขวาง และแก้ไขดัดแปลงให้เหมาะสมตามสภาพการณ์ จะทำการอันใด ควรคิดพิจารณาให้ถี่ถ้วนถี่และทั่วถึง... คิดให้รอบคอบ คิดให้กว้างขวาง และคิดให้ครบถ้วน...”^{๒๘}

พระบรมราโชวาทที่กล่าวถึงคำนิยามในการพัฒนาคนพัฒนาบ้านเมือง และการเป็นบัณฑิตโดยแท้ เป็นแนวพระราชดำริที่พระราชทานแก่บัณฑิต ให้คิดพิจารณาใคร่ครวญด้วยเหตุผลและเกิดความเข้าใจอย่าง

^{๒๖} พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐.

^{๒๗} พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕.

^{๒๘} พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่บัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕.

ลึกซึ้งถึงประโยชน์ที่ย่อมเกิดแก่ตัวบัณฑิตในเบื้องต้น ดังนั้นหากบัณฑิตได้น้อมรับพระบรมราโชวาทและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและในการทำงานอย่างเคร่งครัด บัณฑิตย่อมจะประสบผลสำเร็จได้โดยที่จะสามารถผ่อนคลายความเดือนร้อนจากปัญหาเศรษฐกิจและความทุกข์ยากจากปัญหาที่ประดังมารอบด้าน

พระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ที่พสกนิกรชาวไทยควรได้รับรู้และรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ^{๑๐}

ตลอดระยะเวลายาวนานกว่า ๕๐ ปี พระเจ้าอยู่หัวทรงทุ่มเททรงงานหนักและต่อเนื่องมาโดยตลอด พระองค์ทรงให้ความสำคัญและเน้นหนักไปในเรื่อง การแก้ไขปัญหาพื้นฐานของเกษตรกรที่ยังลำบาก แร่นแค้น ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามสมควรแก่ศักยภาพ เพื่อให้เป็นรากฐานการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการต่างๆ เกิดขึ้นมาได้ ๓ ทางด้วยกัน วิธีการที่หนึ่ง คือ เป็นพระราชดำริของพระองค์เอง วิธีการที่สอง เป็นเรื่องของหน่วยงานราชการแต่ขาดงบประมาณจึงขอพระราชทาน และวิธีการที่สาม โครงการเกือบทั้งหมดนั้นต้องเกิดขึ้นจากประชาชนเหล่านั้น จำแนกได้ดังต่อไปนี้

โครงการหลวง นั้นเป็น โครงการส่วนพระองค์ ที่มีทางภาคเหนือกับชาวเขาเท่านั้น เพื่อลดและเลิกการปลูกฝิ่น แล้วหันมาปลูกพืชต่างๆ ทดแทน

โครงการตามพระราชประสงค์ จะอยู่ในบริเวณ ๒ จังหวัด คือ เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ เช่น หุบกระพงษ์ เป็นโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ หมายความว่า พระเจ้าแผ่นดินมีพระราชประสงค์สิ่งใดก็ทำถวาย

โครงการตามแนวพระราชดำริ เกิดขึ้นเมื่อมี ๒๕๒๔ เป็นต้นมา เมื่อรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ตั้งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ขึ้น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยของพระองค์ ซึ่งจะเป็นหน่วยงานราชการ หน่วยงานองค์กร โดยพระองค์เป็นที่ปรึกษา เมื่อรับสั่งหรือทรงเสนอแนะอะไรแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของนักวิชาการผู้มีบทบาททั้งหลาย ต้องไปพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ ถ้าหากไม่เห็นด้วยเมื่อมีโอกาสถวายงานก็สามารถแลกเปลี่ยนความเห็นได้ตลอดเวลา ทางศูนย์จะได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องการทำกิน ไม่มีน้ำ ทุกเรื่องจะได้รับพระมหากรุณาธิคุณทรงให้แยกแยะตามปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดส่วนใหญ่ ที่เป็นจุดเด่นที่ระบบราชการไม่มี คือ **One Stop Services for the farmers** และ **Doing by Doing** กล่าวคือ โดยทั่วไปในประเทศไทยไม่มีระบบนี้สำหรับเกษตรกร ไม่มีการรวมศูนย์เพื่อแก้ปัญหาให้กับเกษตรกร พระองค์ท่านพยายามที่จะวางระบบดังกล่าวที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นการปฏิวัติปฏิรูประบบราชการแผ่นดินบางกรณี คือ People Central จุดหมายคือ มุ่งไปที่การให้ Service เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการด้านนักคณิตศาสตร์ นักเพาะปลูก นักธรณี เพราะว่ายุ่งเกี่ยวกับดิน น้ำ เมื่อเข้ามาในศูนย์ฯ จะ

^{๑๐} ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ให้สัมภาษณ์ใน "เกษตรยั่งยืน...ตามโครงการพระราชดำริ" วารสารการประปานครหลวง น้ำกiosk (กรุงเทพมหานคร)

พบเจ้าหน้าที่ทุกหน่วย ณ จุดแรกของศูนย์เลย สำหรับ Doing by Doing นั้น มาจากประชาชนที่มีเครือข่าย เรียนที่ไหน รู้อะไร หรือไม่รู้อะไรก็ได้ เพราะพระองค์วางนโยบายขบวนการเรียนรู้มาสัมผัส มาเรียนรู้จาก ของจริง การปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นจุดแข็งของระบบนี้ นอกจากนี้ที่ศูนย์มีการตอบสนองทางด้านวิชาการเช่น มีการค้นคว้าวิจัย (Research) และห้องปฏิบัติการ ให้ด้วย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนในแต่ละภูมิภาค โดยแต่ละศูนย์ จะมีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ การทำมาหากิน และขนบธรรมเนียมประเพณี พระราชดำริที่ทรงเน้นจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเกษตร โดยกิจกรรมหลักของแต่ละศูนย์ ที่ใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่และทรงเน้นให้ใช้หลักการที่สอดคล้องกับการเกษตรแบบยั่งยืน ตัวอย่างแห่งความสำเร็จนี้ได้แก่ ศูนย์การศึกษาการพัฒนาเขานินชอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ละโว้, ศูนย์การศึกษาการพัฒนาพิภพหองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.นครราชสีมา, ศูนย์การศึกษาพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.จันทบุรี, ศูนย์การศึกษาพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สกลนคร, ศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงใหม่ และศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เพชรบุรี ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คือ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” ของการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ อันเป็น “ต้นแบบ” คือ ประวัติศาสตร์และปฏิบัติการอันทรงคุณค่า เพื่ออนุชนรุ่นหลังจะได้รับทราบถึงพระราชกรณียกิจ อันเป็นคุณูปการยิ่งใหญ่แก่ประเทศชาติและประชาชนสืบไป ทั้งนี้ขอยกตัวอย่าง โครงการตามแนวพระราชดำริต่างๆ เช่น

ทฤษฎีใหม่ “...ทฤษฎีใหม่มีไว้สำหรับป้องกันความขาดแคลน ในยามปกติก็จะทำให้ร่ำรวยมากขึ้น ในยามที่มีอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวได้รวดเร็ว โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป...”^{๑๑๑}

หญ้าแฝก “...ให้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝก ซึ่งจะช่วยทั้งการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยรากของหญ้าแฝกจะอุ้มน้ำไว้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความชุ่มชื้นในดิน อันจะสามารถปลูกพืชอื่นๆ...”^{๑๑๒}

แก้งัดดิน “...การใช้น้ำจืดชะล้างกรวดออกจากดินนั้น แสดงว่าน้ำจืดสามารถช่วยปรับปรุงฟื้นฟูดินให้มีคุณภาพดีขึ้น จนใช้ปลูกข้าวได้ สมควรขยายผลนำไปแนะนำเกษตรกร...”^{๑๑๓}

เมืองเกษตรทดลอง “...ขอให้ถือว่าโรงงานนี้เป็นโรงงานตัวอย่าง ใครอยากได้ความรู้ ใครอยากที่จะทำการโคนมให้สำเร็จ ให้ก้าวหน้า และเป็นประโยชน์แก่ต้นแก่เศรษฐกิจของบ้านเมือง ก็ให้มาดูกิจการได้ทุกเมื่อ...”^{๑๑๔}

^{๑๑๑} คัดคัดตอนจากพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้า ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘.

^{๑๑๒} พระราชดำรัสตอนหนึ่งจากหนังสือ “แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์ฯ พ.ศ. ๒๕๔๐.

^{๑๑๓} อ้างถึงแล้วใน ๑๒

^{๑๑๔} คัดคัดตอนจากพระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในพิธีเปิดโรงงานนมผง “สวนดุสิต” ณ บริเวณสวนจิตรลดา วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

เครื่องดักหมอก “...แผงดักหมอกควรจะออกแบบให้สามารถรับน้ำได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลังของแผง การติดตั้งแผงควรพิจารณาทิศทางของลม และตั้งขวางทางลมเพื่อดักหมอกและน้ำค้าง...”^{๕๔} ๔ น้ำ ๓ รส
 “...ทำประตูน้ำที่ปากแม่น้ำห่างจากตัวอำเภอปากพ่องประมาณ ๓ กิโลเมตร ก็พิจารณาว่าจะแก้ปัญหาทั้งหมดซึ่งหมายความว่า จะแก้ไขปัญหาดังแต่น้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเค็ม และสามารถที่จะให้ประชาชนมีน้ำบริโภคและน้ำทำเกษตร...”^{๕๕}

ป่า ๑ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง “...ถ้าเราทำ “ป่า ๑ อย่าง” นี้ ซึ่งมีประโยชน์ ๔ อย่าง –ซึ่งประโยชน์ที่ ๔ นี้สำคัญคือ รักษาอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธาร - ชาวบ้านเขาจะรักษาให้เราด้วย...”^{๕๖}

ธนาคารโด - กระบือ “...กิจการของธนาคารกระบือ ขอเรียกว่าโคกระบือเพราะว่ามีโคด้วย จะก้าวหน้า ไปอีกอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้ที่ต้องใช้โคหรือกระบือเป็นสัตว์พาหนะสัตว์ทำการกสิกรรม ได้รับประโยชน์และความสะดวกยิ่งขึ้น...”^{๕๗}

แก้มลิง “...น้ำท่วมลงมา ถ้าไม่ทำ “โครงการแก้มลิง” น้ำท่วมนี้จะประอะไปหมด อย่างที่ประอะปีนี้ประอะไปทั่วภาคกลาง จะต้องทำ “แก้มลิง” เพื่อที่จะเอาน้ำนี้ไปเก็บไว้ เวลาน้ำทะเลขึ้นไม่สามารถที่จะระบายออก...”^{๕๘}

กั้นน้ำขัยพัฒนา “...ได้ให้ช่างเขาทำ ให้ชื่อว่า Surf Boat... ได้ผลดี ใช้เครื่อง ๑ - ๒ แรงม้า ก็จะได้กั้นน้ำขึ้นมาไปรยลงมาทำให้มีออกซิเจนในน้ำ...”^{๕๙}

ขาดทุนเป็นกำไร “Our Loss Is Our Gain” ผลสำเร็จของการดำเนินงานของพระองค์อยู่ที่ความคุ้มค่ามากกว่าต้นทุน “Our Loss” คือสิ่งที่เราเสีย; “Is” คือเป็น; “Our Gain” คือกำไรของเรา...^{๖๐} กล่าวคือความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ไม่ใช่ตัวเงิน ตามหลักเศรษฐศาสตร์จะถือว่าเป็นการลงทุนที่ขาดทุนหรือไม่คุ้มทุน แต่สำหรับพระองค์ท่านแล้ว เป็นการลงทุนที่คุ้มทุน ฯลฯ

อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมายหลากหลายประเภทในปัจจุบัน ล้วนกำเนิดขึ้นด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถ ที่ทรงนำประสบการณ์จากการทรงงานหนักมาตลอดกว่าครึ่งศตวรรษ มาวิเคราะห์ คิดค้น ดัดแปลง และปรับปรุงให้เกิดเป็นผลในการแก้ไขหรือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๕๔} อ้างถึงแล้วใน ๓๒

^{๕๕} พระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนครราชสีมา

^{๕๖} คัดคัดตอนจากพระราชดำรัสพระราชทาน ในวันปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ ณ สำนักงานเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๔

^{๕๗} คัดคัดตอนจากพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะสมาชิกผู้รับนมสดสวนจิตรลดา คณะสมาชิกผู้เลี้ยงโคนม และคณะผู้นำกลุ่มสหกรณ์ ณ บริเวณโรงโคนมสวนจิตรลดา วันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

^{๕๘} อ้างถึงแล้วใน ๓๑

^{๕๙} อ้างถึงแล้วใน ๓๒

^{๖๐} อ้างถึงแล้วใน ๓๑

บรรเทาปัญหาต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยทรงยึดหลักของความเรียบง่าย (Simplicity)^{๔๒} ที่มุ่งเน้นความสมเหตุสมผล การปฏิบัติได้รวดเร็ว แก้ไขปัญหาได้จริง และยืนอยู่บนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาเหล่านั้นถูกถ่ายทอดออกมาในรูปประโยคง่ายๆ ที่คนไทยทุกคนสามารถจดจำเข้าใจ และปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้โดยง่ายในที่สุด แนวพระราชดำริที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การสร้างความรู้ รักสามัคคี และการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน ทำด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีมักจะต่างคนต่างทำ ให้เป็นร่วมมือกันทำโดยสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดแก่ประชาชนได้

การสนองแนวพระราชดำริ

ในอดีตกระทรวงมหาดไทยก็ได้ได้นำพระบรมราชปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงประกอบพิธีบรมราชาภิเษก ๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ ในพระราชดำรัสที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม” อันเป็นที่มาของ “แผ่นดินธรรม” และพระราชดำรัสที่ว่า “เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” อันเป็นที่มาของ “แผ่นดินทอง”

อุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทองจึงเป็นอุดมการณ์ของชาติและเป็นเป้าหมายร่วมกันของคนไทยทั้งชาติ เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สมดุลและผสมผสาน โดยมีการพัฒนาทั้ง ๓ ด้านคือ การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสังคม และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หน่วยราชการและวงการต่างๆ ได้สนองแนวพระราชดำริ โดยกำหนดเป็นนโยบายและโครงการ รัฐบาลได้สนับสนุนการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรที่มีที่ดินจำนวนน้อย แล้วแบ่งออกเป็นสี่ส่วนในสัดส่วน ๓๐-๓๐-๓๐-๑๐ ส่วนที่ ๑ จะเป็นสระเก็บกักน้ำ ส่วนที่ ๒ เป็นพื้นที่ปลูกข้าว ส่วนที่ ๓ ปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ผัก และส่วนสุดท้ายเป็นที่อยู่อาศัย ปราชญ์ผลเป็นที่น่าพอใจ เกษตรกรสามารถปลูกหนี้ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว

สำหรับเศรษฐกิจพอเพียงหรือแบบพึ่งตนเอง (Economic self-sufficiency) เป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่พยายามผลิตสินค้าที่ต้องการ โดยตนเอง เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งตลาดหรือสินค้าของประเทศอื่น แต่ก็สามารถมีข้อเสียได้ในกรณีผลิตทุกอย่างที่ต้องการเองจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงได้เช่นเดียวกัน จึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมด้วย ดังนั้นนโยบายที่เหมาะสม ก็คือ นโยบายแห่งความพอดีระหว่างนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายการแบ่งแยกแรงงาน เป็นเศรษฐศาสตร์สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทา เพียงแต่เน้นนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมุ่งหวังให้เป็นนโยบายเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ ที่มุ่งให้ชุมชนพึ่งตัวเองได้ก็เพียงพอ ในขณะที่เดียวกันเศรษฐกิจพอเพียงควรยึดหลัก “เศรษฐศาสตร์

^{๔๒} คิด สร้าง ทำ เพื่อวันข้างหน้า, ธนาคารกสิกรไทย, ปฏิทินประจำปี ๒๕๔๕

แนวพุทธ” (Buddhist Economics)^{๕๓} คือใช้เทคโนโลยีขนาดกลาง ส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทเพื่อให้ชาวบ้านได้มีงานทำ ไม่ต้องอพยพเข้ามาในเมืองหลวง เมื่อประชาชนมี พออยู่ พอกิน แล้วก็ส่งเสริมให้ อยู่ดี กินดี ด้วย

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ในฐานะอดีตนายกกรรมการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้กล่าวอย่างมีเหตุผลว่า “พระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่รัฐบาล ไม่ใช่กระทรวง สถาบันพระเจ้าอยู่หัวไม่มีมิติไหน หรือข้อบังคับใดให้พระองค์ท่านลงมาทำแบบนี้ แต่เป็นจุดเด่นของสถาบันประเทศเรา พระเจ้าอยู่หัวลงมาทำงาน ใช้ความสามารถส่วนพระองค์ทำงาน ทำราชการ ทำงานหรือราชะ ท่านอุตสาหกรรมลงมาทำ เพราะฉะนั้นหน้าที่ของท่าน ท่านได้แสดงให้เห็นว่าเราดูแล้ว ทำตัวอย่างให้เห็น แต่จะให้ท่านไปรับผิดชอบถูกต้องแล้วหรือ จึงต้องสองข้อมาถามกันตั้งแต่กระทรวงเลยว่า ต้องให้พระองค์ท่านทำเป็นเยี่ยงอย่างเขียวหรือ ในเมื่อทุกท่านต่างก็ชื่นชมกับผลงานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำขึ้นมา เหตุไหนท่านจึงไม่ทำกันบ้างเล่า ในเมื่อเข้ามาในกระทรวงต่างก็ประกาศศักดากันว่ายิ่งใหญ่ประการใด แต่ที่นี่มีใหญ่อยู่องค์เดียวคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนั้นเราจึงควรร่วมกันมีบทบาทสำคัญในการทำงาน และต้องประสานซึ่งกันและกัน เพราะจะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปไม่ได้”

เหล่านี้คือคำพูดที่เราจะลืมไม่ได้ว่า ทุกข์ร้อนที่เกิดขึ้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับพระองค์เลยแม้แต่น้อย แต่พระองค์ทรงเห็นเป็นทุกข์ของพระองค์ทั้งสิ้น แล้วเราละ เราซึ่งเป็นเจ้าของหรือผู้สร้างวิกฤตแห่งทุกข์นี้เอง ทำไมไม่คิดจะดำเนินการแก้ไขปัญหาคงเช่นที่พระองค์ได้ทรงลงมือเป็นตัวอย่างบ้าง

คุณวิทย์กร เชียงกูล^{๕๔} ได้เสนอบทวิเคราะห์การแก้ไขวิกฤตและแนวทางที่น่าสนใจว่าแนวทางการแก้ไขวิกฤตที่สำคัญ คือ ต้องสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งเสียก่อน เพราะเศรษฐกิจ คือ เรื่องการใช้แรงงาน ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ และสนองความต้องการสมาชิกได้มากที่สุด ส่วนเรื่องการเงินเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อการพัฒนาเท่านั้น การแก้ไขวิกฤตจึงต้องมุ่งเน้นที่การปฏิรูปที่ดิน ปฏิรูปการเกษตรและปฏิรูปเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ในทุกด้าน เพื่อกระจายทรัพย์สินและรายได้ ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร สิทธิทางการเมือง และทางสังคมไปสู่คนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึง ทำให้ตลาดใหญ่ในประเทศซึ่งมีประชากรเกือบ ๖๒ ล้านคน เป็นตลาดใหญ่พอที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจจากภายในประเทศเป็นหลักได้

ควรมุ่งช่วยคนจนซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ให้มีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้นก่อน แล้วคนจนส่วนใหญ่ที่พ้นตัวก็จะช่วยคนชั้นกลาง คนรวยให้สามารถลงทุน ขายสินค้าและบริการได้ นั่นก็คือเมื่อเราทำให้คนส่วนใหญ่มีงานทำ มีรายได้ ธุรกิจก็จะเคลื่อนตัว ขายของใช้หนี้ได้ เศรษฐกิจที่ตกต่ำก็จะกระเตื้องขึ้นได้ ปัญหา

^{๕๓} อี. เอฟ. ชุมกเกอร์ ในหนังสือเรื่อง Small is beautiful

^{๕๔} วิทย์กร เชียงกูล, “แนวทางแก้ไขวิกฤตและฟื้นฟูเศรษฐกิจสังคมได้ทั้งระบบและอย่างยั่งยืน” ใน ทางออกประชาชน (กรุงเทพฯ: บริษัทชนนิยม จำกัด ๒๕๔๒), หน้า ๔๘-๕๑

การผูกขาด เอารัดเอาเปรียบทางการเมืองและสังคม รวมทั้งความขัดแย้ง ความรุนแรงต่างๆ ก็จะลดลงด้วย
สาระสำคัญของการแก้ไขวิกฤติและฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม ได้อย่างยั่งยืนตามที่ท่านได้กล่าวถึง ก็คือ

๑. การปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การผลิต การคลัง การธนาคาร การกระจายทรัพยากร การมี
งานทำและมีรายได้ เป้าหมายคือ สร้างความเป็นไท ความเป็นธรรม การเพิ่มการจ้างงาน และการพัฒนา
คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

๑.๑ แก้ไขปัญหาภาระหนี้สิน

๑.๒ แก้ปัญหาหนี้ไม่รับรู้รายได้ในระบบธนาคาร

๑.๓ ปฏิรูปที่ดินและปฏิรูปการเกษตรทั้งระบบอย่างเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม

๑.๔ ฟื้นฟูการผลิตและการบริโภคภายในประเทศ

๑.๕ ปฏิรูประบบภาษีอากรและการจัดสรรงบประมาณ

๑.๖ ปฏิรูปโครงสร้างการเป็นเจ้าของและผู้บริหารธนาคาร รัฐวิสาหกิจและบริษัท ให้เป็น
แบบมหาชนที่บริหารโดยมืออาชีพ

๑.๗ เร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของแรงงาน

๒. การปฏิรูปโครงสร้างการเมืองและสังคมให้เป็นประชาธิปไตยเป็นธรรม มีภูมิปัญญา และมี
จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เป้าหมาย คือ การสร้างภูมิปัญญาใหม่ การกระจายสิทธิอำนาจทางการเมืองและสังคม
สู่ประชาชนส่วนใหญ่ ทำให้ภาคการเมืองและภาคราชการเล็กลง ภาคสังคมประชาชนเข้มแข็งขึ้น สังคมมีภูมิ
ปัญญาและวัฒนธรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสันติวิธีเพิ่มมากขึ้น
ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นในทุกๆ ด้าน ไม่ใช่เน้นแต่การพัฒนาทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว

๒.๑ ปฏิรูปการบริหารจัดการเพื่อนำการแก้ไขวิกฤติเศรษฐกิจจืดจาง

๒.๒ ปฏิรูปการเมืองและปฏิรูประบบราชการ

๒.๓ ปฏิรูปการศึกษา การวิจัยและพัฒนา การสื่อสารมวลชน

๒.๔ ปฏิรูประบบกฎหมาย ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ราชทัณฑ์ การประชาสัมพันธ์ การ
พัฒนาสุขภาพจิต การพัฒนาความอบอุ่นในสถาบันครอบครัว

๒.๕ ระดมกำลังความคิด ทรัพยากร บุคคล ทั้งจากภาครัฐและเอกชน

๒.๖ ปฏิรูประบบสาธารณสุข สวัสดิการสังคม และการพัฒนาสังคม

๒.๗ ปฏิรูปการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ และมูลนิธิสาธารณกุศลต่างๆ

ณ วันนี้ วิถีชีวิตของชาวไร่ชาวนาในชนบทกำลังผันแปรวิถีของตนเองในทิศทางที่อาจจะเรียกได้ว่า
สวนกระแสเศรษฐกิจการค้า เพื่อเดินมาสู่เศรษฐกิจแบบพอเพียงนั้น มีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนแล้ว
มากมาย น่าจะเป็นตัวอย่างที่สร้างความมั่นใจ ความอุ่นใจให้กับอีกหลายชีวิต รวมทั้งคนไทยในสังคมเมือง
ที่จับทิศทางไม่ถูก ให้กล้าตัดสินใจเดินตามวิถีทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำ รอยพระบาท

ของพระองค์ที่ก้าวไปแต่ละก้าวนั้น หนักแน่น มุ่งมั่น เพื่อทรงวางรากฐานสังคมไทย ให้กล้าหาญที่จะเติบโตใหญ่อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามวิถีสถาณะและความบากบั่นที่แต่ละคนพึงมี ให้เราชาวไทยทุกสู่วิกฤตการณ์อันเลวร้ายต่างๆ ไปได้ด้วยดี มีความพอเพียงและพออยู่พอกิน ก่อนที่จะก้าวสูงหรือก้าวไกลไปตามหนทางชีวิต ตามแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ดังนั้นหากเรามีจุดยืนและวิธีคิดดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมอบให้ หรือผสมผสานความรู้ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติ แบบเดียวกับที่ผู้มีความรู้และประสบการณ์หลายแขนง ดังทุกๆ ท่านที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เราก็จะสามารถมีภูมิปัญญาที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบันให้ผ่านพ้นไปได้ในที่สุด รวมถึงวิกฤตอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอยู่อย่างแยกไม่ออกได้อย่างมีสติและเกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกๆ ฝ่ายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่ว่าปัจจุบันหรืออนาคต เพื่อให้ประเทศไทยพร้อมที่จะสู้กับวิกฤตอย่างไม่หวาดหวั่นอีกต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

หนังสือ

- การเมืองและการปกครองของไทยสรุปฉบับพิเศษ PS๑๑๐. กรุงเทพมหานคร: ชมรมลูกพ่อขุน
ประยุทธ์, ๒๕๔๕.
- เฉลยข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยวิชาสังคมศึกษาเฉพาะเนื้อหา สังคมศึกษา ๖๐๔-๖๐๖ .กรุงเทพมหานคร
: หจก.ไฮไลต์เอนทรานซ์, ๒๕๔๕.
- ธีรนาถ กาญจนอักษร. “ทุนนิยม ความเหลื่อมล้ำ และวิกฤติแรงงาน” ในทุน รัฐ แรงงาน วิกฤติและ
การต่อสู้. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์ จำกัด, สิงหาคม ๒๕๔๒.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕
- วิทยากร เชียงกุล. “๓๐ ปี ภายหลังกุศ “ฉันจึงมาหาความหมาย” เราเรียนรู้อะไร และควรจะทำอะไร
กันต่อไป” ใน ทางออกประชาชน. กรุงเทพฯ: บริษัทชนนิยม จำกัด, ๒๕๔๒.
- วิทยากร เชียงกุล. “แนวทางแก้ไขวิกฤติและฟื้นฟูเศรษฐกิจสังคมได้ทั้งระบบและอย่างยั่งยืน” ใน
ทางออกประชาชน. กรุงเทพฯ: บริษัทชนนิยม จำกัด, ๒๕๔๒.
- วุฒิพงษ์ เปรียบจริยวัฒน์. คู่มือทรรราช. มิถุนายน, ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๒ หน้า ๑๗-๘
- อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์. ในหนังสือเรื่อง Small is beautiful

บทความในหนังสือ

- “วิกฤตการณ์ทางการเงินปี ๒๕๔๐ และมาตรการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ของทางการ.” ในวิกฤต
การณ์เศรษฐกิจการเงินของประเทศไทยและแนวทางแก้ไขปัญหา ๒๕๔๐ - ๒๕๔๕: บท
บาทและหน้าที่ของ ปรส. กรุงเทพฯ: องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน,
มิถุนายน ๒๕๔๕, หน้า ๑ - ๓.
- คัดตัดตอนจากพระราชดำรัสพระราชทาน ในวันปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ ณ สำนักงาน
เกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๔.
- คัดตัดตอนจากพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะสมาชิกผู้รับนมสดสวนจิตรลดา คณะสมาชิกผู้
เลี้ยงโคนม และคณะผู้นำกลุ่มสหกรณ์ ณ บริเวณโรงโคนมสวนจิตรลดา วันที่ ๑๔
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๓.
- คัดตัดตอนจากพระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในพิธีเปิดโรงงานนมผง “สวนดุสิต” ณ บริเวณสวน
จิตรลดา วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒.
- พระราชดำรัสตอนหนึ่งจากหนังสือ “แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.” จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษก พ.ศ. ๒๕๔๐.

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้า ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘.

พระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส
 รศ. ดร. กนกศักดิ์ แก้วเทพ แสดงความคิดเห็นไว้ในบทความของวัลลภ พิชญ์พงศ์ศา “จากบางระจันถึงกุดชุมเมื่อกุ้งศรีฯระแวงไพร่.” โครงการระบบเงินตราชุมชน สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

วัลลภ พิชญ์พงศ์ศา “จากบางระจันถึงกุดชุมเมื่อกุ้งศรีฯระแวงไพร่.” โครงการระบบเงินตราชุมชน สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช จากหนังสือสรุปการสัมมนา “โครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน ครั้งที่ ๒ ฐานปัญญาไทยในโลกสากล” วิทยาลัยคนไทยในสังคมโลก. ราชบัณฑิตยสถาน กระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๓.

บทความในหนังสือพิมพ์รายวัน

ดร. โอฬาร ไชยประวัติ กรรมการผู้จัดการใหญ่ธนาคารไทยพาณิชย์ ในบทวิเคราะห์เรื่อง “โครงสร้างเศรษฐกิจกับผลกระทบต่อค่าเงินที่ลดลง” ตีพิมพ์ในผู้จัดการรายวัน (๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐): หน้า ๒๔.

อ.นิธิ เอียวศรีวงศ์, จากบทความเรื่องบางระจัน ตีพิมพ์ในมติชนสุดสัปดาห์ (ฉบับวันจันทร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๔๓)

วารสาร

วารสาร อสท., ฉบับประจำเดือนธันวาคม ๒๕๔๒, หน้า ๔๗.

วารสารสุโขทัยธรรมาราช, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๔๓

วารสารสุโขทัยธรรมาราช (ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๔๓): หน้า ๓๔-๔๖.

บทสัมภาษณ์

- คำให้สัมภาษณ์ของนายสุกิจ สหनुกุล ผู้บริหารอาวุโสส่วนกำกับสถาบันการเงิน สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธนาคารแห่งประเทศไทย (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓)
- ศ.เสน่ห์ จามริกจากงานเสวนา “เบียดชุมชน: ในฐานะเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” ณ วัดสวนแก้ว วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓

เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์

- คณะอนุกรรมการฯ, ๒๕๒๘ หน้า ๑ - ๓.
- ดร.เกษียร เตชะพีระ. สัญญาเดือนคนชั้นกลางไทย ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๓.
- ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ให้สัมภาษณ์ใน “เกษตรยั่งยืน...ตามโครงการพระราชดำริ.” วารสารการประสานครหลวง น้ำก้อก. กรุงเทพมหานคร
- พระบรมราชาบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่บัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐.
- พระบรมราชาบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล, ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕.
- พระบรมราชาบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่บัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕.
- สมภพ บุญนาค. นักพัฒนา ตัวแทนองค์กรเอกชนจากกลุ่มประชาคมจังหวัดขอนแก่น ได้ให้ทรรศนะไว้ในโครงการ เสวนาประชาสวัสดิการ ในหัวข้อ “คนจนจะดูแลคนจนอย่างไร” สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ภาค๗ (อีสานตอนกลาง), ๖ มกราคม ๒๕๔๔.
- ส่วนหนึ่งของหนังสือแสดงความเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทยในเรื่องเบียดชุมชนที่จะส่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

จุดสาร ปฏิทิน

- ธนาคารกสิกรไทย. คิด สร้าง ทำ เพื่อวันข้างหน้า. ปฏิทินประจำปี ๒๕๔๕

INTERNET

- <http://www.thaitopic.com>
- <http://www.kanchanapisek.or.th>

